

Vesturbyggð

Patreksfjörður

Verndarsvæði á Vatneyri

Verndarsvæði í byggð

GREINARGERÐ

Tillaga

Nóvember 2022

LANDMÓTUN®

GINGI teiknistofa

MIÐTÚN 1, 460 TÁLNAFJÖRDUR
697 6984 gingi11@simnet.is

Verndarsvæði á Vatneyri á Patreksfirði, Vesturbyggð, hefur fengið meðferð í samræmi við ákvæði 5. gr. laga um verndarsvæði í byggð nr. 87/2015 og var samþykkt skv. 7. gr í Skipulags- og umhverfisráði Vesturbyggðar þann _____og í Bæjarstjórn Vesturbyggðar þann _____.

Tillagan var staðfest af umhverfis-, orku- og loftslagsráðherra þann _____ 2023.

Auglýsing um ákvörðun ráðherra var birt í Stjórnartíðindum þann _____ 2023, í samræmi við 4. gr laga nr. 87/2015.

Mynd á forsiðu: Vatneyri 1927. Ljósmynd Hallgrímur Einarsson 1878-1948.

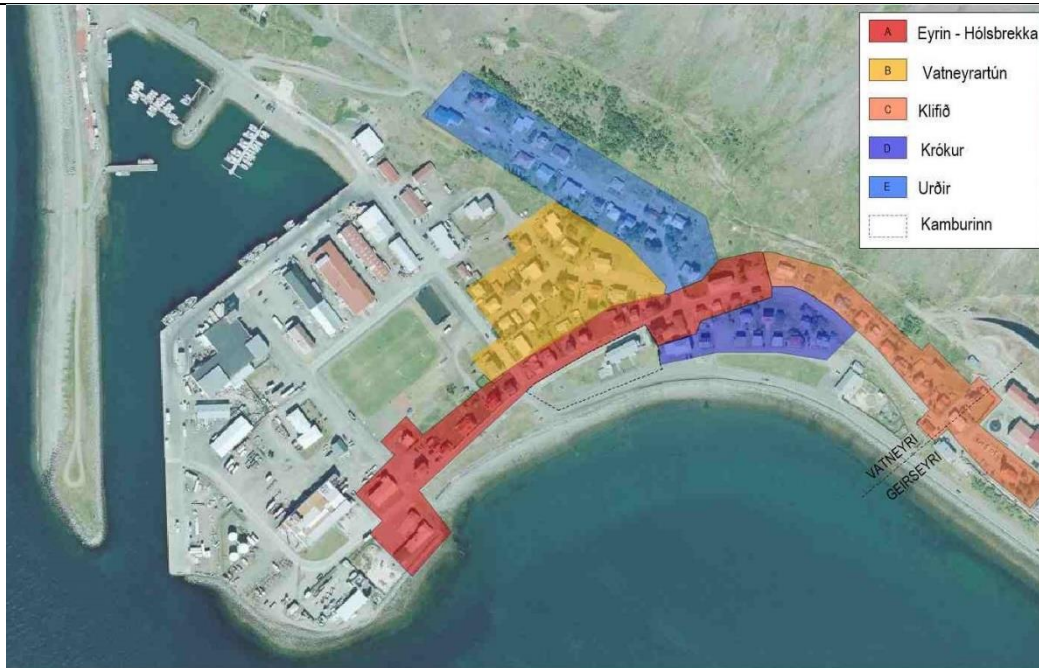
EFNISYFIRLIT

1	Formáli	6
2	Tillaga að verndarsvæði í byggð	7
2.1	Inngangur	7
2.2	Afmörkun verndarsvæðis á Vatneyri	7
2.3	Rökstuðningur	9
3	Lýsing á byggðinni	9
3.1	Landfræðileg lega og landslagseinkenni- Náttúruleg höfn	9
3.2	Saga, upphaf og þróun byggðar	10
3.2.1	Patrekshreppur, byggingarsamþykktir og byggingarnefnd	16
3.2.2	Aðalskipulag 1938 og þróun byggðar	17
3.2.3	Skipulag Teiknistofu skipulagsins	19
3.2.4	Byggingarmeistarar / Hönnuðir	19
3.2.5	Samgöngur	21
3.2.5	Einkenni núverandi byggðar	22
3.3	Minjar	25
3.4	Verndarflokkar	27
2.4.1	Hús og mannvirki eða leifar þeirra sem falla undir ákvæði laga um menningarminjar	28
2.5	Greining á svipmóti byggðar	30
2.5.1	Svipmót byggðar og landslags	30
3.4.1	Svipmót og aldur bygginga	31
3.4.2	Umferðaleiðir/tengingar/götumynstur	32
3.4.3	Sjónásar og kennileiti	33
4	Varðveislumat	33
4.1	Byggingarlist, listrænt gildi	34
4.2	Menningarsögulegt gildi	35
4.3	Umhverfisgildi	35
4.4	Upprunalegt gildi	35
4.5	Ástand	35
4.6	Varðveislugildi	36
5	Verndun og uppbygging	36
5.1	Almennir Skilmálar	36

5.1.1	Tryggja skal góða, örugga og aðlaðandi aðkomu og aðstöðu fyrir vegfarendur innan svæðis, og hugað sérstaklega að gangandi vegfarendum.....	37
5.1.2	Miðla skal sögu svæðisins og upplýsingum um nánasta umhverfi og náttúrufar til vegfarenda.	37
5.1.3	Hlúa að svæðinu og nánasta umhverfi þess.	37
5.1.4	Viðhald húsa og nýbyggingar	37
5.2	Sérskilmálar	38
5.2.1	Friðþjófshús.....	38
4.2.2	Smiðjan og Salthúsið	39
4.2.3	Ís- og Pakkhúsið.....	40
4.2.4	Girðingar og götugögn.....	40
5.3	Lagarammi.....	41
5.4	Staða verndarsvæðis innan skipulags?	41
5.4.1	Aðalskipulag.....	42
5.4.2	Deiliskipulag	42
5.5	Verndaráætlun	42
5.5.1	Framhald og þróun verkefnisins.....	42
5.5.2	Leyfisveitingar	43
6	Samráð	43
7	Samþykktir sveitarstjórnar	43
7.1	Bókun skipulags- og umhverfiráðs	43
7.1.1	Áætlun um verndun og uppbyggingu.....	43
8	Ferill tillögu	44
8.1	Breytingar eftir auglýsingu.....	44
9	Lokaorð.....	44
10	Heimildir	45
11	Viðauki A – Fornleifakönnun	48
12	Viðauki B - Húsakönnun.....	48

Mynd 1. Yfirlitskort yfir verndarsvæðið og hverfishluta þess. (Kort: Gingi á loftmynd frá Loftmyndum ehf.)

1 FORMÁLI

Vesturbyggð ákvað að láta vinna tillögu að verndarsvæði í byggð fyrir elsta hluta Vatneyrar á Patreksfirði. Verndarsvæði í byggð er afmarkað svæði í þéttbýli sem nýtur sérstakrar verndar samkvæmt ákvörðun umhverfis-, orku- og loftslagsráðherra. Það er hlutverk sveitarstjórnar hverju sinni að meta hvort innan sveitarfélagsins séu svæði sem hafi menningarsögulegt gildi sem vert sé að vernda, og skal þá leggja fram tillögu til ráðherra að verndarsvæði í byggð. Vesturbyggð fékk styrk úr húsafríðunarsjóði til að vinna tillögu að verndarsvæði á Vatneyri á grundvelli laga um verndarsvæði í byggð nr. 87/2015. Til að vinna að tillögunni var fenginn Gunnlaugur Björn Jónsson arkitekt (Gingi teiknistofa) og Landmótun sf. Leiðbeiningar Minjastofnunar Íslands um frágang á tillögu og greinargerð um verndarsvæði í byggð hafa verið hafðar til hliðsjónar við vinnu þessa.

Þorpið, sem í dag nefnist Patreksfjörður, var upphaflega tveir þéttbýliskjarnar á sitt hvorri jörðinni, Vatneyri og Geirseyri og almennt kallaðar Eyrar. Á milli þorpanna var Klifið og landamerki voru við Araklett. Á mörkum jarðanna voru byggð hús sem þjónuðu báðum þorpunum s.s. kirkja, skóli, spítali og stúkuhús. Verndarsvæðið nær til elstu húsa á Vatneyri og afmarkast af byggðinni á gömlu Vatneyrarjörðinni þ.e. Vatneyrarþorpinu að Hólum, Mýrum og hluta hafnarsvæðisins. Einnig er aðeins seilst yfir mörk Vatneyrar og Geirseyrar og kirkjan tekin með. Í nýsamþykktu Aðalskipulagi Vesturbyggðar 2018-2035 er verndarsvæðið skilgreint sem miðsvæði, íbúðarsvæði, verslunar- og þjónustussvæði, kirkja, hafnarsvæði og opið svæði og nýtur stærstur hluti þess hverfisverndar vegna byggingararfs og verslunarsögu Patreksfjarðar. Saman mynda húsin þyrpingu, byggingarlistarlega og menningarsögulega heild sem hefur mikið gildi sem slík.

Skráning menningarminja, þ.e. fornleifaskráning og húsakönnun liggja til grundvallar mati á varðveislugildi svipmóts byggðarinnar. Slíkar grunnkannanir voru ekki til fyrir svæðið. Því var ráðist í að skrá fornleifar og hús á verndarsvæðinu. Vinna við húsaskráningu var í höndum Gunnlaugs Björns Jónssonar arkitekts. Fornleifadeild Náttúrustofu Vestfjarða annaðist fornleifaskráningu svæðisins, ásamt ásamt Óskari Leifi Arnarsyni, fyrir hönd Vesturbyggðar. Sérstakar þakkir fá núverandi og brottfluttir íbúar Patreksfjarðar fyrir ómetanlegar upplýsingar þar sem skriflegar heimildir skorti.

Mynd 2. Vatneyrin upp úr 1916. (Ljósmyndasafn V. Barðastrandarsýslu.)

2 TILLAGA AÐ VERNDARSVÆÐI Í BYGGÐ

2.1 Inngangur

Á Vatneyri hefur varðveist talsvert magn húsa allt frá upphafi þéttbýlismyndunar í lok 19. aldar og fram á áttunda áratug þeirrar síðustu. Þá hófst hnignun sem ef til vill má þakka hve mikið hefur varðveist. Nú þegar nýtt uppbyggingartímabil er hafið er brýnt að gæta þess menningararfs sem byggingarnar varðveita og að uppbygging verði í sátt við hann. Ætlunin er að vernd svæðisins tryggi að svo verði og stuðli að vitundarvakningu íbúa um gildi þess.

2.2 Afmörkun verndarsvæðis á Vatneyri

Verndarsvæðið afmarkast af byggðinni á gömlu Vatneyrarjörðinni þ.e. Vatneyrarþorpinu að undanskilinni byggðinni á Hólum, Mýrum og hafnarsvæðinu þar sem gömlu saltfiskreitirnir voru. Einnig er aðeins seilst yfir mörk Vatneyrar og Geirseyrar og kirkjan tekin með.

Svæðinu má skipta í fimm hverfishluta:

Aðalstræti upp Hólsbrekku. Neðst á innanverðri eyrinni er óvenju vel varðveitt heild húsa sem tengjast verslunar- og útgerðarsögu Patreksfjarðar frá lokum 19. aldar og fram yfir miðja 20. öld. Samfeld röð timburhúsa er allt að Aðalstræti 17 þar sem funkisinn blandar sér í málin. Það sama gildir um Hólsbrekkuna þar sem er vel varðveitt heild timburhúsa.

Klifið, Aðalstræti frá Hólsbrekku að Eyrarkirkju. Þegar komið er upp Hólsbrekku einkennist gatan af blöndu timbur- og steinsteypuhúsa með funkis-einkennum. Öll húsin eru ofan götu í brattri hlíðinni, að undanskildu Stúkuhúsinu. Mörk Vatneyrar- og Geirseyrarjarðanna voru upp af Arakletti, sem brotin var niður við gerð Strandgötu, og lágu í gegn um læknishúsið upp í hlíðina. Eyrarkirkja er því á Geirseyrarlandi en við hæfi þótti að hún yrði innan verndarsvæðis. Elsta húsið sem varðveitt er á Klifinu er Benediktshús. Húsið kom tilsniðið frá Noregi árið 1897 ásamt öðru húsi (Arahúsi) sem nú er horfið og voru það fyrstu húsin sem byggð voru á Klifi.

Krókurinn. Elsta húsið í Króknum, og líklega það sem reis þar fyrst, er Gíslahús byggt árið 1897. Tvö önnur timburhús hafa varðveist, Ólafshús byggt um aldamótin 1900 og Gamli prestbústaðurinn teiknaður af Finni Ó. Thorlacius árið 1918. Annars er samfelld röð steinsteyptra húsa við Strandgötu einkenni Króksins. Húsin eru byggð upp úr 1930 og má segja að með byggingu þeirra ljúki timburhúsatímabilinu og steinsteypuöld heldur innreið sína. Utan við Krókinn, þar sem nú er hús með íbúðum aldaraðra var áður hverfi lítilla timburhúsa sem tíminn náði ekki í og nefndist Kamburinn.

Urðir. Undir lok 19. aldar fara að rísa hús í Urðum en svo nefnist hlíðin upp af Vatneyri. Flest voru húsin þurrabúðir daglaunamanna en þó reis þar, á þeirra tíma mælikvarða, veglegt plankabyggt timburhús árið 1906 sem enn stendur. Í Urðum var erfitt byggingarland en eftir að innanverð eyrin var fullbyggð, var heyjað á Vatneyrartúni og utanverð eyrin nýtt fyrir saltfiskverkun og voru hús byggð í Urðum og inn eftir Klifi. Húsin í Urðargötu eru þverskurður af byggingarsögu Vatneyrar allt fram til þess tíma að „sérfræðingar að sunnan“ (Húsnæðismálastofnun ríkisins) komu til sögunnar. Eitt af einkennum Urðargötu er samfelld röð steyptra ljósastaura.

Vatneyrartún, funkishverfið. Fyrsta aðalskipulag Patreksfjarðar, (staðfest 11. nóv. 1938) skiptist í tvennt, gerður var skipulagsuppráttur fyrir Vatneyri annars vegar og Geirseyri hins vegar. Göturnar og húsin við Þórgötu, Túngötu og Bjarkagötu eru byggð samkvæmt skipulaginu en gert var ráð fyrir talsvert meiri byggð á Vatneyrinni en raun varð. Á malareyrinni var besta byggingarlandið, gatnagerð ódýr og auðvelt að leggja lagnir og ræsi. Fram að þeim tíma er skipulagið tók gildi höfðu byggingarmeistarafunkishús verið byggð á Klifinu, í Urðum og á Strandgötu en frá 1938 og fram til 1950 byggist funkishverfið og húsin þar eru nánast undantekningarlaust hönnuð af byggingarmeisturum á staðnum.

Mynd 3. Kamburinn var hverfi alþýðuhúsa sem tíminn náði ekki að bjarga. (Eigandi myndar: Kristján Jóhann Jónsson.)

2.3 Rökstuðningur

Upphaflega var lagt upp með að verndarsvæðið næði aðeins yfir Aðalstræti upp Hólsbrekku þar sem er tiltölulega vel varðveitt og samfelld byggð timburhúsa. En þar sem götumyndir á Klifi, Króknum og Urðum eru blanda af timbur- og (byggingarmeistara)funkishúsum, sem er aðaleinkenni eldri byggðar á Patreksfirði var ákveðið að stækka verndarsvæðið. Undantekning er funkishverfið á Vatneyrartúni sem byggðist á árunum kringum seinna stríð. Húsin á svæðinu eru hluti af sögu, upphafi og þróun byggðar þorpsins. Með því að gera svæðið að verndarsvæði í byggð er lagður grunnur að framtíð þess og sögulegu mikilvægi þess gert hátt undir höfði. Yfirbragð og einkenni svæðanna verða vernduð og tryggt verður að við allar ákvarðanir um framtíðaruppbyggingu verði haft að leiðarljósi að svipmót og einkenni byggðarinnar verði styrkt með verndarsjónarmið í öndvegi. Á þann hátt má varðveita þau gæði og verðmæti sem felast í sögulegri byggð og leggja grunn að enn meiri verðmætasköpun með því að gera byggðina aðlaðandi og áhugaverða fyrir gesti og gangandi. Á sama tíma er komandi kynslóðum tryggt aðgengi að þessum verðmætum. Síðast en ekki síst er tilgangur verndarsvæðisvinnu að vekja íbúa til meðvitundar um umhverfi sitt og þau verðmæti sem í því eru fólgin.

3 LÝSING Á BYGGÐINNI

Í þessum kafla er sögu og þróun byggðarinnar, landfræðilegum einkennum og staðháttum gerð skil.

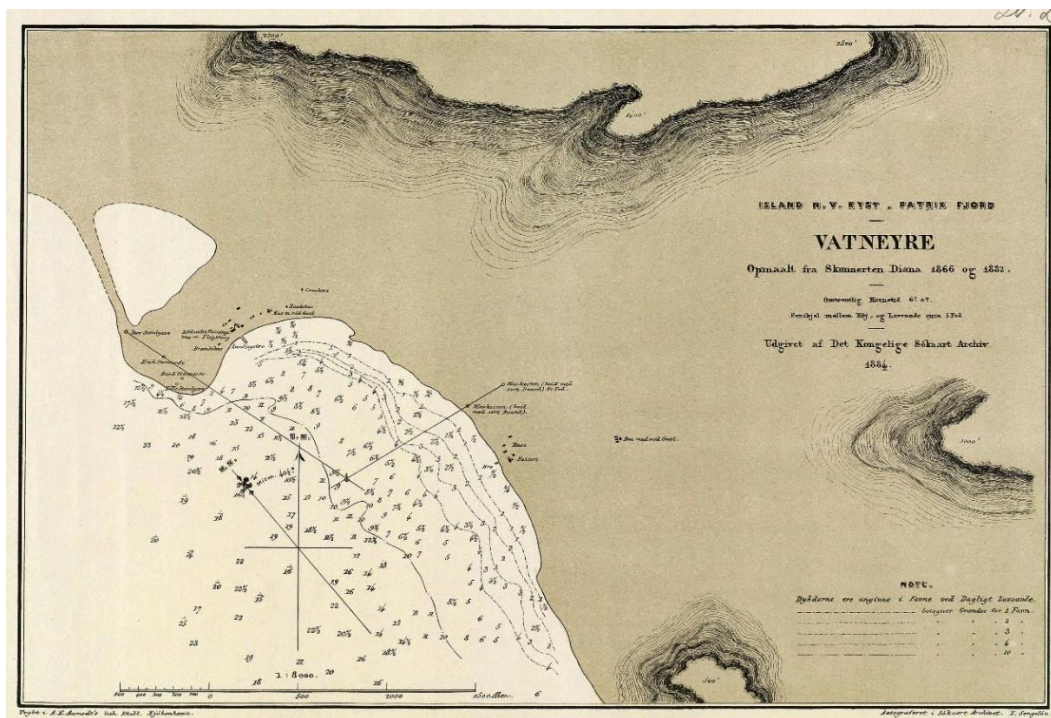
3.1 Landfræðileg lega og landslagseinkenni- Náttúruleg höfn

Vestfjarðakjálkinn er um 10 til 16 milljón ára gamall, myndaður úr hraunum sem runnu frá rekabelti sem lá um Snæfellsnes og norður í Miðfjörð. Fyrir ísöld var landslag fremur flatt og lítt skorið fjöllum og dölum, þannig að hraun runnu langar leiðir úr gosbeltinu. Síðan ísöld

hófst fyrir um 2,6 milljón árum surfu jöklar ofan af hraunlögunum og skriðjöklar grófu dali og firði. Um það bil 30 ísaldarskeið sem gengið hafa yfir Vestfjarðakjálkann hafa ekki megnað að sverfa dalina það mikið niður að eggjar mynduðust milli þeirra. Einkenni Vestfjarða er því háslétta, sundur skorin af dölum og fjörðum. Lítið undirlendi er í fjörðunum en innan eyra, sem hafstraumar hafa myndað, sköpuðust góð hafnarskilyrði (Vísindavefurinn).

Patreksfjörður er syðstur hinna eiginlegu Vestfjarða, kenndur við heilagan Patrek verndardýrling Írlands. Sunnan fjarðar eru dalir með talsverðu undirlendi en á norðurströnd ganga fjöll í sjó fram og er eina undirlendið á svokölluðum eyrum, Vatneyrinni sjálfri og Geirseyri sem ekki er eiginleg eyri, en upp af gamla Geirseyrabænum liggur Miklidalur til suðvesturs og Litlidalur til norðvesturs. Vatneyri og Geirseyri voru í daglegu tali nefndar Eyrar og er svo enn hjá fólki í nærsveitum.

Innan Vatneyrar er eina náttúrulega höfnin í gamla Rauðasandshreppi. Siglingaleiðin var greið og eyrin myndar eðlilegt skjól fyrir hafáttum. Eyrar höfðu orð á sér fyrir að vera góð sumar og vetrarhöfn og leituðu þangað í gegnum aldir erlend kaupför og fiskiskip. Þegar skútuöldin gekk í garð á Patreksfirði um og upp úr miðri 19. öld hófst þéttbýlismyndun á Eyrum (Vatneyri og Geirseyri) í tengslum við sjósókn, saltfiskverkun og verslun.

Mynd 4. Vatneyre, Island N.V.Kyst – Patrifjord. Opmaalt fra skoneten Diana 1866 og 1882. (Det Kongelige Danske Søkart-Arkiv.)

3.2 Saga, upphaf og þróun byggðar

Kaupstaðurinn Patreksfjörður er byggður á tveimur jörðum, Geirseyri og Vatneyri og er sú síðarnefnda sögð „byggð í Gesseyrar heimalandi á stekkatúni“. Elstu rituðu heimildir um Geirseyri eru frá 1467 í skiptabréfi eftir Björn ríka Þorleifsson. Á Vatneyri virðist hafa verið kauphöfn á miðöldum en elstu heimildir um verslun á Vatneyri eru frá 1565 og voru það Lýbikumenn sem versluðu þar á 16. öld. Árið 1579 er þess getið að ræningjar sem rænt höfðu

[illegible]

11

skútuöldin gekk í garð og enn fremur voru á eyrinni einhverjar bestu aðstæður til saltfiskverkunar á landinu og vatnið sem eyrin er kennd við nýttist til ístöku. Upphaf byggðar var á verslunarlóðinni sjálfri en síðan óx byggðin með ströndinni inn eftir eyrinni. Auknar siglingar milli landa höfðu í för með sér að farið var að flytja timbur og kol til landsins og byggja og búa í timburhúsum. Ekki var byggt inni á sjálfri eyrinni fyrr en í lok fjórða áratugar 20. aldar þegar áhersla á saltfiskverkun hafði minnkað og frystihús var risið.

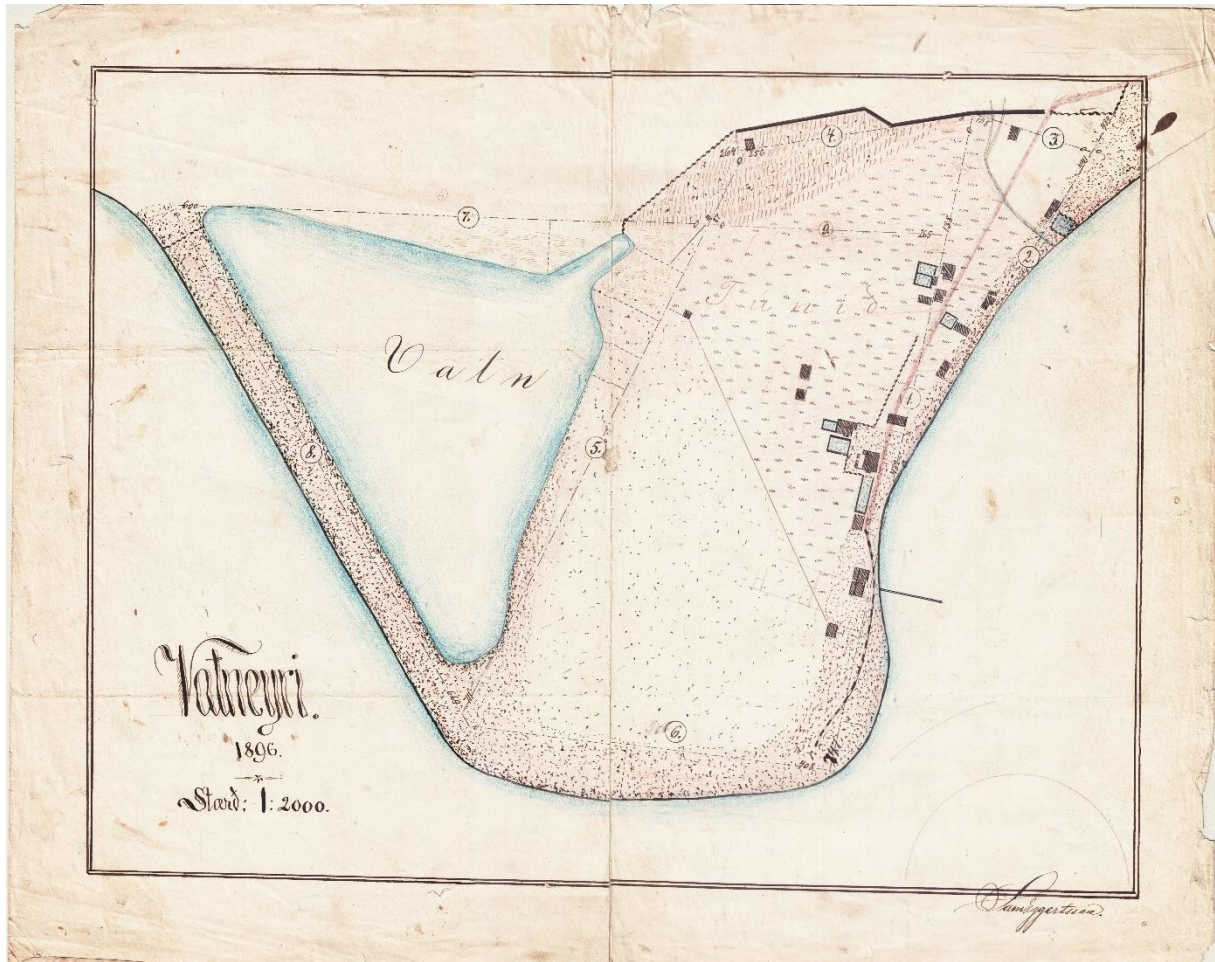
Árið 1865 lýkur tíma danskra kaupmanna á Vatneyri og Íslendingar taka við þegar Þorsteinn Þorsteinsson yngri (Th. Thorsteinsson) kaupir verslunarstaðinn. Ári síðar kom upp eldur í krambúðinni og breiddist eldurinn út í nálæg hús og brunnu nánast öll hús verslunarinnar. Húsin sem brunnu voru bjálkabyggð og voru líklega frá tíma einokunarverslunarinnar. Tveimur árum eftir brunann árið 1868 seldi Þorsteinn kaupstaðinn og árið 1870 var Sigurður Bachmann orðinn eigandi staðarins. Árið 1884 byggði Sigurður íbúðarhús sem jafnframt var sölubúð en áður hafði hann reist pakkhús á staðnum. Í desember 1892 varð aftur stórbruni á

Mynd 6. Vatneyrin 1898, Íshúsið nýbyggt t.v. (Þjóðminjasafn Íslands.)

Vatneyri og brann íbúðarhúsið ásamt vöruhúsi og heyhlöðu. Sigurður lét ekki deigan síga og hóf smíði nýs íbúðarhúss sem enn stendur og nefnist ýmist Faktorshús eða Ólafshús. Framkvæmdir þessar urðu Sigurði ofviða og árið 1892 tók Pétur Thorsteinsson á Bíldudal hluta verslunarlóðarinnar á leigu og 1896 keypti hann Vatneyrarverslunina. Pétur fylgdu miklar framkvæmdir á eyrinni, pakkhús, ís- og frystihús var byggt 1897, járnbraut út að vatninu til ístöku, verbúðarskúr, járnsmiðja og salthús. Sumarið 1905 eignaðist verslunin fyrsta vélbátinn og árið eftir er reist turnlaga hús til fiskpurrkunar við íshúsið. Árið 1907 er Milljónafélagið (P. J. Thorsteinsson & co) stofnað og verða eignir Péturs á Vatneyri hluti þess. Samhliða uppbyggingu útgerðar, saltfiskverkunar og verslunar á Eyrum tóku embættismenn að flytja þangað. Héraðslæknir settist þar að árið 1877 og sýslumaður árið

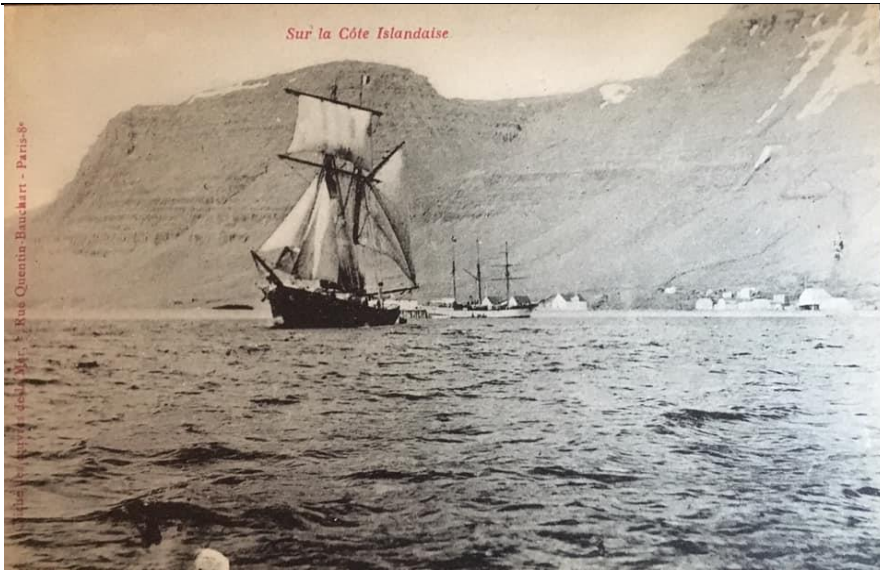
1881. Sparisjóður Vestur-Barðastrandarsýslu var stofnaður 1892 og lánaði hann fé til byggingar skóla árið 1900. Ári síðar var lokið við byggingu spítala og hófst rekstur hans árið 1902. Fyrsta árið sem spítalinn var starfræktur voru 40 sjúklingar lagðir inn og af þeim var næstum helmingur enskir og franskir sjómenn. Af öllu þessu leiddi aukinn straum íbúa Barðastrandarsýslu og ferðamanna sem sóttu spítalann, bæði innlendra og erlendra sjómanna sem komu til lækninga.

Mynd 7. Uppdráttur Samúels Eggertssonar af Vatneyri 1896. (Stofnun Árna Magnússonar, örnefnasafn.)

Ólafur B. Jóhannesson (f.1867, d.1936) var sá atvinnurekandi sem setti mestan svip á Patreksfjörð á 20. öld. Ólafur var Latínuskólagenginn og mikill tungumálamaður, talaði bæði dönsku, þýsku, ensku og frönsku sem nýttist honum vel í samskiptum við franska duggara og seinna við enska togarasjómenn. Ólafur var faktor Péturs Thorsteinssonar og seinna Milljónafélagsins, sem stóð fyrir stórfelldri uppbyggingu á eyrinni, en við gjaldþrot þess árið 1914 keypti Ólafur verslunarlóðina með húsum félagsins á Vatneyri. Fyrirtæki Ólafs og sona hans, Ó. Jóhannesson & co, varð burðarás í atvinnulífi Vatneyrar fram yfir miðja síðustu öld. Árið 1925 hóf fyrirtækið togaraútgerð og lengi vel var þriðja stærsta togaraútgerð landsins á Patreksfirði. Ólafur sendi syni sína til mennta í þeim löndum sem hann hafði mest viðskipti við og eftir að hann féll frá ráku synir hans, Vatneyrarbræður, fyrirtækið.

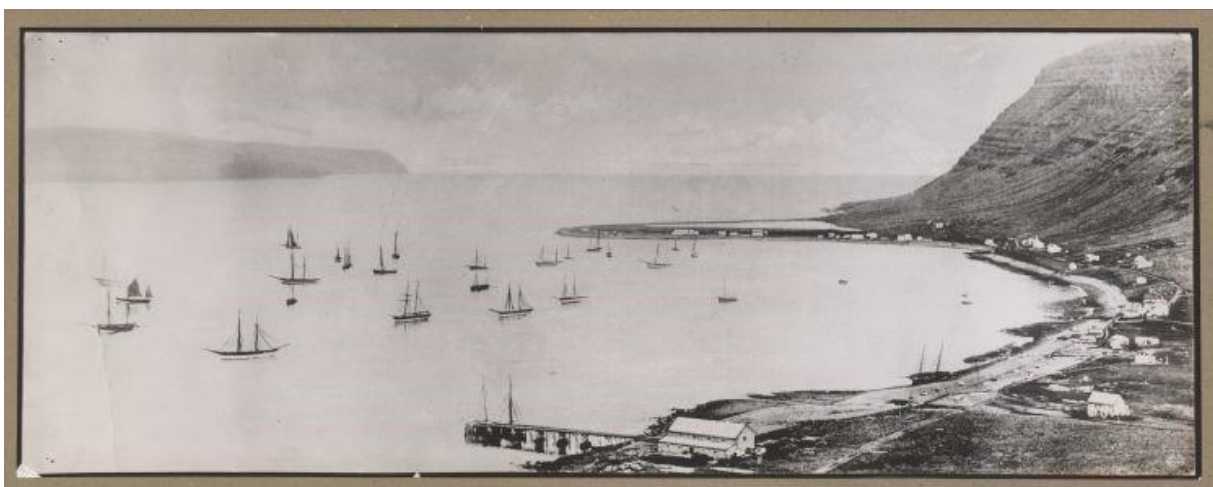

Mynd 8. Frönsk fiskiskúta á Patreksfirði og spítalaskip Frakka við bryggju. (Póstkort, ljósm. Óþekktur.)

Mynd 9. Ólafur Bjarni Jóhannesson faktor og franskur konsúll. (Ljósm. Sæmundur S. Guðmundsson.)

Verslun hefst á Geirseyri um miðja 19. öld og árið 1860 kaupir Markús Snæbjörnsson (f.1832) skútuskipstjóri jörðina. Markús byrjaði verslun og hóf saltfiskverkun á jörð sinni árið 1867 og tíu árum síðar var Geirseyri orðin löggiltur verslunarstaður. Markús stóð fyrir umfangsmiklum framkvæmdum tengdum fiskverkun, útgerð og verslun og árið 1890 bjuggu 49 manns á Geirseyri. Islandsk Handels og Fiskeri Co (IHF) kaupir verslunarstaðinn árið 1898 og varð Pétur A. Ólafsson framkvæmdastjóri fyrirtækisins og við slit þess árið 1905 keypti Pétur eignir þess. Markús hélt sjálfri Geirseyrarjörðinni og gaf hann lóðir undir skóla, sjúkrahús, kirkju og kirkjugarð. Voru lóðir þessar mitt á milli þorpanna í brattri hlíðinni, Geirseyrar megin við landamerki jarðanna, þannig að opinberar byggingar tengdu þorpin á Eyrum.

Mynd 10. Eyra upp úr aldamótum 1900. (Mynd úr Ólafshúsi á Patreksfirði, ljósm. óþekktur.)

Stóru verslanirnar undir stjórn Ólafs á Vatneyri og Péturs A. Ólafssonar á Geirseyri voru stærstu atvinnuveitendur í þorpinu en fleiri stunduðu verslun og útgerð á Eyrum. Á meðan

laun voru ekki greidd út í peningum heldur úttekt í verslunum atvinnurekenda áttu smærri kaupmenn þó erfitt uppdráttar. Einnig var eignarhald á jörðinni Vatneyri að mestu í höndum Vatneyrarverslunar og voru dæmi um að hún kæmi í veg fyrir að aðrir fengju útmældar lóðir til saltfiskverkunar.

Sumarið 1900 var lagður vegur ofan við Klifið sem tengdi þorpin. Gatan nefndist Aðalstræti og fram á miðjan fjórða áratug síðustu aldar var nánast öll byggðin við götuna. Undantekning voru svokallaðar Urðir ofan Vatneyrar, sem síðar varð Urðargata, og Krókurinn. Heimildir eru um fimm íbúðarhús í Urðum árið 1910 og sýnir uppdráttur frá 1914 legu þeirra.

Mynd 12. Vatneyri 1886, mynd tekin úr skonnortunni Díönu. (Museet for Søfarts billedarkiv.)

Mynd 11. Vatneyri 1928. (Ljósmyndasafn Vestur Barðastrandarsýslu.)

Vinna daglauna- og sjómanna var árstíðabundin, mikil vinna á sumrin en stopul á vetrum. Langflest störf tengdust sjónum, útgerð, fiskverkun og verslun og í vaxandi byggð urðu til störf fyrir iðnaðar- og daglaunamenn, við byggingar, viðhald skipa, grjótburð og vegavinnu. Við hvert hús var kálgarður og hjallur. Hjallarnir voru notaðir til geymslu matvæla, veiðarfæra og til þurrkunar á fiski og þvotti. Þeir sem meira máttu sín reyndu að hafa kú en aðrir höfðu geitur. Verslun var samtvinnuð útgerð og fiskverkun. Daglaunamenn og sjómenn fengu borgað í úttekt í verslunum atvinnuveitenda og peningar voru sjaldséðir. Fyrsta verkalýðsfélagið, Verkamannafélag Patrekshrepps, var stofnað árið 1917 en þá voru erfiðir tímar og vöruskortur vegna heimstyrjaldarinnar fyrri og háði verkafólk varnarbaráttu gegn hækkanði verðlagi og skorti á matvælum og eldsneyti til upphitunar húsa. Kol voru forsenda þess að búandi væri í timburhúsum en á árum heimstyrjaldarinnar fyrri voru kol unnin úr surtarbrandsnámu í Stálfjalli innan við Rauðasand. Verkamannafélagið lagðist niður árið 1920 en átta árum síðar er Verkalýðsfélag Patreksfjarðar stofnað. Baráttan gekk þá út á að fá laun greidd í reiðufé svo frelsi væri til að versla þar sem hagstæðast var. Árið 1935 stofna nokkrir verkamenn pöntunarfélag sem gekk í Samband íslenskra samvinnufélaga árið 1938 og breyttist þá í Kaupfélag. Félagið hóf rekstur hraðfrystihúss árið 1942 og gerðist umsvifamikill í atvinnulífi Patreksfjarðar næstu áratugi. Kaupfélagið og fyrirtæki þess voru staðsett á Geirseyri en á Vatneyri hélt kaupmannaveldið velli og má segja að þorpin hafi verið á öndverðum meiði í pólitík sem ýtti enn frekar undir rígg á milli þeirra. Þrátt fyrir erfið kjör alþýðu mundi Guðrún Halldórsdóttir (fædd 1922) aldrei eftir matarskorti. Alltaf var til fiskur þó ekki væri viðbit með og herramannsbragur var á kjötsúpunni ef til var hvönn út í hana. Hápunktur ársins voru jólin og bar þá hæst ávaxtakarfan sem frú Áróra, kona Ólafs konsúls, sendi á heimili allra sem störfuðu hjá Vatneyrarversluninni. Koma Fransmannanna var

vorboði, þá vissu börn að tilbreyting kæmi í þorpið. Börnin hjálpuðu þeim við þvotta í Litladalsá og fengu biskví, sem þeir geymdu undir peysum sínum, að launum.

Mynd 13. Saltfiskur á Vatneyri 1939 . (Ljós. Þorsteinn Jósefsson.)

Mynd 14. Ístaka á Vatneyrarvatni. (Mynd í eigu Ólafs Garðarssonar.)

Patreksfjörður hefur eins og mörg önnur þorp á Vestfjörðum liðið fyrir afleiðingar kvótakerfisins. Bærinn var í örum vexti fram til loka níunda ártugarins en viðsnúningur varð við gjaldþrot Hraðfrystihúss Patreksfjarðar árið 1989, er stærstur hluti kvótans hvarf úr byggðarlaginu. Allar byggingarframkvæmdir stöðvuðust í kjölfarið og fyrst nú, 30 árum síðar, er að skapast grundvöllur fyrir nýbyggingum. Það má þó vera að þessi atburðarrás hafi orðið mörgum eldri húsum til bjargar.

Mynd 15. Uppdtáttur af Eyrum frá 1914. (Kort: Landmælingar Íslands, lmi.is.)

3.2.1 Patrekshreppur, byggingarsamþykktir og byggingarnefnd

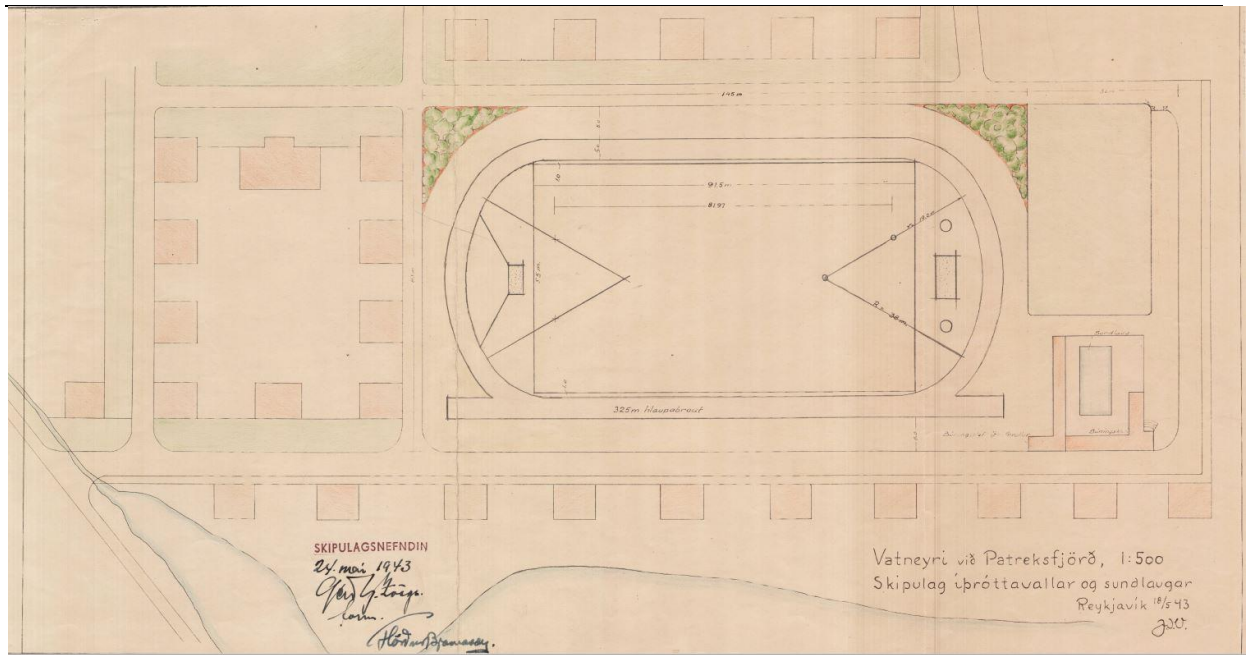
Patrekshreppur varð til árið 1907 þegar Rauðasandshreppi var skipt og var hreppurinn á landi bújarðanna Geirseyrar og Vatneyrar sem náði frá svokölluðu Altarisbergi, rétt innan við

núverandi byggð, og út fjörðinn að sunnanverðu. Á Eyrum bjuggu 88 manns árið 1890 og 1910 var íbúfjöldi Patreksfjarðar orðinn 475 manns. Með vaxandi byggð varð aukin þörf á að hafa stjórn á þróun byggðarinnar og var gerð Byggingarsamþykkt fyrir Patreksfjarðarkauptún árið 1909. Samþykkt þessi var send Stjórnarráði Íslands til umsagnar og voru ráðgjafar ráðsins þeir Rögnvaldur Ólafsson arkitekt og Th. Krabbe landsverkfræðingur og tók byggingarsamþykktin gildi árið 1913. Í samþykktinni er kveðið á um skipun byggingarnefndar og í 4.gr. segir „Byggingarnefndin skal láta gjöra uppdrátt af kaupúnninu fyrir svæði það sem samþykktin nær yfir, þar sem sjá má allar núverandi byggingar og mannvirki. Skal á uppdrátt þennan síðan afmarka allar byggingar og mannvirki sem bætast við, eptir að samþykkt þessi öðlast gildi.“ Uppdráttur þessi var gerður en ekki hafa fundist uppfærslur þær sem kveðið var á um. Árið 1928 tekur ný Byggingarsamþykkt fyrir Patreksfjarðarkauptún gildi og er þá skipuð ný byggingarnefnd og fyrsti byggingarfulltrúinn. Nefndin, sem jafnframt sinnti skipulagsmálum, tók afstöðu til útlits húsa og lét sig allt umhverfið varða, svo sem girðingar o.fl.

3.2.2 Aðalskipulag 1938 og þróun byggðar

Fyrstu skipulagslögin voru samþykkt árið 1921 og fyrsta skipulagsnefnd ríkisins tók til starfa. Sæti í nefndinni átti frá byrjun Guðmundur Hannesson læknir en hann var höfundur ritsins *Um skipulag bæja* sem kom úr árið 1916. Á komandi árum vann nefndin að skipulagi bæja með 500 íbúa eða fleiri. Árið 1930 berst nefndinni bréf frá Jóni Magnússyni, oddvita Patrekshrepps, þar sem fyrir hönd hreppsnefndar er farið fram á að mælingar fari fram á staðnum og síðan skipulagsgerð eins fljótt og auðið er. Í bréfinu segir m.a. „Meðan ekkert frumvarp af skipulagsuppdrætti liggur fyrir, er mjög erfitt – og jafnan ókleift – fyrir stjórn byggingarmálanna hér að vinna að nokkru skipulagi, svo eitthvert lag sé á því, og vill sú viðleitni verða máttlaust fálmt út í bláinn.“ Undirbúningur skipulagsgerðar hófst með því að Jón Víðis mældi upp þorpin og gerði uppdrætti með hæðarlínunum á árunum 1935-36. Árið 1936 kom Guðmundur Hannesson í vettvangsskoðun til Patreksfjarðar og skrifar í kjölfarið grein um skipulagsgerðina í Morgunblaðið (Guðmundur Hannesson, 1936). Skipulagið unnu síðan Guðjón Samúelsson húsameistari ríkisins og Guðmundur Hannesson og voru gerðir tveir skipulagsuppdrættir, fyrir Vatneyri annars vegar og Geirseyri hins vegar. Skipulagið var síðan staðfest þann 11. nóvember 1938. Frumuppdrættir skipulagsins hafa ekki fundist en myndir eru af skipulagsuppdráttunum í bók Páls Línðals, *Bæirnir byggjast*, en nokkrir deiliskipulagsuppdrættir hafa varðveist. Skipulagshöfundar höfðu nokkrar áhyggjur af skiptingu þorpsins eins og fram kemur í skipulagslýsingu: „Sem stendur er bærinn tvískiptur í Vatneyrar- og Geirseyrarþorpin, þó nokkur byggð tengi þau saman. Slík tvískipting er ekki að öllu heppileg, bæði dýr og veldur sífelldum reipidrætti milli bæjarhlutanna.“ Lengi gætti þessarar skiptingar, menn voru annaðhvort Geirs- eða Vatneyringar og var þessi skipting ekki aðeins landfræðileg heldur líka pólitísk. Kaupmannaveldið hélt velli á Vatneyri en kaupfélag, samvinnu- og jafnaðarmenn ríktu á Geirseyri. Gert var ráð fyrir að stækkun bæjarins yrði aðallega á Vatneyri, „meðan hún hrekkur til“, en Geirseyrin yrði „frekar útibú með garðrækt og smá búskap.“ Í lýsingunni er talið líklegt að með aukinni byggð á Geirseyri muni borga sig að gera hallalaus götu með sjó sem síðar varð Strandgatan. Á uppdrætti er afmarkaður reitur fyrir verslunarsvæði og varð þar vísir að miðbæ Vatneyrar. Gert var ráð fyrir að áframhaldandi uppbygging hafnar yrði á innanverðri eyrinni og þá fyrir eyrarnar báðar.

Mynd 16. Deiliskipulag íþróttavallar og sundlaugar frá 1943, byggt á aðalskipulagi Guðjóns Samúelssonar og Guðmundar Hannessonar. (Skipulagsstofnun.)

Á stríðsárunum er skútuöld lokið og togaraútgerð tekin við sem meginstoð atvinnulífsins, frystihús að mestu tekin við af saltfiskverkun, togarar sigla með ísfisk til Bretlands og koma með kol og sement til baka. Við þessa breytingu, samhliða skipulagsgerð Guðjóns og Guðmundar, losnar mikið byggingarland á Vatneyri sem áður hafði verið eyrnamerkt saltfiskverkun. Togara- og steinsteypuöld er gengin í garð og funkis-stíll tekinn við af hefðbundnum timburhúsum sem átt höfðu samleið með skútunum. Húsasmíðameistarar á Patreksfirði hanna nánast öll hús sem byggð eru í plássinu og fylgast vel með nýjum straumum í byggingarlist. Á Vatneyrartúni rís hverfi byggingarmeistara, funkishúsabyggð samkvæmt skipulagi Guðjóns og Guðmundar við Þórsgötu, Túngötu og Bjarkargötu. Höfn Vatneyrarverslunar var við innanverða eyrina en árið 1946 hófust framkvæmdir við nýja höfn á Vatneyri. Grafið var inn í vatnið á eyrinni og var höfnin opnuð formlega árið 1950. Fullgerð var höfnin talin sú besta á landinu. Við þessa breytingu færðist aðal athafnasvæðið frá

Mynd 18. Þórsgata á 6. áratug 20. aldar. – Funkis stíllinn tekur við. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)

Mynd 17. Aðalstræti 43. Nýir tímar – um 1960. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)

Mynd 19. Skipulagsuppdráttur Patreksfjarðar 1964-66. (Teiknistofa skipulagsins.)

innanverðri eyrinni út að höfninni og varð það húsaröðinni, sem enn í dag einkennir ásynd eyrarinnar, til bjargar.

3.2.3 Skipulag Teiknistofu skipulagsins

Árið 1964 var samþykkt nýtt skipulag fyrir Patreksfjörð, gert af Teiknistofu skipulagsins, og voru forsendur þá gjörbreyttar frá því sem var 1938. Mestu breytti að höfnin hafði verið grafin inn í vatnið á eyrinni og þörf fyrir atvinnuhúsnæði stórauðin. Einnig hafði einkabíllinn haldið innreið sína og aukin umferð og rýmisþörf sem honum fylgdi. Í skipulaginu er gert ráð fyrir hallalaus götunni, Strandgötu, sem getið er um í fyrra skiplagi. Gert er ráð fyrir nýjum einbýlishúsagötum ofan Vatneyrar og fyrsta húsið við Mýrar byggt sama ár. Á þessum tíma var sú breyting orðin á að farið var að sækja teikningar af húsum til sérfræðinga að sunnan og þá einkum til Húsnæðismálastofnunar ríkisins. Á sjöunda og áttunda áratugnum var mikið byggt í plássinu samkvæmt skipulaginu og nýjar götur verða til, m.a. Hólar, Mýrar, Brunnar, Hjallar og Sigtún. Enn fremur lengist Aðalstræti þegar farið er að byggja á svonefndum Björgum.

Mynd 20. Módel af Vatneyri með nýrri höfn. Módelið var í eigu Vatneyrarverslunarinnar. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)

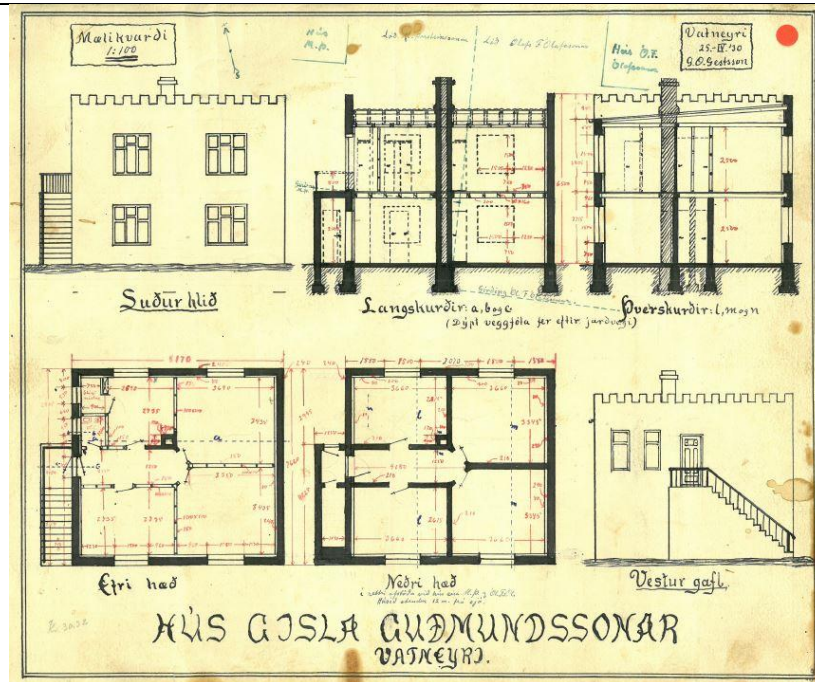
3.2.4 Byggingarmeistarar / Hönnuðir

Samfara skútuútgærd og þorpsmyndun skapast störf fyrir iðnaðarmenn. Fyrstu iðnaðarmennirnir sem setjast að á Eyrum eru skipa- og trésmiðir. Í kjölfarið koma járn- og skósmiðir, bakarar, og bókbindarar. Árið 1941 er stofnað Iðnaðarmannafélag Patreksfjarðar að frumkvæði Inga Kristjánssonar byggingar- og múrarmeistara og Kristjáns J.

Mynd 22. Uppdráttur Gests Ó. Gestssonar byggingarmeistara af Strandgötu 13. (Teikningasafn b.fulltrúa Vesturbyggðar.)

2.2.5 Samgöngur

Þegar skútuöld hefst verður samband við útlönd meira. Áður hafði verið siglt með saltfisk út og vörur heim og var Markús kaupmaður á Geirseyri með skip í millilandasiglingum frá árinu 1883 þegar hann keypti strandaða tvímastra skonnortu sem hann náði á flot. Með tilkomu togaranna verður enn meira samband við útlönd þegar siglt var með ísfisk á markaði í Bretlandi og Þýskalandi. Reglulegar siglingar voru yfir fjörðinn til Hvalskers og Örlygshafnar með mjólk og aðrar afurðir eftir að fólki fjölgaði á Eyrum. Fyrstu vegir frá byggðinni voru yfir Mikladal til Tálknafjarðar og fyrir botn yfir á Rauðasand á árunum 1935-42. Árið 1948 kom vegur yfir Kleifaheiði inn eftir Barðaströnd og yfir Hálfðán til Bíldudals. Í byrjun var megináhersla með vegagerðinni að tryggja og auðvelda flutning á landbúnaðarafurðum til kaupsinsins. Patreksfjörður komst svo í vegasamband við aðra landshluta árið 1950 þegar vegur var lagður í Austursýslunni. Áður höfðu vegir verið lagðir í Vestur Barðastrandarsýslu

Mynd 24. Togarinn Leiknir. (Ljós. Ólafur Bjarni Jóhannesson.)

Mynd 23. Tekið á móti flugfarþegum. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)

og vegasamband milli Bíldudals og Patreksfjarðar var komið 1948. Fram að þessum tíma höfðu samgöngur við aðra landshluta verið á sjó og upp úr stríði var farið að fljúga reglulega

til Patreksfjarðar með sjóflugvélum en þegar þær úreltust féll flug niður um skeið þar til nýr flugvöllur á Sandeyrarodda handan fjarðarins var tekinn í notkun árið 1965. Skipaútgerð ríkisins gegndi lengi mikilvægu hlutverki í vöru- og fólksflutningum til Patreksfjarðar því þó vegasamband væri komið við aðra landshluta þá lokuðust vegir á haustin og opnuðu á vorin.

3.2.5 Einkenni núverandi byggðar

Mynd 25. Vatneyri, ásynd þorpsins. (Ljós. Gingi.)

Þegar komið er til Patreksfjarðar, fyrir Geirseyrarmúlann, blasir Vatneyrin við með samfelldri röð timburhúsa frá lokum 19. aldar og byrjun þeirrar tuttugustu. Aðalstrætið er enn megin lífæð þorpsins, nær frá einum enda til annars, og hafa aðrar götur byggst út frá henni. Gatan byrjar yst á innanverðri Vatneyri með samfelldri röð timburhúsa og er þar óvenju vel varðveitt heild húsa sem tengjast verslunar- og útgerðarsögu Patreksfjarðar frá lokum 19. aldar og fram yfir miðja 20. öld. Þegar komið er á Klifið og alla leið inn á Geirseyri einkennist gatan af blöndu timbur- og funkishúsa, andstæður sem tíminn er óðum að sætta. Upphaflega var gatan með hlöðnum köntum frá Hólsbrekku og eru enn sjáanlegar miklar hleðslur neðan götu á Klifinu og áfram út á Geirseyri allt að Mikladalsá. Utan Aðalstrætis byggðist snemma

Mynd 26. Aðalstræti upp úr 1930. (Eigandi myndar Kjartan Gunnsteinsson.)

Mynd 27. Aðalstræti og Litla Klampenborg fyrir 1942. Vatneyrartún t.h. þar sem funkishverfið byggðist á stríðsárunum. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)

svokallaður Krókur og síðan Urðargata en um hana skrifar Guðmundur Hannesson eftirfarandi: *Smágata ofan Eyrarinnar heitir Urðargata og Patreksfirðingar kalla ekki allt*

Mynd 32. Bjarkargata 5. Hönnuður: Ingi Kristjánsson.
(Ljósm. Gingi.)

Mynd 33. Skverið. Friðþjófshús, Skjaldborg og Hólsbrekka.
(Ljósm. Gingi.)

Mynd 31. Hólsbrekka, öðru nafni Bíóbrekka. (Ljósm. Gingi.)

Mynd 30. Aðalstræti, Stúnuhús í forgrunni. (Ljósm. Gingi.)

Mynd 28. Aðalstræti 1 og röð timburhúsa á Vatneyri. (Ljósm. Gingi.)

Mynd 29. Túngata. Húsin hönnuð af Inga Kristjánssyni.
(Ljósm. Gingi.)

„urð“. Við gatnamót Urðargötu og Aðalstrætis er svokallað „Skver“ eða Friðþjófstorg, miðja Vatneyrar, og myndaðist þar vísir að miðbæ með verslunum, kvikmyndahúsi og Friðþjófshúsi, en Friðþjófur var einn Vatneyrarbræðra. Stofnanir, kirkja, skóli og spítali eru hins vegar við Aðalstræti á svokölluðu Klifi á mörkum Vatneyrar og Geirseyrar.

Mynd 37. Krókurinn 2018. (Ljósm. Gingi.)

Mynd 36. Kambshverfið og Krókurinn, um 1960. (Patróhópur facebook – Þorsteinn Þorsteinsson.)

Mynd 34. Urðargata. Samfelld röð steyptra ljósastaura. (Ljósm. Gingi.)

Mynd 35. Klifið, Aðalstræti í átt að Geirseyri. (Ljósm. Gingi.)

Samhliða skipulagsgerð Guðjóns Samúelssonar og Guðmundar Hannessonar árið 1938 losnaði mikið byggingarland á Vatneyri þegar hætt var að sólþurrka saltfisk. Tími funkisins var genginn í garð og byggingarmeistarar hanna og byggja hús við Þórsgötu, Túngötu og Bjarkargötu. Árið 1950 er tekin í notkun ný dísel rafstöð í þorpinu og samhliða sett upp ný götulýsing. Ljósastaurarnir voru úr járnbentri steinsteypu og fluttir inn frá Englandi með togurum Vatneyrarverslunar. Milli stauranna voru 60 metrar, í hverju ljóskeri 300 watta perur og þótti þorpið flóðlýst þegar framkvæmd lauk. Staurar þessir eru einstakir hér á landi og eitt af einkennum þorpsins en því miður hefur þeim fækkað mikið. Nú er ætlunin að varðveita þá

sem eftir eru og þá í samfelldum röðum, frá Aðalstræti 1 og upp Hólsbrekku, í Túngötu og hluta Bjarkargötu, í Króknum og í Urðargötu.

Mynd 38. Ljósastaur við Skaldborg. (Ljós-
Gingi.)

Mynd 39. Ljósastaur í Hólsbrekku. (Ljós-
Gingi.)

3.3 Minjar

Fornleifaskráning hefur verið unnin við undirbúning þess að Vatneyri við Patreksfjörð verði verndarsvæði í byggð. Skráningin var unnin í samræmi við *Lög um menningarminjar nr.80/2012* og skráningarstaðla Minjastofnunar Íslands.

Verndarsvæðið á Vatneyri nær yfir hluta af jörðinni Vatneyri og aðeins inn fyrir landamerki Geirseyrar umhverfis Eyrakirkju. Í byrjun var hugmyndin að svæðið næði yfir neðsta hluta Aðalstrætis, en svæðið var svo stækkað og ákveðið að það næði eftir Aðalstræti að Eyrakirkju; húsin í Króknum, Urðagötu, Túngötu og hluta Bjarkargötu.

Ekki er ljóst hvenær Vatneyri verður sjálfstæð jörð, en í *Jarðabók* Árna Magnússonar og Páls Vídalín segir að Vatneyri sé byggð í Geirseyrar heimalandi „á stekkatúni“.¹ Ekki er vitað hvar þessi stekkur hefur verið, en miðað við orðalagið gæti hann verið niðri á eyrinni í heimatúni Vatneyrar. Elsta heimildin um Vatneyri er í *Íslenzku fornbréfasafni*, en þar kemur jörðin einungis fyrir í reikningakveri Eggerts Hannessonar hirðstjóra og lögmanns á Saurbæ á Rauðasandi fyrir árin 1570-71. Eggert var einn völdugasti og auðugasti maður Íslands á sínum tíma. Í heimildinni er tilgreint að árið 1571 tók Eggert við skipstolli fyrir hönd konungs á Vatneyri af skipherra Jurginn Elertz og Arna Hesterberch. Þar segir einnig frá viðskiptum Eggerts á Vatneyri árið 1570.² Ekki er vitað hvenær verslun hófst á Vatneyri, en elstu heimildir um hana er dæmið hér að framan frá síðari hluta 16. aldar þegar þýskir hansakaupmenn stunduðu þar verslun. Líklega höfðu þeir einhverja aðstöðu í landi s.s. verslunarhús eða búðir. Það er vel mögulegt að fleiri þjóðir hafi stundað verslun þar, s.s.

1 Árni Magnússon og Páll Vídalín (1938): 332

2 D.I. Íslenzkt fornbréfasafn (1947-50), 15. bindi: 511-12

Englendingar, en ekki hafa fundist heimildir um slíkt. Dönsk einokunarverslun tók við af þeirri þýsku í upphafi 17. aldar og hélst fram undir lok þeirrar 18. þegar einokunarverslunin var afnumin. Veturinn 1615-16 héldu 50 baskneskir skipbrotsmenn, sem misst höfðu skip sín í Reykjafirði á Ströndum og sloppið undan liði Ara Magnússonar sýslumanns í Ögri, til í verslunarhúsunum á Vatneyri og um vorið 1616 tóku þeir enska duggu og sigldu af landi brott. Athafnasvæði þýsku kaupmannanna hefur líklega verið á sömu slóðum og dönsku verslunarhúsin, sem líklega hafa verið framarlega á innanverði eyrinni. Nánar tiltekið á svæðinu þar sem Vatneyrarbúð (Aðalstræti 1), Símsstöðin (Aðalstræti 3) og Ólafshús (Aðalstræti 5) standa í dag, en hugsanlega nær gatnamótum Aðalstrætis og Þórsgötu. Við framkvæmdaefitirlit fornleifafræðings með gatna- og lagnaframkvæmdum í Aðalstræti árið 2016 komu í ljós á þessu svæði gripir og mannvistarlög frá 19. öld og hugsanlega eldri.

Skráningarsvæðið er í þéttbýli og byggingarframkvæmdir og annað rask hafa afmáð flest ummerki um menningarminjar á yfirborðinu. Flestar skráðar minjar innan svæðisins eru því fundnar við könnun ritheimilda, korta og ljósmynda. Dæmin hafa sýnt að innan gamalla heimatúna er margföld hætt á að komið sé niður á fornleifar við hverskonar framkvæmdir en utan túna. Þetta stafar af því að mest hefur verið um framkvæmdir og starfsemi fólks heima á bæjarstæði hverrar jarðar í gegnum aldirnar. Því er sá hluti verndarsvæðisins sem er niðri á Vatneyrinni sjálfri hættusvæði, en þar var heimatún býlisins.

Við vinnu við fornleifaskráninguna var farið skipulega í gegnum fyrirliggjandi heimildir. Nokkur kort og uppdættir eru til af Vatneyri. Það elsta sýnir skipulag verslunarlóðarinnar árið 1766, en ekki nákvæmlega hvar lóðin var staðsett á eyrinni. Á þessu korti eru merktar inn m.a. mismunandi byggingar og lagersvæði. Þá eru kort frá árunum 1866 og fram á miðja 20. öld sem sýna vel þróun byggðar og gefa vísbendingar um minjar sem ekki sjást á yfirborði í dag. Ritgerð Guðjóns Friðrikssonar *Upphaf þorps á Patreksfirði* er mikilvæg samantekt á sögu staðarins.

Verndarsvæðið nær frá Smiðjunni og Pakkhúsinu niðri á Vatneyri sem ekki eru skráð við götu eða með húsnúmer (stundum er talað um Ægisgötu eða „við höfnina“), húsa sem standa við Aðalstræti (Aðalstræti 1 - 51 auk Eyrakirkju), Krókshverfisins (Strandgata 7- 19), Vatneyrartúns (Bjarkargata 1 – 8, Túngata 14 – 19 og Þórsgata 1). Aldur húsanna er frá síðari hluta 19. aldar og fram á miðja 20. öld. Innan verndarsvæðisins eru heimildir um fornleifar sem tilheyra býlinu Vatneyri með heimatúni, verslunarstaðnum með byggingum frá mismunandi tímum, höfninni innan eyrarinnar með allavega einu skipsflaki frá 19. öld, bryggjur, uppsátur, saltfiskreitir, verkunar- og pakkhús og heimildir um uppbyggingu staðarins á síðari hluta 19. aldar og þau íbúðar- og útihús sem frumbyggjarnir byggðu en eru horfin í dag. Rétt ofan við verndarsvæðið voru leifar af hlöðnum gördum sem tilheyrðu byggðinni og gengu upp hlíðina. Hlutverk þessara garða hefur verið að skipta landinu milli íbúa, skilja að beitarland og slægjuland og þar voru einnig matjurtagarðar með hlöðnum veggjum. Nær allar þessar minjar voru eyðilagðar þegar framkvæmdir við ofanflóaðvarnir hófust sumarið 2020. Aldur flestra þessara minja hefur líklega verið frá því að þéttbýlismyndun hófst á síðari hluta 19. aldar og fram á miðja 20. öld, en hugsanlega hafa einnig verið þarna eldri garðalög sem tilheyrðu býlunum Geirseyri og Vatneyri.

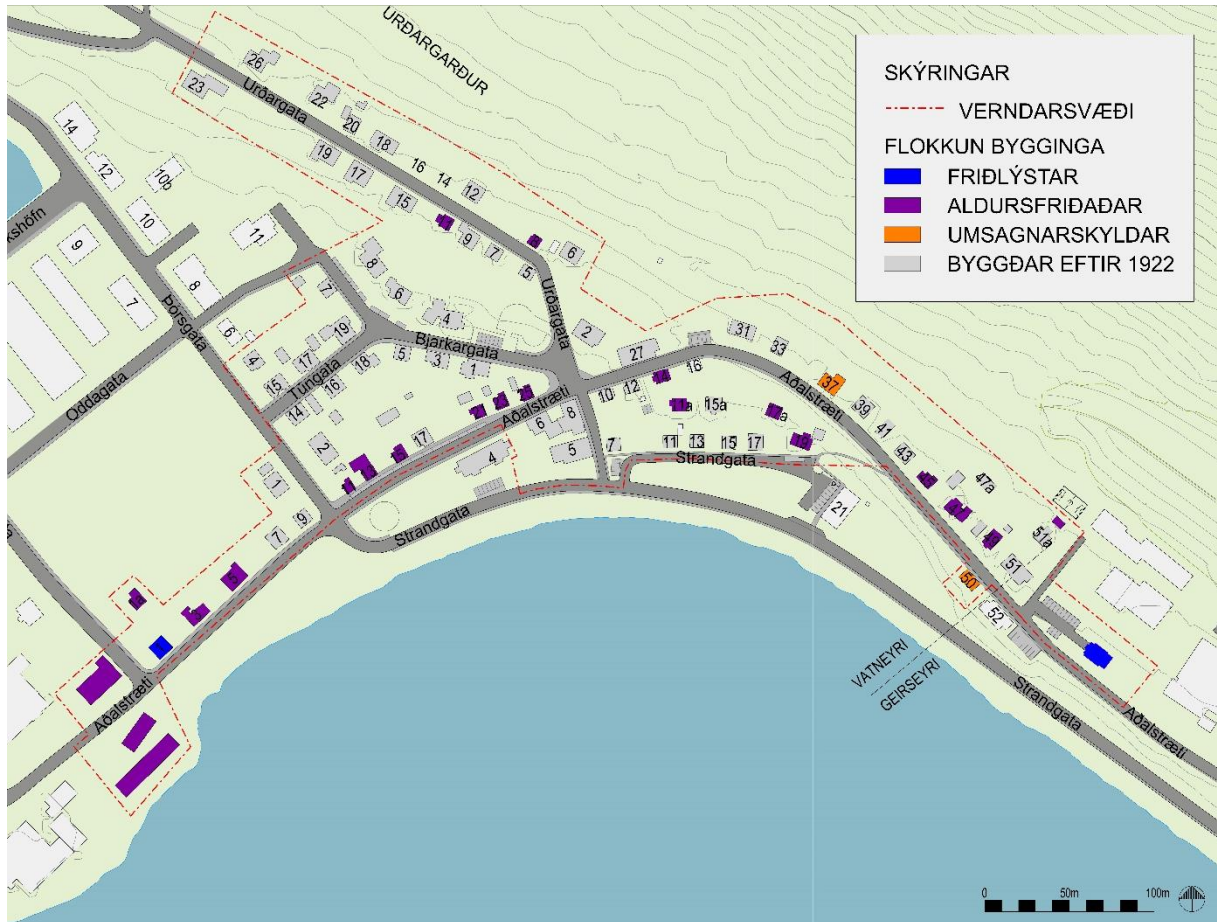
Mynd 40. Skráðar minjar. (Fornleifadeild Náttúrustofu Vestfjarða, 2022.)

3.4 Verndarflokkar

Í lögum um menningarminjar nr. 80/2012 er að finna ákvæði um verndun húsa, mannvirkja eða leifar þeirra. Það geta verið hús sem friðuð eru skv. ákvörðun ráðherra skv. 18. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012 og hús sem friðuð voru á grundvelli eldri laga. Hús sem eru 100 ára og eldri eru friðuð samkvæmt aldursákvæði 29. gr. sömu laga. Hús sem hvorki eru friðlýst né friðuð, en byggð árið 1925 eða fyrr og kirkjur sem reistar voru árið 1940 eða fyrr eru umsagnarskyld og skylt er að leita álits Minjastofnunar ef á að breyta þeim húsum, flytja þau eða rífa. Samkvæmt leiðbeiningum Minjastofnunar eru verndarflokkar skilgreindir út frá varðveislugildi húsa og mannvirkja, götumynda, húsabyrpinga og heilda og afmarkaðra reita innan verndarsvæðis.

2.4.1 Hús og mannvirki eða leifar þeirra sem falla undir ákvæði laga um menningarminjar

Greiningarkort 1. Friðlýst, friðuð og umsagnarskyld hús. (Kort: Gingi/Landmótun sf. 2022.)

Árið 2022 voru 24 hús á verndarsvæðinu sem voru byggð fyrir árið 1922 og því friðuð skv. 29. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012, en þar segir að öll hús og mannvirki sem eru 100 ára eða eldri séu friðuð. Þar af eru tvö friðlýst: Patreksfjarðarkirkja byggð 1904 (vígð 1907) og Vatneyrarbúðin byggð 1916 úr viðum eldra húss sem áður stóð í Ólafsvík. Þá eru tvö hús byggð fyrir 1925 og því umsagnarskyld á grundvelli aldursákvæða laga um menningarminjar nr. 80/2012.

Mynd 44. Steinninn ásamt Litlu Klampenborg um miðjan áttunda áratug síðustu aldar. (Mynd í eigu Ólafs Sæmundssonar.)

Mynd 43. Vatneyrabúðin fyrir miðja síðustu öld. (Mynd frá Friðþjófi K. Eyjólfssyni.)

Vatneyrabúðin var friðlýst af forsætisráðherra að fenginni tillögu Minjastofnunar Íslands 10. nóvember 2014 með vísan til 3. mgr. 18. gr. laga nr. 80/2012 um menningarminjar. Friðlýsingin nær til ytra byrði hússins. Ytra byrði Vatneyrabúðar hefur verið gert upp en húsið er nánast óbreytt frá upphafi. Eyrarkirkja var friðuð 1. janúar 1990 samkvæmt aldursákvæði 1. mgr. 36. gr. þjóðminjalaga nr. 88/1989. Ytra byrði Eyrarkirkju hefur tekið talsverðum breytingum, byggt við kór og turn og honum breytt.

Mynd 42. Eyrarkirkja í upprunalegri mynd. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)

Mynd 41. Faktorshúsið, öðru nafni Ólafshús, um miðjan sjötta áratug síðustu aldar. (Ljósmyndasafn Vestur Barðastrandarsýslu.)

Faktorshúsið var byggt af Sigurði Bachmann kaupmanni árið 1896 eftir að hann hafði misst nýlegt íbúðarhús ásamt verslunarhúsum í stórbruna árið 1892. Árið 1981 var húsið komið í niðurníðslu, hafði staðið tomt í mörg ár og búið var að lofa slökkviliðinu að fá það til æfinga. Þá greip Jón Magnússon, skipstjóri og útgerðarmaður inn í og keypti húsið. Húsið hefur nú verið gert upp í upprunalegri mynd. Steinninn, byggður 1912, er elsta steinsteypa húsið á Vatneyri en segja má að hann sé undantekning frá reglunni því fram yfir miðjan fjórða áratug síðustu aldar voru timburhús ríkjandi. Á sama tíma voru byggð ekki ósvipuð íbúðarhús í Breiðuvík og á Hvalskerri í Rauðasandshreppi.

2.5 Greining á svipmóti byggðar

Hér á eftir fer nánari greininga á svipmóti byggðar og landslags.

Mynd 45. Fjörður, fjöll og byggð. (Ljósm. Gingi.)

2.5.1 Svipmót byggðar og landslags

Há fjöll ganga í sjó fram í norðanverðum Patreksfirði og er eina undirlendið þar sjálf Vatneyrin og dalsmynni tveggja dala, Litladals og Mikladals. Á Geirseyri er engin eyri þrátt fyrir nafnið. Góð hafnarskilyrði innan Vatneyrar gerðu eyrina að ákjósanlegum verslunarstað. Upphaf þéttbýlismyndunar var á verslunarlóðinni á innanverðri eyrinni og byggðin óx síðan inn eftir eyrinni og upp á Klif í átt að Geirseyri. Ástæða þess að hús byggðust snemma á Klifi og í Urðum þar sem land var erfitt til bygginga var að eyrin með sínu ákjósanlega byggingarlandi var undirlögð saltfiskverkun og túni til heyskapar. Það er ekki fyrr en seint á fimmta áratugnum sem farið er að byggja á Vatneyrartúni. Á Geirseyri hefst verslun um miðja 19. öld og í kjölfarið skútuútgerð og saltfiskverkun, samfara byggist Geirseyrarþorpið. Gata, Aðalstrætið, verður til á milli þorpanna og opinberar byggingar rísa á Klifinu, mitt á milli þeirra og þegar Patreksheppur er stofnaður árið 1907 má segja að þorpin séu vaxin saman. Aðalstrætið byrjar á innanverðri Vatneyri og liggur um Klifið undir bröttum hlíðum „Brella” og endar við Geirseyrarmúla þar sem Raknadalshlíðin tekur við. Svipmót byggðarinnar er mótað af landslaginu og atvinnu- og lifnaðarháttum þess fólks sem flutti úr sveitum á mölina. Í stórgrýttri hlíðinni ofan þorpsins má enn sjá hlaðna garða og önnur ummerki lifnaðarháttanna

Mynd 46. Eyrar 1945. (Ljósm. Kristján Jónsson loftskýtamaður, eig. Jón Kristjánsson.)

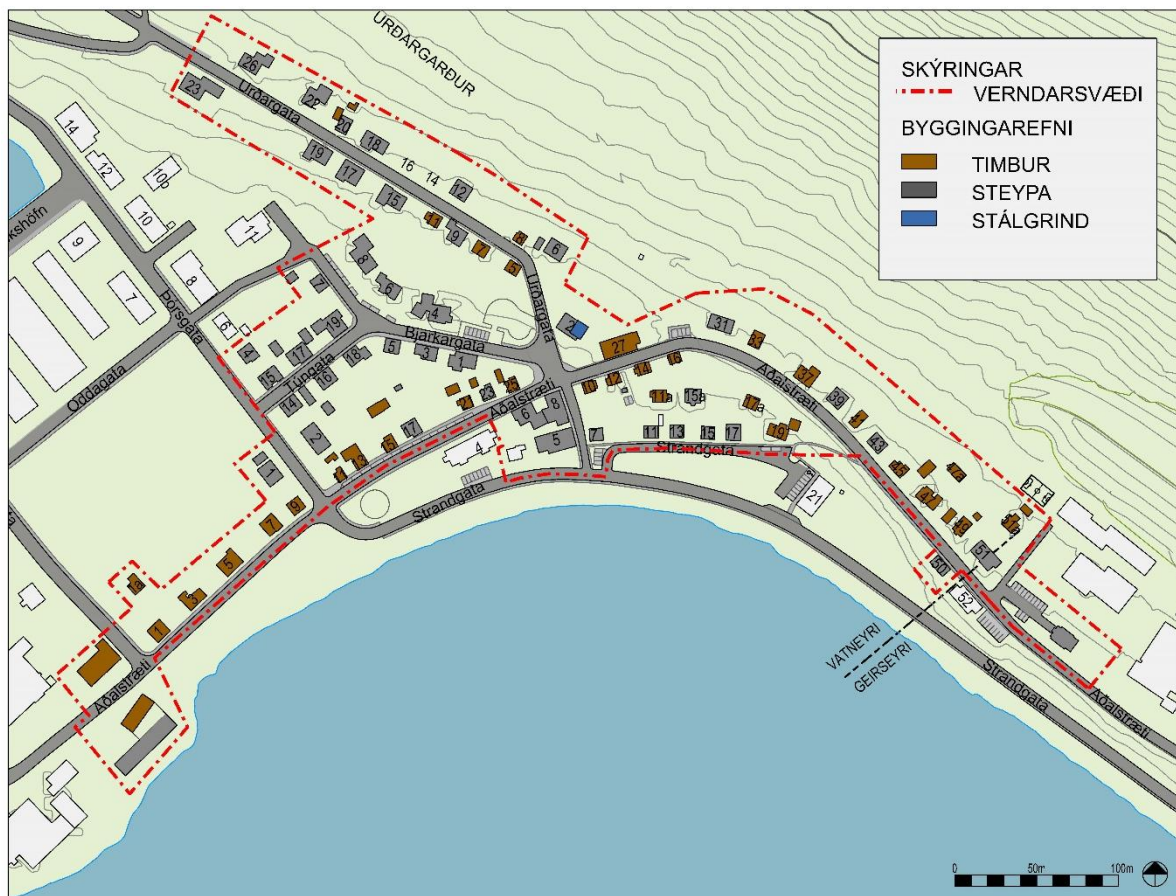

Mynd 47. Vatneyri 2019. (Ljósm./eig. Marek Chomiak.)

sveitamannanna sem byggðu þorpið. Eða eins og Guðmundur Hannesson lýsir því: „Þess eru dæmi að menn hafi sótt mold og þökur yfir fjörðinn til þess að hylja grjótið. Með þessum hætti tognar furðanlega úr landinu og haldi menn svo áfram til þess allt er uppmið sem hugsanlegt er að rækta, munu bæjarbúar ekki lenda í mjólkurskortu nema bærinn vaxi stórum.“ Þessar minjar sem tengjast upphafsárum þorpanna munu hverfa, og talsvert er þegar horfið, vegna fyrirhugaðra framkvæmda við ofanflóðavarnargarða. Þakka má nýrri höfn sem grafin var inn í vatnið á Vatneyri að húsin á innanverðri eyrinni, „Tjarnargötu Patreksfjarðar“, hafa varðveist fram á okkar daga.

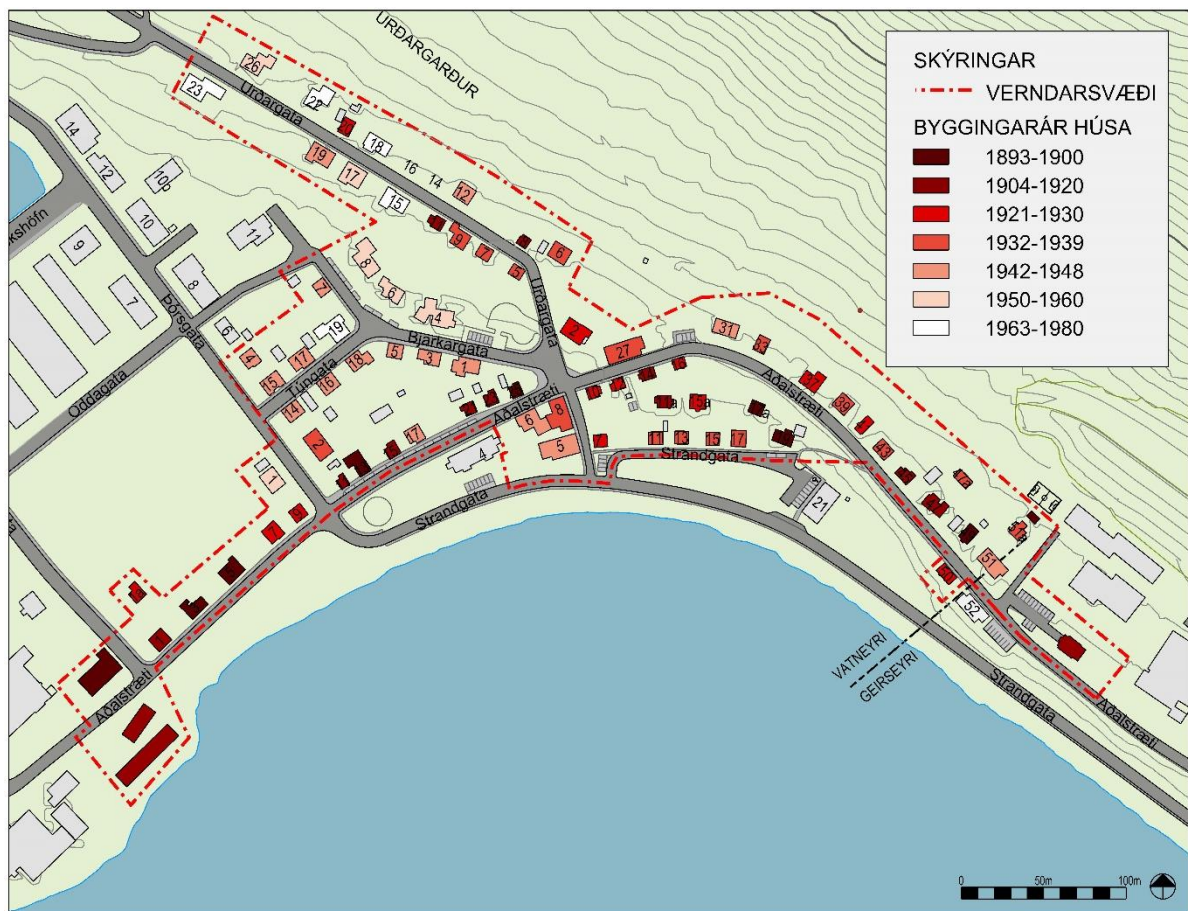
Á verndarsvæðinu eru um 80 byggingar auk skúra. Í dag eru íbúðir í notkun í 56 þessara húsa, 5 eru nýtt sem sumarhús, 8 eru ekki í notkun og 11 eru nýtt í annað s.s. kirkjan, bíó, hótél, veitingastaður, banki og skrifstofur. Undanfarin ár hefur færst í aukana að hús séu notuð sem sumarhús og fleiri tóm hús hafa verið gerð upp og tekin í notkun.

Greiningarkort 2. Aðal byggingarefni húsa. (Kort: Gingi/ Landmótun sf. 2022.)

3.4.1 Svipmót og aldur bygginga

Samkvæmt lögum um menningarminjar nr. 80/2012 eru öll hús og mannvirki sem eru 100 ára eða eldri friðuð og óheimilt er að raska þeim, spilla eða breyta, rífa þau eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands. Þá er eigendum húsa og mannvirkja sem byggð eru fyrir 1925 skylt að leita álits Minjastofnunar með minnst 6 vikna fyrirvara ef þeir hyggjast breyta þeim, rífa eða flytja. Elsta húsið á svæðinu er Litla Klampenborg, öðru nafni Pálshús, sem byggt var fyrir 1866. Húsið átti Christian M. Steenbach sem var síðasti danski

Greiningarkort 3. Byggingarár húsa. (Gingi/Landmótun sf. 2022.)

kaupmaðurinn á Vatneyri. Yngstu húsin innan svæðisins, uppi í Urðum, eru frá sjöunda áratug síðustu aldar en þá er að ljúka tímabili húsameistarahönnuða á svæðinu og farið að sækja teikningar til „sérfræðinga að sunnan“.

Timburhúsin eru flest einlyft með þakhæð og á steypum eða hlöðnum kjöllum. Langflest þeirra eru enn með bárujárn og hafa haldið upprunalegu formi glugga þó fög vanti víða. Nokkur þeirra hafa verið forsköluð eða einangruð að utan og fengið aðrar klæðningar svo sem trapisustál. Þó nokkur dæmi eru um að verið sé að færa timburhúsin í upprunalega mynd og hefur orðið vakning í þorpinu þar að lútandi. Elstu steinsteyptu húsin höfðu krosspósta glugga og á það sama við um þau að nokkur hafa verið augnstungin en líka eru nýleg dæmi um að gluggar hafa verið færðir nær uppruna. Funkishúsin hafa einnig liðið fyrir breytingar á gluggum og tvö þeirra hafa verið einangruð að utan og klædd með stáli og steni. Þau ásamt yngri steinsteyptum húsum eru í mestri hættu en vonast er til að sama vakning verði um gildi þeirra og orðið hefur með timburhúsin. Menningarsögulegt svipmót byggðarinnar hefur eftir sem áður haldið sér vel og þróun síðustu ára verið til að styrkja það.

3.4.2 Umferðaleiðir/tengingar/götumynstur

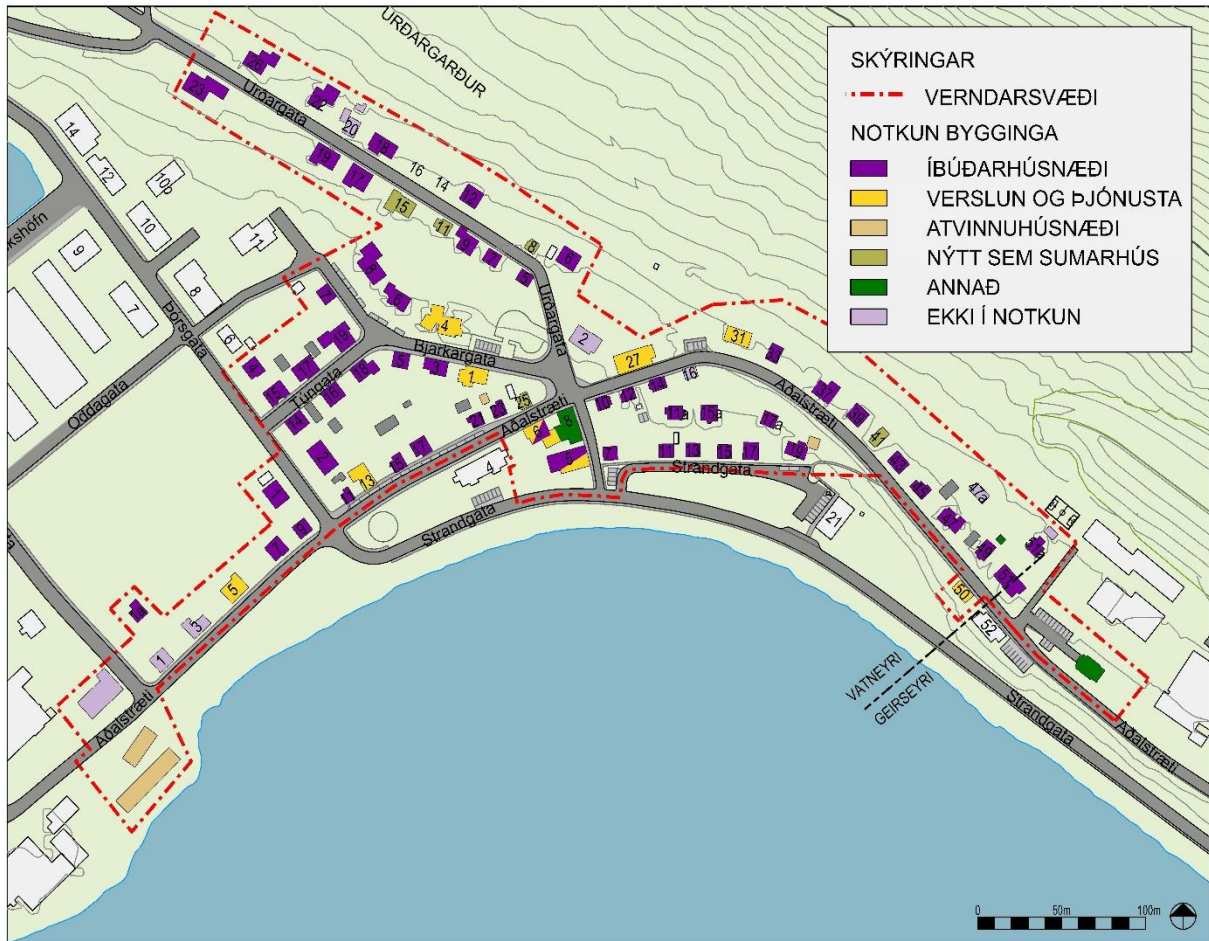
Þjóðvegurinn að sunnan liggur um Raknadalshlið og tók Aðalstrætið við á svokölluðum Björgum. Vegur norður Mikladal tengdist götunni utan við Björg og var Aðalstrætið eina gatan sem tengdi allt þorpið alla leið út á Vatneyrina. Nú er aðkoman að sunnan ofan við Björg og ný gata liggur neðan Aðalstrætis með fjörunni út á eyrina. Aðalstrætið er eftir sem

áður megin lífæð þorpsins og tengjast því allar nýrri götur. Elsti hluti Aðalstrætisins, frá Geirseyri út á Vatneyri endurspeglar samgöngutækni þess tíma er húsin byggðust og hefur það haft í för með sér að bílnum hefur verið rudd leið inn á margar lóðir. Hleðslur, girðingar og steyptrir veggir við byggingarmeistarahúsin, sem settu svip á götuna, hafa horfið til mikilla lýta fyrir götumynd. Má nefna að byggingarnefndir, á fyrri hluta síðustu aldar, létu sig girðingar ekki síður varða en húsin sjálf.

3.4.3 Sjónásar og kennileiti

Helstu kennileiti þorpsins eru Vatneyrin, brattar hlíðar Brella og Geirseyrarmúli. Vatneyrin, með vel varðveittri röð timburhúsa, blasir við þegar komið er til þorpsins og utan eyrarinnar rís fjallið Skjöldur úr hafi. Húsin á Klifinu eru áberandi uppi í hlíðinni og þegar komið er niður Aðalstrætið á Skverið blasir við Friðþjófshús, nafli Vatneyrar. Kirkjan heldur enn veldi sínu, þrátt fyrir íþróttamiðstöð á aðra hlið og skólalóð á hina, og tengir Geirseyrar- og Vatneyrarþorp.

Greiningarkort 4. Notkun húsa árið 2019. (Gingi/Landmótun sf. 2019.)

4 VARÐVEISLUMAT

Við mat á varðveislugildi húsa og mannvirkja er SAVE-aðferðafræði beitt. Þar er varðveislugildi hvers húss metið út frá byggingarlist, menningarsögu, umhverfi, upprunalegu ástandi og tæknilegu ástandi (Guðný Gerður Gunnarsdóttir, 2017).

4.1 Byggingarlist, listrænt gildi

Aðalstræti upp Hólsbrekkuna. Við byrjun Aðalstrætis á eyrinni eru vegleg timburhús, tengd Vatneyrarversluninni, og eru þau enn í dag meginásýnd eyrarinnar. Þegar innar dregur taka við látlausari alþýðuhús sem höfðu samhengi við húsin á Kambinum sem nú eru horfin. Við svokallað Skver eru tvö steinsteypt hús með funkiseinkennum og voru verslanir á neðri hæð þeirra og íbúðir á efri. Í Hólsbrekkunni er samfelld röð timburhúsa á aðra hönd og bíóið, Skjaldborg, á hina.

Byggingarlistarlegt gildi svæðisins er miðlungs til hátt.

Klifið, Aðalstræti frá Hólsbrekku að Eyrarkirkju. Upp á Klifi tekur við blanda af timburhúsum og steinsteyptum húsum með funkiseinkennum. Elsta timburhúsið er Benediktshús, norskt katalóghús upphaflega byggt árið 1897 og það yngsta er Læknisbústaðurinn, hannaður af Guðjóni Samúelssyni. Hús þessi standa hlið við hlið, bárujárnshús og steinað steinsteypuhús, andstæður en tíminn vinnur að sáttum.

Byggingarlistarlegt gildi svæðisins er miðlungs hátt.

Krókurinn. Einkenni Króksins eru steinsteyptu húsin sem standa við Strandgötu og segja má að þau séu þverskurður að sögu fyrsta hluta steinsteypualdar. Elst þeirra er Sigga meistarahús byggt 1928, eina húsið í plássinu með nýbarokk einkennum, og yngst er Strandgata 5 byggt 1945, eina þrílyfta húsið á Vatneyri, verslanir á neðstu hæð og íbúðir á þeim efri. Húsið boðaði nýja tíma og var hluti af þeim vísi að miðbæ sem skipulagið 1938 gerði ráð fyrir. Mörgum húsa Króksins hefur verið breytt, en líka eru ánægjuleg dæmi um að verið sé að færa þau aftur nær uppruna sínum.

Byggingarlistarlegt gildi svæðisins er miðlungs hátt.

Urðir. Gatnamót Urðargötu og Aðalstrætis eru við Skverið þar sem Friðþjófshús stendur sem er einstakt hús í byggingarsögu okkar. Elsti hluti þess er með stálburðarvirki flutt inn frá Þýskalandi árið 1930 með öllu tilheyrandi. Í Urðargötunni er saga byggingarstíla þorpsins frá 1910 til tíma módernismans á sjöunda áratugnum. Í götunni er varðveitt samfelld röð steyptra ljósastaura sem styrkja götumyndina.

Byggingarlistarlegt gildi svæðisins er miðlungs hátt.

Vatneyrartún, funkishverfið. Á túninu, Þórgötu, Túngötu og Bjarkagötu eru heillegar götumyndir húsa með funkiseinkennum sem byggðust samkvæmt skipulaginu 1938 á árunum kringum seinna stríð. Flest eru húsin tiltölulega vel varðveitt þrátt fyrir gluggabreytingar og að þak og rennur hafa verið færð út fyrir steyptan rennukant. Eitt hús er þó alveg upprunalegt, Bjarkagata 5, og er mikilvægt að það verði varveitt í upprunalegri mynd. Tvö húsanna hafa verið einangruð að utan, annað klætt stáli en hitt steni, afturkræf framkvæmd sem vert væri að huga að við framtíðarviðhald. Flest eru húsin skeljuð og hefur skeljunin staðbundin einkenni vegna hlutfalls hörpuskeljar.

Byggingarlistarlegt gildi svæðisins er miðlungs hátt.

4.2 Menningarsögulegt gildi

Menningarsögulegt gildi svæðisins er mikið. Saga Patreksfjarðar og uppbyggingar kaupstaðarins, sjósóknar og verslunar, Íshúsið, smiðja, salthús, Vatneyrabúð og íbúðahús, o.fl. á sér allt rætur á Vatneyrinni og svo saga og þróun byggðarinnar sem óx út frá gömlu verslunarlóðinni. Margar byggingar sem þarna standa hafa spilað margvísleg hlutverk í þorpinu og uppbyggingu þess. Á þessum tíma urðu miklar og hraðar breytingar á lifnaðarháttum og tækni sem hafði áhrif á hið byggða umhverfi íbúanna. Íslenskt samfélag var að breytast úr hefðbundnu landbúnaðarsamfélagi og fólk fluttist úr sveitunum og á mölina í leit að nýjum tækifærum til lífsviðurværis. Það er því brýnt að varðveita byggingarnar og ásýnd svæðisins og þar með sögu þess.

Menningarsögulegt gildi svæðisins er hátt.

4.3 Umhverfisgildi

Byggðin á Vatneyri, Klifi og Urðum aðlagði sig að landslagi og atvinnuháttum fram undir miðja síðustu öld og skapaðist þannig sterkur heildarsvipur sem hefur haldið sér til dagsins í dag. Elstu húsini raða sér frá eyrinni inn á Klif og upp Urðir. Breyting verður með nýrri þróun í atvinnulífinu, hafnargerð, togaraútgerð og frystihúsum. Gott byggingarland losnar á eyrinni og þar byggist funkishverfið. Einnig nýtist land eyrarinnar fyrir rýmiskrefjandi atvinnurekstur við nýju höfnina og þar með verður ekki þörf á að rífa gömlu húsini á innanverðri eyrinni. Þessi þróun á stóran þátt í því að heildarsvipur þorpsins varðveittist.

Umhverfisgildi svæðisins er hátt.

4.4 Upprunalegt gildi

Upprunalegt gildi húsa er víða mikið, og byggðamynstrið hefur haldið sér vel á þessu svæði. Mörg húsini hafa tekið einhverjum breytingum í gegnum tíðina, svo sem gluggagerð og klæðningar, afturkræfar framkvæmdir sem ekki hafa haft afgerandi áhrif á yfirbragð byggðarinnar eða formgerð húsanna. Upphaflega voru víðast hjallar við húsini sem flestir eru horfnir í dag. Ummerki kálgarða og búrekstrar var víða að finna í hlíðum Brella ofan við Urðir og Klif sem nú eru að hverfa undir garða til varnar ofanflóðum.

Upprunalegt gildi svæðisins er hátt.

4.5 Ástand

Ástand húsa er misjafnt en er víðast hvar nokkuð gott. Á síðustu árum hafa nokkur hús verið gerð upp en þess gætt að halda í upprunalega gerð þeirra. Mörg húsanna þarfnast viðhalds og er mikilvægt að gæta þess að viðhaldsframkvæmdir séu í anda upprunalegrar gerðar húsanna. Á þetta ekki síst við um steinsteyptu byggingarmeistarahúsin og ætti einnig að gilda um módernísku húsini frá sjöunda áratugnum. Nokkur hús eru óuppgerð, sum farin að láta mjög á sjá og þarfnast sárlega viðhalds ef menningarverðmæti eiga ekki að glatast. Ber þar helst að nefna Salhúsið, smiðjuna, Íshúsið og Friðþjófshús sem hafa mikil áhrif á yfirbragð byggðarinnar sökum stærðar sinnar og staðsetningar. Ástand svipmóts byggðarinnar er gott, þar sem gömlu húsini og byggðarmynstrið hefur fengið að halda sér nokkuð vel. Ástand gangstétta og aðstöðu gangandi vegfarenda er ábótavant. Einnig er mikilvægt að varðveita steypa ljósastaura sem eru eitt af

einkennum byggðarinnar og sjá til þess að samfelldar raðir þeirra verði varðveittar. Á það við um Aðalstræti frá eyrinni upp Hólsbrekku, hverfið á Vatneyrartúni og Urðargötu.

Ástandsgildi svæðisins er miðlungs.

4.6 Varðveislugildi

Niðurstaða húsakönnunarinnar er að varðveislugildi svæðisins sem heildstæðrar byggðar frá upphafsárum þorpsins og fram á miðja síðustu öld sé hátt. Varðveislugildi einstakra húsa er mismikið en öll eru þau hluti heildarmyndarinnar og eru verðmæt sem slík. Yfirbragð byggðarinnar gefur glögga mynd af samspili náttúrunnar og íbúa svæðisins. Svæðið hefur hátt varðveislugildi. Nokkrar lóðir eru óbyggðar og rúmast þar uppbygging innan svæðisins, en mikilvægt er að einkennum svæðisins og byggðarinnar sé viðhaldið. Gæta þarf þess að byggðarmynstrið, yfirbragð og ásýnd fái að halda sér við viðhald og endurnýjun húsa og aðrar framkvæmdir á svæðinu. Ástæða er til að varðveita og miðla sögu byggðarinnar og halda henni þannig í heiðri. Mikilvægt er að finna hæfilegan milliveg verndunar og þróunar í sátt við íbúa, eigendur húsanna og sögu svæðisins.

Varðveislugildi svæðisins er hátt.

5 VERNDUN OG UPPBYGGING

Skilmálar um verndun og uppbyggingu eru tæki til að finna farveg samþættrar verndunar í sátt við íbúa, hagsmunaaðila og sögu svæðisins. Þeir mynda ramma um framtíðarsýn þar sem menningarsöguleg verðmæti svæðisins eru vernduð og þeim viðhaldið og miðlað á viðeigandi hátt. Markmið skilmála er að stýra þróun innan verndarsvæðisins til að tryggja í sessi svipmót og yfirbragð byggðarinnar. Samþætt verndun felst í því að vernda og þróa, en í því felst að vernda gömlu húsin og tryggja að uppbygging verði í anda gömlu byggðarinnar og kasti ekki rýrð á hana. Yfirbragð byggðarinnar og ásýnd þorpsins á eyrinni hefur haldið svipmóti sínu, að miklu leyti, frá lokum 19. aldar og byrjun þeirrar tuttugustu og í því felast mikil verðmæti. Möguleikar til uppbyggingar innan svæðisins í heild eru talsverðir, en mikilvægt er að framkvæmdir verði til þess að styrkja svipmót svæðisins og nauðsynlegt að tryggja að því verði ekki spillt með óvarlegum aðgerðum eða aðgerðaleyzi innan þess. Á svæðinu eru einnig tækifæri til að styrkja upplifun íbúa og gesta af umhverfinu og þeirri sögu sem þar býr. Skilmálum um verndarsvæðið er ætlað að stuðla að verndun og uppbyggingu á svæðinu á þann hátt að það verði aðlaðandi og áhugavert og sögulegu mikilvægi þess haldið á lofti, án þess að vera íþyngjandi fyrir íbúa, fasteignaeigendur eða rekstraraðila á svæðinu. Við framsetningu skilmála fyrir verndarsvæðið er þess gætt að skerða ekki möguleika íbúa til að hafa áhrif á þróun svæðisins, innan þess ramma sem skilmálarnir og lög um verndarsvæði í byggð mynda, og án þess að rýra menningarsögulegt gildi svæðisins í heild eða hafi afgerandi áhrif á svipmót þess. Þetta er gert í þeim tilgangi að standa vörð um verðmæti og gera þeim hátt undir höfði og auka þannig gildi þeirra. Settir eru almennir skilmálar sem gilda fyrir svæðið í heild og sérskilmálar sem eiga við um einstaka hús, lóðir eða svæði innan verndarsvæðisins.

5.1 Almennir Skilmálar

Ásamt því að stuðla að verndun húsa, byggðarmynsturs og yfirbragðs á verndarsvæðinu skal jafnframt hugað að nánasta umhverfi húsa og umgjörð svæðisins, og hún þannig úr garði gerð

að það stuðli að aðlaðandi heildarásýnd svæðisins. Með það að markmiði skulu allar breytingar á svæðinu falla vel að eldri byggð og svipmóti svæðisins og eru eftirfarandi almennir skilmálar settir fyrir svæðið.

5.1.1 *Tryggja skal góða, örugga og aðlaðandi aðkomu og aðstöðu fyrir vegfarendur innan svæðis, og hugað sérstaklega að gangandi vegfarendum.*

Merkja skal svæðið með auðkennandi vegvísingum og upplýsingum um svæðið. Gera skal svæðið aðgengilegt og leiða fólk um það á skipulagðan hátt. Gera skal öruggar gönguleiðir um svæðið með vönduðu yfirborðsefni sem eru greiðfærar öllum í samræmi við aðgengi fyrir alla og í þessu samhengi skal huga að Aðalstrætinu inn á Geirseyri. Girðingar við götu skulu vera í samræmi við heildargötumynd og taka mið af aldri viðkomandi húsa. Öll uppbygging á svæðinu skal taka mið af eldri byggð og ríkjandi byggðarmynstri. Hún skal miða að því að styrkja heildarásýnd byggðarinnar og binda hana saman með skipulögðum hætti.

5.1.2 *Miðla skal sögu svæðisins og upplýsingum um nánasta umhverfi og náttúrufar til vegfarenda.*

Með það að markmiði að dýpka upplifun íbúa og gesta af staðnum skal miðla sögu hans og sérstöðu, svo sem sögu útgerðar, fiskverkunar og verslunarháttanna gamla tímans, t.d. með upplýsingaskiltum og/eða öðrum miðlunarleiðum. Skal þetta gert til að styrkja kjarna byggðarinnar og staðaranda, laða að fleiri gesti og fá þá til að staldra lengur við. Einnig mætti fræða gesti um útvíkurnar, Látrabjarg og Rauðasand, þ.e. náttúrufyrirbæri, fugla- og dýralíf í gamla Rauðasandshreppi sem Eyrar voru hluti af til ársins 1907.

5.1.3 *Hlúa að svæðinu og nánasta umhverfi þess.*

Fjarlægja skal allan úrgang og aðskotahluti af svæðinu og koma á viðeigandi stað eða farga. Leitast skal við að koma fyrir meiri gróðri á svæðinu til að gera það meira aðlaðandi. Allar breytingar og endurbætur á húsum á svæðinu skulu taka mið af upprunalegu útliti þeirra og svipmóti byggðarinnar. Öll hús og mannvirki sem eru 100 ára eða eldri eru friðuð og er óheimilt er að raska þeim, spilla þeim eða breyta, rífa þau eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands, í samræmi við lög um menningarminjar nr. 80/2012.

5.1.4 *Viðhald húsa og nýbyggingar*

- Við allar framkvæmdir innan svæðisins skal leggja áherslu á gæði byggingarefna og vandaðan frágang.
- Öll uppbygging húsa, mannvirkja og umhverfis þeirra og almenningsrýma skal stuðla að því að styrkja heildarásýnd svæðisins. Sögulegum einkennum skal viðhaldið og þau dregin fram og samræma skal umfang og útlit bygginga og mannvirkja.
- Nýbyggingar skulu hafa sterka sögulega skírskotun til bygginga í nágrenni hvað varðar útlit, stærð, hlutföll og byggingarefni.
- Nýbyggingar skulu miða að því að styrkja heildarásýnd svæðisins. Þær skulu falla vel að umhverfi og staðháttum og virða menningarsöguleg einkenni byggðarinnar og samræmast henni eins og kostur er hvað varðar umfang, útlit og efnisval.
- Heimilt er að flytja eldri hús á auðar lóðir og eiga sömu skilmálar við þau og nýbyggingar hvað varðar útlit, eins og fram kemur hér að framan.

- Þar sem nýjar byggingar rísa skal vandlega gætt að sjónlínum innan byggðarinnar og staðsetja byggingar þannig að þær styrki byggðina.
- Heimilt er að byggja við hús ef nauðsynlegt er til þess að það nýtist og skal heildarstærð húsbyggingar taka mið af skilgreindu nýtingarhlutfalli lóðar.
- Viðbygging skal að gerð, stærð og efnisvali falla vel að húsinu, vera gerðar í anda hússins, og ekki breyta ríkjandi svipmóti þess og þess gætt að viðbyggingar verði ekki ríkjandi húshlutar.
- Við breytingar og viðhald húsa skal leitast við að vernda gerð þeirra og sérkenni og færa útlit þeirra nær upprunalegri mynd.
- Þar sem byggingar hafa verið gerðar upp eða viðhaldið í upprunalegri mynd, eða sem næst því, skal þess gætt að endurbætur miði að því að viðhalda núverandi gerð og útliti.

5.2 Sérskilmálar

Ytra byrði steinsteyptra byggingarmeistarafunkishúsa sem byggð eru fyrir 1950 skal viðhaldið í upprunalegri mynd og þeim sem breytt hefur verið skal færa nær uppruna samfara eðlilegu viðhaldi. Sama gildir um glugga að þeir skulu vera sem næst uppruna. Ytra byrði og gluggum timburhúsa sem byggð eru fyrir 1930 skal halda í upprunalegri mynd og þeim sem breytt hefur verið skal færa nær uppruna samfara eðlilegu viðhaldi.

5.2.1 Friðþjófshús

Mynd 48. Húsið á sjöunda áratugnum. (Ljósmynd fengin af Facebookhópnum Patró. Ljósm. Ókunnur.)

Stefnt skal að því að færa Friðþjófshús og lóð þess til fyrri virðingar. Húsið er byggt í tveimur áföngum. Fyrst var byggð turnbyggingin sem var flutt inn frá Þýskalandi með öllu tilheyrandi, klæðningum að utan og innan og öllum föstum innréttingum með tilheyrandi tækjum. Burðarvirkið er úr stáli og er þessi byggingarmáti á einbýlishúsi einstakur hér á landi. Í öðrum áfanga árið 1950 var byggð steipt einnar hæðar bygging á kjallara við húsið. Girðing með steiptum stöplum var við götu og standa stöplarnir enn. Húsið stendur í miðjum bænum við

torgið, sem áður var kallað Skverið, og er eitt af mikilvægustu húsunum í bæjarmyndinni, nafli Vatneyrar.

Húsið er orðið í mjög lélegu ástandi og brýn þörf á viðhaldi.

Mynd 49. Friðþjófshús 2018. (Ljós. Gingi.)

4.2.2 Smiðjan og Salthúsið

Stefnt skal að því að færa Salthúsið og smiðjuna til fyrri vegs og virðingar. Húsin eru, ásamt Pakkhúsinu og Vatneyrarbúð, afar mikilvæg fyrir ásýnd þorpsins. Þau eru hluti af óvenju vel varðveittri heild húsa sem eru mikilvægur vitnisburður um atvinnu-, verslunar- og útgerðarsögu Vatneyrar.

Mynd 51. Vatneyrin á fimmta áratugnum. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)

Mynd 50. SMiðjan og salthúsið 2018. (Ljósmynd: Gingi.)

Salthúsið varð til í núverandi mynd árið 1912 þegar svokölluðum Oddahúsum, sem voru tvö samliggjandi pakkús, var breytt þannig að þau urðu undir einu þaki. Bygging smiðjunar hófst árið 1920 og seinni tíma viðbygging tengdi hana við Salthúsið. Árið 2015 voru Salthúsið og millibygging að hruni komnar og var sú ákvörðun tekin að taka þau niður en innsti hluti

salthús fékk að standa. Gerð var tillaga að endurbyggingu sama ár, sem fékk samþykki byggingarnefndar og Minjastofnunar, en framkvæmda er enn beðið.

4.2.3 Ís- og Pakkhúsið

Pakkhúsið, byggt að frumkvæði Péturs Thorsteinssonar árið 1897, var allt í senn pakk-, ís- og frysihús. Verbúðarskúr sem rúmaði 30-40 manns var byggður við húsið vestanvert tveimur árum seinna og árið 1906 var reist turnlaga hús til fiskþurrkunar við austurhlið. Járnbraut lá frá húsinu út á fiskreiti og að vatninu.

Mynd 53. Pakkhúsið 1918. (Ljósm. Gingi.)

Mynd 52. Pakkhúsið 1978. (Ljósm. Jakob Helgason.)

Pakkhúsið er í dag klætt járn sem ætlað var til bráðabirgða meðan húsið yrði gert upp að innan. Stefnt skal að því að finna húsinu hlutverk, það sjái aftur dagsins ljós, og komi til með að virka í samhengi við þá heild sem það er órjúfanlegur hluti af.

4.2.4 Girðingar og götugögn

Byggingarnefnd sú sem tók til starfa 1928 í kjölfar nýrrar byggingarsamþykktar 1928 lét sig ekki síður varða girðingar og frágang lóða við götu en húsin sjálf. Víða voru hlaðnir kantar og stoðveggir við götu og seinna steypar girðingar. Þessi ásynd gatna og þá sérstaklega Aðalstrætis á Klifinu hefur víða orðið undan að láta þar sem bílnum hefur verið rudd leið inn á lóðir framan við hús.

Mynd 54. Steinteypt girðing við kirkjugarðinn, gefin af kvennfélaginu Sif og samþykkt af byggingarnefnd 1932 með því skilyrði að hún yrði opin. (Ljósm. Gingi.)

Mynd 55. Leifar girðingar við Friðþjófshús, hlaðinn stoðveggur framan við Ráðagerði og samfelld röð ljósastaura. (Ljósm. Gingi.)

Mynd 57. Horft vestur eftir Aðalstræti. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)

Mynd 56. Horft vestur eftir Aðalstræti. (Ljósm. Gingi.)

Stefnt skal að því að varðveita þær girðingar og hleðslur sem varðveist hafa frá fyrri hluta síðustu aldar og leitast við að finna nýjar lausnir fyrir bílastæði þannig að þau leggi ekki undir sig forgarða húsanna.

5.3 Lagarammi

Skv. lögum nr. 87/2015 er bannað að rýra varðveislugildi verndarsvæðis í byggð.

Eftirfarandi gildir um verndarsvæði í byggð:

- Sveitarstjórn skal tryggja að allar framkvæmdir innan verndarsvæðis í byggð samrýmist svipmóti og hinni vernduðu menningarsögu á viðkomandi verndarsvæði.
- Óheimilt er að breyta, bæta, rífa niður eða fjarlægja mannvirki sem eru innan verndarsvæða í byggð nema með leyfi sveitarstjórnar. Ekki má veita leyfi ef varðveislugildi verndarsvæðisins er stefnt í hættu eða rýrt með hinni fyrirhuguðu framkvæmd.
- Áður en sveitarstjórn tekur ákvörðun um leyfi til framkvæmda skal auglýsa hina fyrirhuguðu framkvæmd og veita almenningi og hagsmunaaðilum tækifæri til að koma sjónarmiðum og athugasemdum á framfæri við sveitarstjórn áður en ákvörðun er tekin um framkvæmdina.
- Ráðherra setur í reglugerð nánari ákvæði um sjónarmið sem sveitarstjórnir skulu líta til við mat á því hvort leyfa eigi framkvæmd innan verndarsvæða í byggð, hvað koma skuli fram í auglýsingu um fyrirhugaða framkvæmd, svo og hvar nálgast meggi uppdrætti og önnur gögn um framkvæmdina.

5.4 Staða verndarsvæðis innan skipulags?

Með því að skilgreina varðveislugildi byggðarinnar fæst vísir að skilmálum fyrir verndarsvæðið. Skilmálarnir taka til bygginga, umhverfis og almenningsrýma innan marka verndarsvæðisins og til allrar uppbyggingar og niðurrifs innan svæðisins. Sveitarstjórn skal tryggja að skilmálar um verndarsvæði endurspeglar í skipulagsáætlunum og leyfisveitingum.

Svæðið er að mestu ódeiliskipulagt en á hluta svæðisins er í gildi deiliskipulag, deiliskipulag hafnar- og þjónustusvæðis á Patreksfirði. Við alla skipulagsvinnu á svæðinu skal taka tillit til ákvæða um verndarsvæði í byggð, og framfylgd skilmála verndarsvæðisins sem settir eru fram í tillögu tryggð í allri skipulagsvinnu. Skilmálar og framfylgd þeirra verður útfærð nánar á deiliskipulagsstigi.

5.4.1 Aðalskipulag

Í gildi er aðalskipulag Vesturbyggðar 2018-2035. Gerð er grein fyrir verndarsvæði í byggð og tekið tillit til þess og þeirra skilmála sem settir eru fram í áætluninni í aðalskipulaginu. Verndarsvæðið í byggð nýtur hverfisverndar í aðalskipulaginu, HV1.

5.4.2 Deiliskipulag

Á verndarsvæðinu eru í gildi tvær deiliskipulagsáætlanir. Annars vegar er deiliskipulag íbúðarbyggðar og ofanflóðavarnargarða Urðir-Mýrar, samþykkt í nóvember 2019. Hins vegar er í gildi deiliskipulag hafnar- og þjónustusvæðis á Patreksfirði frá júní 2013. Við hugsanlegar breytingar eða endurskoðun á þeim áætlunum sem í gildi eru á svæðinu skal tekið tillit til verndarsvæðisáætlunarinnar og breytingar vera í samræmi við skilmála hennar.

5.5 Verndaráætlun

Mynd 58. Mörk Vatneyri og Geirseyri. (Ljós. Gingi.)

5.5.1 Framhald og þróun verkefnisins

Rof er í Aðalstræti beggja vegna Eyrarkirkju, skólalóð annarsvegar og íþróttamiðstöð hinsvegar en sjónrænt tengir kirkjan þorpin. Innan við kirkjuna heldur Aðalstrætið einkennum sínum, blöndu timbur- og steinsteypuhúsa. Mörg þessara húsa hafa hátt varðveislu- og sögulegt gildi, má þar nefna íbúðarhús Sigurðar Magnússonar læknis, Gamla spítalann, og Barnaskólann sem Rögnvaldur Ólafson hannaði. Mörg af elstu timburhúsum Geirseyrar sem stóðu við Aðalstræti fóru í krapaflóði í janúar 1983 þar sem fjórir létust og er sá hluti enn óbyggður ofan götu.

5.5.2 Leyfisveitingar

Þegar sótt er um byggingar- og/eða framkvæmdarleyfi innan verndarsvæðisins skal færa rök fyrir fyrirhuguðum framkvæmdum og sýna fram á að þær samræmist svipmóti byggðarinnar

Mynd 60. Götumynd Aðalstrætis á Geirseyri, Gamli spítalinn fremst. (Ljós. Gingi.)

Mynd 59. Krapaflóðið í janúar 1983. Mynd fengin á Facebookhópnum Patró. (Ljós. ókunnur.)

og verði ekki til að rýra menningarsögulegt gildi svæðisins (sbr. 6. gr. laga um verndarsvæði í byggð). Sýna skal fram á að fyrirhugaðar framkvæmdir samræmist skilmálum um verndarsvæðið.

6 SAMRÁÐ

Þann 10. og 11. janúar 2018 voru haldnir íbúafundir í félagshemilinu á Patrekfirði og á Bíldudal um verkefnið samhliða fundum um endurskoðun Aðalskipulags Vesturbyggðar 2018-2030. Vel var mætt á fundina og líflegar umræður. Voru íbúar jákvæðir og áhugasamir um verkefnið og komu fram nokkrar tillögur að stækkun verndarsvæðisins sem nefndar hafa verið hér að ofan. Athugasemdir sem komu fram á fundinum voru mjög ganglegar og voru teknar til greina. Ákveðið var að stækka verndarsvæðið ekki að þessu sinni en mögulegt er að stækka verndarsvæðið síðar, þegar reynsla er komin á verkefnið og eru tillögur þess efnis hluti af greinargerð þessari. Er öllum þeim íbúum sem sóttu fundinn þakkað fyrir sitt framlag til þessa fyrsta áfanga verkefnisins og þeir hvattir til að láta sig verndarsvæðið og þróun þess áfram varða.

7 SAMÞYKKTIR SVEITARSTJÓRNAR

7.1 Bókun skipulags- og umhverfisráðs

7.1.1 Áætlun um verndun og uppbyggingu

Sveitarfélagið mun gæta þess að markmið og skilmálar verndarsvæðisins endurspeglast í öllum skipulagsáætlunum sveitarfélagsins. Sveitarfélagið mun leita leiða til að hvetja til þess að markmið verndarsvæðis í byggð náist.

8 FERILL TILLÖGU

Tillaga að verndarsvæði í byggð var auglýst skv. 5.gr. laga nr. 87/2015 um verndarsvæði í byggð. Athugasemdir sem bárust við tillöguna fjölluðu um _____, sbr. bókun nefndar, sjá kafla 6.4. hér að ofan.

Tillagan var samþykkt í Skipulags- og byggingarnefnd þann _____.

Tillagan var samþykkt í sveitarstjórn Vesturbyggðar þann _____

Tillagan var staðfest af umhverfis-, orku- og loftslagsráðherra þann _____.

8.1 Breytingar eftir auglýsingu

9 LOKAORÐ

Þakkir til þeirra sem komu að vinnslu tillögunnar:

Guðrún Fanney Halldórsdóttir, (f. 3. mars 1922, d. 15. ágúst 2017), Patreksfirði. Þakkir fyrir upplýsingar um hús, íbúa, smíði og sögur um lifnaðarhætti.

Haraldur Þorsteinsson fyrir ómetanlega hjálp við öflun upplýsinga um byggingarmeistara o.fl.

Þjóðskjalasafn Íslands fyrir öflun upplýsinga, teikningar kort o.fl.

Gríma Eik Káradóttir hjá Skipulagsstofnun.

Óskar Leifur Arnarson, fornleifafræðingur.

Mynd 61. Kyrrlátt kvöld við fjörðinn. (Ljósmyndasafn V. Barðastrandarsýslu.)

10 HEIMILDIR

Ritaðar heimildir

Gjörðabók byggingarnefndar Patrekshrepps 1928 – 1969.

Guðjón Friðriksson. (1969). Upphaf þorps á Patreksfirði. (Námsritgerð, 3. stig) Háskóli Íslands, Sagnfræðideild. Reykjavík.

Aldarspegill, samtal við Guðmund Hannesson. Skipulagsstofnun og hið íslenska bókmenntafélag 2016.

Guðmundur Hannesson. (1936, 2. október). Patreksfjörður- í nútíð og framtíð. *Morgunblaðið*, bls. 5. Sótt 14.05.2019 af:

http://timarit.is/view_page_init.jsp?issId=103994&pageId=1231877&lang=is&q=Patreksfj%F6r%F0ur

Guðmundur Hannesson. Bréf til Stjórnarráðs Íslands 21. nóv. 1917. Vegna frumvarps til laga um skipulag kauptúna og sjávarþorpa.

Gils Guðmundsson. Skútuöldin, önnur útgáfa 1977.

Jón Guðnason. (1993). Umbylting við Patreksfjörð 1870-1970: frá bændasamfélagi til kapitalisma. Reykjavík: Sagnfræðistofnun Háskóla Íslands.

Kristján Jónsson. (1942). Barðstrendingabók, 1942. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðjan.

Páll Línal. (1982). Bæirnir byggjast, yfirlit um þróun skipulagsmála á Íslandi til ársins 1938. Reykjavík: Skipulagsstjóri ríkisins: Sögufélag.

Sigurður Pétursson. (2011). Vindur í seglum, Saga verkalýðshreyfingar á Vestfjörðum. 1. bindi 1890-1930

Sigurður Pétursson. (2014). Vindur í seglum, Saga verkalýðshreyfingar á Vestfjörðum. 2. Bindi, Strandir og firðir 1931-1970.

Helgi Þorláksson, Saga Íslands VI bindi (Reykjavík: Hið íslenska bókmenntafélag og sögufélag 2003)

Guðný Gerður Gunnarsdóttir. 2017. Leiðbeiningar Minjastofnunar Íslands 3. Verndarsvæði í byggð – tillaga og greinagerð.

Kirkjur Íslands, (2017). 26. Bindi.

Iðnskólahald á Patreksfirði í 40 ár. Samantekt Guðbjarts Á. Ólafssonar skólastjóra iðnskólans 1978-1982.

Árbók Barðastrandarsýslu 1950. III árgangur

Brautryðjendur fyrir vestan. Nokkrir þættir úr sögu vegagerðar á Vestfjörðum. Hallgrímur Sveinsson tók saman. Útgefandi Vestfirska forlagið 2018.

Tíminn 19. nóv. 1950.

Þjóðviljinn 25. Jan. 1983

Annað

Munnlegar heimildir.

Guðrún Fanney Halldórsdóttir, Patreksfirði (f. 3.3. 1922 d. 15.8.2017).

Haraldur Þorsteinsson.

Skipulag

Vefsíður

Haraldur Þorsteinsson, Barðaströnd <https://bardastrondblog.wordpress.com/>

Vísindavefur Háskóla Íslands <https://www.visindavefur.is/svar.php?id=53262>

Myndir og kort

Þjóðskjalasafn Íslands.

Skipulagsstofnun.

Lög og reglugerðir

Lög nr. 80/2012 um menningarminjar.

Lög nr. 87/2015 um verndarsvæði í byggð.

Skipulagslög númer 123/2010.

Myndaskrá:

Mynd 1. Yfirlitskort yfir verndarsvæðið og hverfishluta þess. (Kort: Gingi á loftmynd frá Loftmyndum ehf.)	6
Mynd 2. Vatneyrin upp úr 1916. (Ljósmyndasafn V. Barðastrandarsýslu.)	7
Mynd 3. Kamburinn var hverfi alþýðuhúsa sem tíminn náði ekki að bjarga. (Eigandi myndar: Kristján Jóhann Jónsson.)	9
Mynd 4. Vatneyre, Island N.V.Kyst – Patrifjord. Opmaalt fra skonetten Diana 1866 og 1882. (Det Kongelige Danske Søkort-Arkiv.)	10
Mynd 5. Uppdráttur af verslunarlóðinni á Vatneyri frá 1766. (Afrit: Minjasafn Egils Ólafssonar. Uppruni, Det Kgl. Bibliotek.)	11
Mynd 6. Vatneyrin 1898, Íshúsið nýbyggt t.v. (Þjóðminjasafn Íslands.)	12
Mynd 7. Uppdráttur Samúels Eggertssonar af Vatneyri 1896. (Stofnun Árna Magnússonar, örnefnasafn.)	13
Mynd 8. Frönsk fiskiskúta á Patreksfirði og spítalaskip Frakka við bryggju. (Póstkort, ljósm. Óþekktur.)	14
Mynd 9. Ólafur Bjarni Jóhannesson faktor og franskur konsúll. (Ljósm. Sæmundur S. Guðmundsson.)	14
Mynd 10. Eyrar upp úr aldamótum 1900. (Mynd úr Ólafshúsi á Patreksfirði , ljósm. óþekktur.)	14
Mynd 11. Vatneyri 1928. (Ljósmyndasafn Vestur Barðastrandarsýslu.)	15
Mynd 12. Vatneyri 1886, mynd tekin úr skonnortunni Díönu. (Museet for Søfarts billedarkiv.)	15
Mynd 13. Saltfiskur á Vatneyri 1939 . (Ljósm. Þorsteinn Jóseppson.)	16
Mynd 14. Ístaka á Vatneyrarvatni. (Mynd í eigu Ólafs Garðarssonar.)	16
Mynd 15. Uppdráttur af Eyrum frá 1914. (Kort: Landmælingar Íslands, lmi.is.)	16
Mynd 16. Deiliskipulag íþróttavallar og sundlaugar frá 1943, byggt á aðalskipulagi Guðjóns Samúelssonar og Guðmundar Hannessonar. (Skipulagsstofnun.)	18
Mynd 17. Aðalstræti 43. Nýir tímar – um 1960. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)	18
Mynd 18. Þórsgata á 6. áratug 20. aldar. – Funkis stíllinn tekur við. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)	18
Mynd 19. Skipulagsuppdráttur Patreksfjarðar 1964-66. (Teiknistofa skipulagsins.)	19
Mynd 20. Módel af Vatneyri með nýrri höfn. Módelið var í eigu Vatneyrarverslunarinnar. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)	19
Mynd 21. Teikning Finns Ó. Thorlacius af Gamla prestbústaðnum, Strandgötu 11a, frá 1918. (Þjóðskjalasafn Íslands.)	20
Mynd 22. Uppdráttur Gests Ó. Gestssonar byggingarmeistara af Strandgötu 13. (Teikningasafn b.fulltrúa Vesturbyggðar.)	21
Mynd 23. Tekið á móti flugfarþegum. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)	21
Mynd 24. Togarinn Leiknir. (Ljósm. Ólafur Bjarni Jóhannesson.)	21
Mynd 25. Vatneyri, ásynd þorpsins. (Ljósm. Gingi.)	22
Mynd 26. Aðalstræti upp úr 1930. (Eigandi myndar Kjartan Gunnsteinsson.)	22
Mynd 27. Aðalstræti og Litla Klampenborg fyrir 1942. Vatneyrartún t.h. þar sem funkishverfið byggðist á stríðsárunum. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)	22
Mynd 28. Aðalstræti 1 og röð timburhúsa á Vatneyri. (Ljósm. Gingi.)	23
Mynd 29. Túngata. Húsin hönnuð af Inga Kristjánssyni. (Ljósm. Gingi.)	23
Mynd 30. Aðalstræti, Stínúhús í forgrunni. (Ljósm. Gingi.)	23
Mynd 31. Hólsbrekka, öðru nafni Bíobrekka. (Ljósm. Gingi.)	23
Mynd 32. Bjarkargata 5. Hönnuður: Ingi Kristjánsson. (Ljósm. Gingi.)	23
Mynd 33. Skverið. Friðþjófsbús, Skjaldborg og Hólsbrekka. (Ljósm. Gingi.)	23
Mynd 34. Urðargata. Samfelld röð steyptra ljósastaura. (Ljósm. Gingi.)	24
Mynd 35. Klifið, Aðalstræti í átt að Geirseyri. (Ljósm. Gingi.)	24
Mynd 36. Kambshverfið og Krókurinn, um 1960. (Patróhópur facebook – Þorsteinn Þorsteinsson.)	24
Mynd 37. Krókurinn 2018. (Ljósm. Gingi.)	24
Mynd 38. Ljósastaur við Skjaldborg. (Ljósm. Gingi.)	25
Mynd 39. Ljósastaur í Hólsbrekku. (Ljósm. Gingi.)	25
Mynd 40. Skráðar minjar. (Fornleifadeild Náttúrustofu Vestfjarða, 2022.)	27
Mynd 41. Faktorshúsið, öðru nafni Ólafshús, um miðjan sjötta áratug síðustu aldar. (Ljósmyndasafn Vestur Barðastrandarsýslu.)	29

Mynd 42. Eyrarkirkja í upprunalegri mynd. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)	29
Mynd 43. Vatneyrarbúðin fyrir miðja síðustu öld. (Mynd frá Friðþjófi K. Eyjólfssyni.)	29
Mynd 44. Steinninn ásamt Litlu Klampenborg um miðjan áttunda áratug síðustu aldar. (Mynd í eigu Ólafs Sæmundssonar.)	29
Mynd 45. Fjörður, fjöll og byggð. (Ljós. Gingi.)	30
Mynd 46. Eyrar 1945. (Ljós. Kristján Jónsson loftskytamaður, eig. Jón Kristjánsson.)	30
Mynd 47. Vatneyri 2019. (Ljós./eig. Marek Chomiak.)	30
Mynd 48. Húsið á sjöunda áratugnum. (Ljósmynd fengin af Facebookhópnum Patró. Ljós. Ókunnur.)	38
Mynd 49. Friðþjófshús 2018. (Ljós. Gingi.)	39
Mynd 50. SMiðjan og salthúsið 2018. (Ljósmynd: Gingi.)	39
Mynd 51. Vatneyrin á fimmta áratugnum. (Ljósmyndasafn V-Barðastrandarsýslu.)	39
Mynd 52. Pakkhúsið 1978. (Ljós. Jakob Helgason.)	40
Mynd 53. Pakkhúsið 1918. (Ljós. Gingi.)	40
Mynd 54. Steinsteipt girðing við kirkjugarðinn, gefin af kvennfélaginu Sif og samþykkt af byggingarnefnd 1932 með því skilyrði að hún yrði opin. (Ljós. Gingi.)	40
Mynd 55. Leifar girðingar við Friðþjófshús, hlaðinn stoðveggur framan við Ráðagerði og samfelld röð ljósastaura. (Ljós. Gingi.)	40
Mynd 56. Horft vestur eftir Aðalstræti. (Ljós. Gingi.)	41
Mynd 57. Horft vestur eftir Aðalstræti. (Ljósmyndasafn V- Barðastrandarsýslu.)	41
Mynd 58. Mörk Vatneyri og Geirseyri. (Ljós. Gingi.)	42
Mynd 59. Krapaflóðið í janúar 1983. Mynd fengin á Facebookhópnum Patró. (Ljós. ókunnur.)	43
Mynd 60. Götumynd Aðalstrætis á Geirseyri, Gamli spítalinn fremst. (Ljós. Gingi.)	43
Mynd 61. Kyrrlátt kvöld við fjörðinn. (Ljósmyndasafn V. Barðastrandarsýslu.)	44

Kortaskrá:

Greiningarkort 1. Friðlýst, friðuð og umsagnarskyld hús. (Kort: Gingi/Landmótun sf. 2022.)	28
Greiningarkort 2. Aðal byggingarefni húsa. (Kort: Gingi/ Landmótun sf. 2022.)	31
Greiningarkort 3. Byggingarár húsa. (Gingi/Landmótun sf. 2022.)	32
Greiningarkort 4. Notkun húsa árið 2019. (Gingi/Landmótun sf. 2019.)	33

11 VIÐAUKI A – FORNLEIFAKÖNNUN

12 VIÐAUKI B - HÚSAKÖNNUN

Fornleifaskráning Patreksfirði

Verndarsvæði í byggð

Atli Rúnarsson

NV nr. 16-22

Maí 2022

NÁTTÚRUSTOFA VESTFJARÐA		Dagsetning: Maí 2022
		Dreifing: ☐ Opin ☐ Lokuð til: ☐ Háð leyfi verkkaupa
Skýrsla nr: 16-22	Verknúmer: 616	
Heiti skýrslu: Fornleifaskráning Patreksfirði Verndarsvæði í byggð		Blaðsíður: 51
		Upplag:
Höfundur: Atli Rúnarsson		Fjöldi korta:
		Gerð skýrslu/verkstig:
Verkefnisstjóri: Margrét H. Hallmundsdóttir		Unnið fyrir: Vesturbyggð
Útdráttur Fornleifaskráning vegna verndarsvæðis í byggð á Patreksfirði		
Lykilorð íslensk: Verndarsvæði í byggð. Fornleifaskráning		Lykilorð ensk: Archaeological Survey, Patreksfjörður
Undirskrift verkefnastjóra: Margrét Hallmundsdóttir		Yfirfarið af: MHH/KSR

EFNISYFIRLIT

1. INNGANGUR.....	3
2. AFMÖRKUN VERNDARSVÆÐIS.....	4
3. AÐFERÐAFRÆÐI	4
3.1 TILGANGUR FORNLEIFASKRÁNINGAR.....	5
3.2 SKRÁNING FORNLEIFA.....	6
4. SAGA PATREKSFJARÐAR	7
4.1 GEIRSEYRI.....	7
4.2 VATNEYRI.....	9
4.3 KAUPTÚNIÐ PATREKSFJÖRÐUR.....	10
6. HEIMILDASKRÁ	Error! Bookmark not defined.
7. FORNLEIFASKRÁ.....	13
8. NIÐURSTÖÐUR.....	35
9. HLUTVERK OG TEGUND MINJA.....	36
9.1 HÚS OG HÍBÝLI	36
9.2 MATJURTAGARÐAR OG GARÐLÖG.....	37
9.3 KIRKJUGARÐAR.....	37
11. HEIMILDASKRÁ.....	38
12. SKRÁR.....	39
13. KORT	49

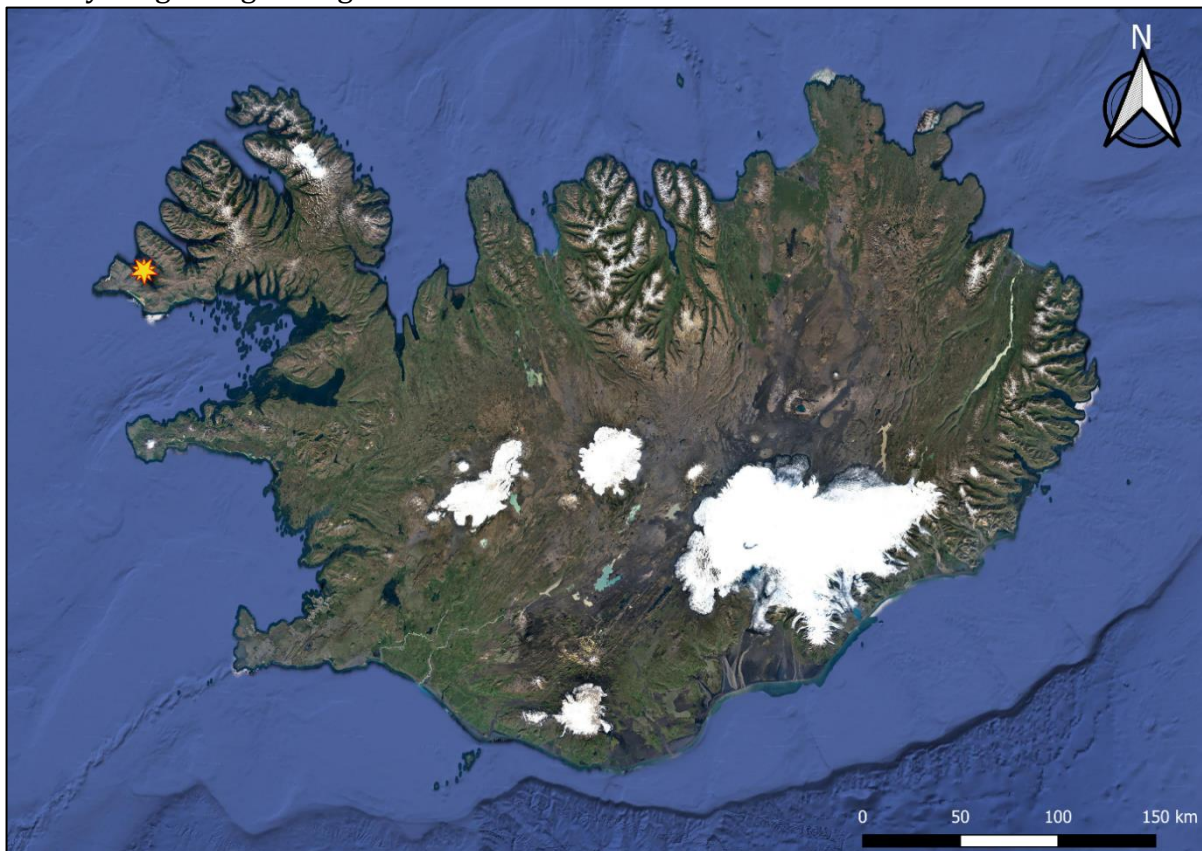

1. INNGANGUR

Að beiðni Vesturbyggðar réðst fornleifadeild Náttúrustofu Vestfjarða í fornleifaskráningu vegna Verndarsvæðis í byggð á Patreksfirði. Við mat á varðveislugildi byggðar skal sveitarstjórn m.a. líta til heildarásýndar byggðar og huga að samspili ólíkra þátta í umhverfinu. Líta skal til einkenna byggðar sem eiga sér sögulegar forsendur og tengst geta atvinnusögu, búsetuháttum og menningarlífi á tilteknum stað.¹

Verndarsvæðið er að mestu innan lands Vatneyrar og að örlitlum hluta innan lands Geirseyrar. Lítið er eftir af eiginlegum fornleifum á svæðinu og eru langflestar minjarnar skráðar eftir heimildum, aðallega þá kortum, rituðum heimildum og ljósmyndum. Húsaskráning var gerð á verndarsvæðinu árið 2019 af GINGI teiknistofu og þar er að finna greinagóða lýsingu og sögu á þeim húsum sem enn standa á svæðinu.²

Atli Rúnarsson sá um fornleifaskráningu á vettvangi fyrir hönd fornleifadeildar Náttúrustofu Vestfjarða og fór vettvangsskráning fram þann 5. maí 2022. Atli sá einnig um skýrslugerð og kortagerð.

Mynd 1 - Staðsetning verndarsvæðisins er merkt með stjörnunni

¹ Reglugerð um verndarsvæði í byggð, 2016, bls. 1

² Sjá: GINGI teiknistofa, 2019

2. AFMÖRKUN VERNDARSVÆÐIS

Verndarsvæðið er að mestu leiti innan jarðarinnar Vatneyrar, einungis austasti hluti þess er innan Geirseyrar. Í austri hefst verndarsvæðið við Patreksfjarðarkirkju og kirkjugarð og heldur áfram í vestur eftir Aðalstræti að Salthúsinu. Eldri hluti Strandgötu er einnig innan svæðisins sem og Bjarkargata, Túngata og Urðargata.

Mynd 2. Verndarsvæðið er innan gulu línunnar á loftmyndinni

3. AÐFERÐAFRÆÐI

Aðferðafræði rannsóknarinnar byggir fyrst og fremst á fornleifaskráningu á vettvangi en að auki var farið yfir helstu heimildir um jarðirnar, s.s. örnefnaskrár, túnakort, jarðabækur og annað sem getur gefið vísbendingar um fornminjar. Notast var við Trimble Juno 5 uppmælingatæki og myndir teknar.

Einungis ein fornleifaskráning hafði áður verið gerð á svæðinu og var hún gerð af Fornleifastofnun Íslands árið 2000.³

³ Orri Vésteinsson, 2000

3.1 TILGANGUR FORNLEIFASKRÁNINGAR

Allir skráðir minjastaðir voru skráðir og voru teknir staðsetningarpunktar á hverjum stað með Trimble Juno 5 uppmælitæki. Minjastöðunum var lýst og ljósmyndir teknar af hverjum stað.

Í lögum um menningarminjar nr. 80 29. júní 2012 segir að lögin eigi að tryggja eftir föngum verndun menningarsögulegra minja í eigin umhverfi og að íslenskum menningararfi verði skilað óspilltum til komandi kynslóða. Eins eiga lögin að auðvelda aðgang að minjunum, kynna þær þjóðinni og greiða fyrir rannsóknum. Þá er fornleifaskráning bundin skipulagsgerð skv. lögnum, en í 16. gr. segir:

Skylt er að fornleifaskráning fari fram áður en gengið er frá svæðisskipulagi, aðalskipulagi eða deiliskipulagi eða endurskoðun þess og skal sá sem ber ábyrgð á skipulagsgerð í samræmi við skipulagslög standa straum af kostnaði við skráninguna.

Í 3. grein laganna eru fornleifar skilgreindar sem:

Fornleifar teljast hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri, svo sem:

búsetulandslag, skrudgarðar og kirkjugarðar, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi leifum mannvirkja og öskuhauga, húsaleifar hvers kyns, svo sem leifar kirkna, bænhúsa, klaustra, þingstaða og búða, leifar af verbúðum, naustum og verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum, vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri, tún- og akurgerði, leifar rétta, áveitumannvirki og aðrar ræktunarminjar, svo og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita, vegir og götur, leifar af stíflum, leifar af brúm og öðrum samgöngumannvirkjum, vöð, varir, leifar hafnarmannvirkja og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra, virki og skansar og leifar af öðrum varnarmannvirkjum, þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð, áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum, haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið, skipsflök eða hlutar þeirra.

Fornminjar njóta friðunar nema annað sé ákveðið af Minjastofnun Íslands.

Í 21. grein laga um menningarminjar segir:

fornleifum, sbr. 3. mgr. 3. gr., jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands.

Þetta á við um allar fornleifar, óháð sérstakri friðlýsingu. Friðhelgi fornleifa er ekki háð því að þær séu þekktar eða hafi verið skráðar. Sú skylda hvílir á sveitarfélögum eða framkvæmdaaðilum að gera Minjavernd ríkisins viðvart ef fyrirsjáanlegt er að minjar spillist vegna hvers konar framkvæmda eða breyttrar landnotkunar (sjá 12.gr.).

Ef fornminjar sem áður voru ókunnar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd án tafar. Skal Minjastofnun Íslands láta framkvæma vettvangskönnun umsvifalaust svo skera megir um eðli og umfang fundarins. Stofnuninni er skylt að ákveða svo fljótt sem auðið er hvort verki megir fram halda og með hvaða skilmálum. Óheimilt er að halda framkvæmdum áfram nema með skriflegu leyfi Minjastofnunar Íslands (24 gr.).

Eitt af markmiðum fornleifaskráningar er að koma í veg fyrir að minjar verði fyrir skemmdum af gáleysi eða nauðsynjalausu. Fornleifaskráning nýtist við minjavörslu þegar ákveða á verndun á einstökum minjastöðum. Eins kemur hún að miklum notum vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Þá er hægt að taka tillit til minjanna við skipulagsgerð og nýta þær í rannsókna eða kynningarskyni. Með fornleifaskráningu má einnig stórlega minnka líkur á að fornleifar komi óvænt í ljós við framkvæmdir sem gæti leitt til tafa á viðkomandi verki.

3.2 SKRÁNING FORNLEIFA

Verkefnanúmeri er úthlutað af Minjastofnun Íslands og svæðið hefur verið merkt inn á vefsíðu Minjastofnunar og skýrsla skráð þar sem og minjar sem mældar voru upp. Verkefnið fékk númerið 2763 og þar á eftir eru hlaupandanúmer rannsóknarinnar, dæmi: 2763-001.

4. SAGA PATREKSFJARÐAR

Kauptúnið Patreksfjörður var oft, og er enn, kallað Eyrar en það er vegna þess að það stendur á því svæði sem áður voru jarðirnar Geirseyri og Vatneyri. Umrætt verndarsvæði er að mestu leyti á landi Vatneyrar, þó er ekki hægt að skrifa sögu Vatneyrar án þess að fjalla einnig um Geirseyri, enda jarðirnar nátengdar, og byggðist Vatneyri upp frá Geirseyri.

Patreksfjörður er syðstur hinna eiginlegu Vestfjarða og þar var að finna einu náttúrulegu höfnina í gamla Rauðasandshreppi, aðkoma fyrir skip var greið og eyrin myndaði náttúrulegt skjól fyrir hafáttum.

Norðurströnd Patreksfjarðar var í landnámi bræðranna Þorbjarnar Tálkna og Þorbjarnar Skúma og var fyrsta byggð í núverandi Patrekshreppi á Geirseyri og átti hún allt landið sem hreppurinn nær yfir.⁴

Hér á eftir verður farið yfir sögu jarðanna Geirseyrar og Vatneyrar og svo loks yfir sögu kauptúnsins Patreksfjarðar.

4.1 GEIRSEYRI

Jörðin Geirseyri var í eigu Björns ríka Þorleifssonar, og var hennar getið í skiptagerningi eftir hann árið 1467.⁵ Einhverjar deilur hafa svo orðið um jörðina eftir fráfall Björns, en næst var jarðarinnar getið í eignaskiptabréfi bræðranna Þorleifs og Einars Björnssona frá 1480 og fjallaði það um erfðadeilur þeirra bræðra eftir að móðir þeirra, Ólöf Loptsdóttir féll frá.⁶ Næst var minnst á Geirseyri í skrá og reikningsskap Björns Guðnasonar um jarðagóss og eignir Bjarna Andréssonar, mágs hans, er þá var fallinn frá. Þá var jörðin metin á þrjátíu hundruðir.⁷

Eitthvað virðast erfðadeilur um Geirseyri hafa haldið áfram en í bréfi frá 1517 var sagt frá því að Bjarni Andrésson gæfi Helgu Gísladóttur til ævinlegrar eignar jörðina Geirseyri með tíu kúgildum, og skrifaði Ari Guðlaugsson prestur bréfið sem vitni af samkomulagi þeirra og þar sagði einnig að hann gæfi henni Geirseyri til frjálsar notkunar frá sér og sínum erfingjum til Helgu og hennar erfingja.⁸ Í bréfi frá 1521 vottaði Ormur nokkur

⁴ Jóhann Skaptason, 1959, bls. 132

⁵ Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 12. bindi, 1947-1950, bls. 46-53

⁶ Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 6. bindi, 1947-1950, bls. 254-255

⁷ Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 8. bindi, 1947-1950, bls. 267

⁸ Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 8. bindi, 1947-1950, bls. 639

Tumason um það sama og Ari prestur gerði,⁹ en í bréfi frá 1525 segir Guðrún Björnsdóttir að hún hafi fengið þrjátíu hundruðir í Geirseyri sem hluta af sinni heimanfylgju og ætti þar með tilkall í hluta jarðarinnar.¹⁰

Næst var sagt frá Geirseyri í eignaskiptabréfum frá 1556¹¹ og 1557¹² og í Reikningakveri Eggerts Hannessonar árin 1570-1571.¹³

Í jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns frá 1703 var sagt að á Geirseyri hafi verið bænhus sem var fyrir löngu eyðilagt og var jörðin metin 20 hundruð, að frátekinni Vatneyri. Jörðin var þá í eigu Ívars Þórólfssonar, Jóns Erlendssonar og barna Jóns Jónssonar í Vatnsdal, og Bjarni Egilsson bjó á hluta jarðarinnar og Ívar Þórólfsson á sínum hluta. Landskuldin og leigukúgildin á hluta Ívars voru ekki skrifuð þar sem hann bjó þar sjálfur en landskuldin af hluta Jóns Erlendssonar voru 4 vættir 2 fjórðungar. Af hluta barna Jóns Jónssonar var landskuldin 1 vætt 1 fjórðungur og borgaðist skuldin í fiski á Eyri. Við til húsbygginga lagði leiguliðinn. Leigukúgildin voru á hluta Jóns Erlendssonar 4 og á hluta barna Jóns Jónssonar 1 og var leigan greidd með fiski eða smjöri. Engar kvaðir voru á jörðinni.

Þegar jarðabókin var skrifuð voru samtals á Geirseyri 6 kýr, 2 kvígur, 41 ær, 25 geldir sauðir, 19 gemlingar og 1 hestur. Rifhrís var sagt mjög lítið og silungsveiði lítilsháttar, nýttist hún aðeins til beitu, en hrognkelsataka var góð á milli krossmessu og sumarmála. Heimræði var þar áður en fiskur lagðist frá fjörðum. Veturinn 1703 hafði Geirseyrartún hlotið stóran skaða af árhlaupi, einnig var sagt að það væri hættulegt að búa í bænum vegna voða af áanna og að það yrði að flytja bæinn.¹⁴

Í jarðabók Johnsen frá 1847 var Geirseyri enn metin að 20 hundruðum í dýrleika og landskuldin var 1, kúgildi 5 og ábúendur voru 1 leigjandi,¹⁵ en í Ný jarðabók fyrir Ísland frá 1861 var Geirseyri metin á 15.8 hundruðir.¹⁶

⁹ Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 8. bindi, 1947-1950, bls. 823-824

¹⁰ Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 9. bindi, 1947-1950, bls. 270-271

¹¹ Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 13. bindi, 1947-1950, bls. 152

¹² Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 13. bindi, 1947-1950, bls. 175-176

¹³ Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 15. bindi, 1947-1950, bls. 484 & 488

¹⁴ Árni Magnússon & Páll Vídalín, 1924, bls. 333

¹⁵ J. Johnsen, 1847, bls. 183

¹⁶ Ný jarðabók fyrir Ísland, 1861, bls. 74

4.2 VATNEYRI

Eins og fyrr segir byggðist Vatneyri upp frá Geirseyri og verslað hefur verið þar frá miðöldum, jafnvel fyrr, en elsta heimild um Vatneyri er reikningsyfirlýsing frá 1570 þar sem segir frá þýskum skipstjóra sem greiddi kaupmanninum skipstolla af Vatneyri.¹⁷ Á Vatneyri var góð náttúruleg höfn og hrein innsigling og staðsetningin var góð fyrir verslun við næstu sveitir.

Mynd 3 - Ljósmynd af Vatneyri tekin fyrir aldamótin 1900

Vatneyri er stór, slétt malareyri, sem gengur fram á fjörðinn fyrir utan Geirseyri og myndar þar allbreiða vík sem er hin besta höfn í öllum veðrum. Þar var einnig frá náttúrunnar hendi eitt af bestu saltfiskverslunarpláss á Vestfjörðum. Eyrin var grasi gróin og Vatneyrartúnið var á henni til skamms tíma, en fremst á eyrinni voru fiskreitirnir, þar sem saltfiskurinn var þurrkaður.¹⁸

Í jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns frá 1703 var sagt að Vatneyri væri byggt í heimalandi Geirseyrar og að jörðin væri 10 hundruðir úr Geirseyri og að eitt fyrirsvar væri fyrir báðar jarðirnar. Bæirnir og túnin voru aðskild en engi, hagar og önnur hlunnindi voru óskift. Eigendurir voru Bjarni Þórólfsson, sem átti 5 hundruðir, og Kristín Stulladóttir átti hin 5 hundruðin. Leigukúgildin munu hafa verið 4 vættir af hverjum 10 hundruðum í Geirseyri og Vatneyri, ef jörðin væri í útleigu, og var leigan borguð í smjöri eða fiski á Eyri. Landskuldin var einnig 4 vættir af hverjum 10 hundruðum í Geirseyri og Vatneyri og hafði verið þannig svo lengi sem elstu menn mundu. Kristín greiddi sína landskuld í fiski á Eyri en ekki var minnst á hvernig Bjarni greiddi sinn hluta. Engar kvaðir voru á jörðinni og þar voru 3 kýr, 17 ær, 5 geldir sauðir og 3 gemlingar. Túnin gátu fódrað 2 kýr, 1 ungnaut og 4 lömb. Þar er einnig tekið fram að fullorðnu fé var ætlaður útigangur, sem var í betra lagi í hlíðum en ef hann myndi bresta þá myndi féð deyja. Þegar jarðabókin var skrifuð bjuggu 8 manns á Vatneyri.¹⁹

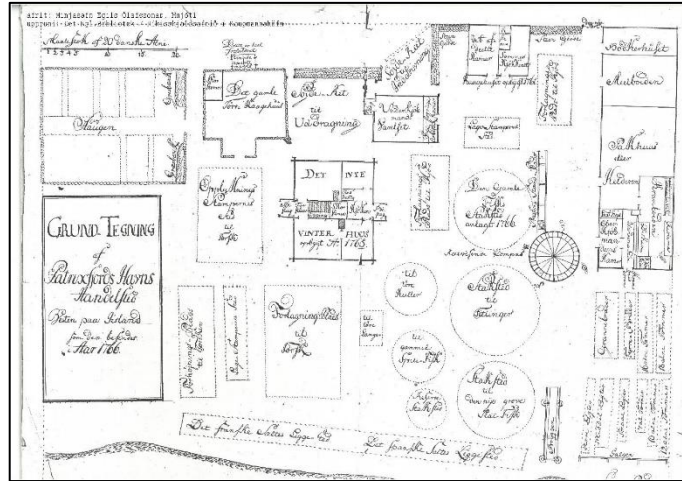
¹⁷ Diplomatarium Islandicum - Íslenskt fornbréfasafn 15. bindi, 1947-1950, bls. 511-512

¹⁸ Kristján Jónsson, 1942, bls. 106 & Jóhann Skaptason, 1959, bls. 131

¹⁹ Árni Magnússon & Páll Vídalín, 1924, bls. 332

Í Sóknarlýsingum Vestfjarða frá 1840 var sagt að á Vatneyri væri kauptún með þremur timburhúsum.²⁰ Föst verslun hófst á Vatneyri árið 1788 og verður henni gert betri greinaskil í næsta kafla.

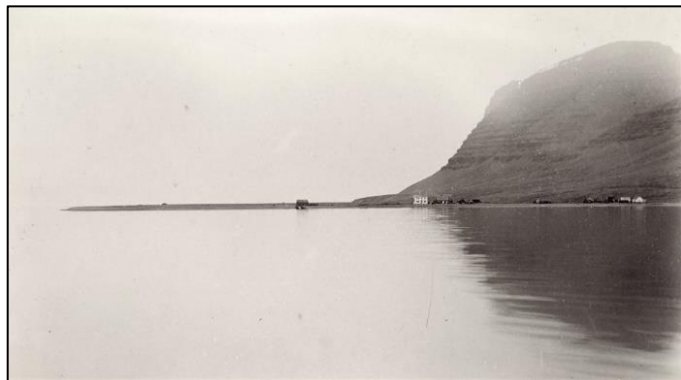
Í Jarðabók Johnsen frá 1847 var Vatneyri í bænda eign og dýrleikinn talinn 10 hundruðir, landskuldin 0,8, kúgildin voru 4 og ábúendur voru 1 eigandi,²¹ en í Ný jarðabók fyrir Ísland frá 1861 var jörðin metin á 11,6 hundruðir.²²

Mynd 4 - Uppdráttur af verslunarlóðinni á Vatneyri frá 1766

4.3 KAUPTÚNIÐ PATREKSFJÖRÐUR

Föst verslun á Vatneyri hófst á Vatneyri árið 1788 eftir að fríhöndlunin tók við af einokuninni, og var Patreksfjörður talinn meðal löggiltra verslunarstaða í konungsboðum 1816 og 1836.²³ Á árunum 1860-1870 hóf Markús Snæbjörnsson, eigandi og ábúandi

Mynd 5 - Vatneyri árið 1886, myndin er tekin úr skonortuni Díönu

Geirseyrar, lítilsháttar verslun á Geirseyri en þá var bærinn töluverðan spöl frá sjónum og var þá fyrst verslað í hjalli við sjóinn og á hann að hafa verslað fyrst og fremst við franska sjómenn. Skömmu fyrir 1880 hafði Markús reist verslunarhús við sjóinn og keypt skonnortu til millilandaverslunar, hann reisti líka tvílyft íbúðarhús hlaðið úr íslenskum steini og var það fyrsta steinhúsið á Vestfjörðum. Um 1885 voru þá tvær verslanir í Patreksfirði, á Geirseyri og Vatneyri. Á Geirseyri voru þá engin hús nema steinhús Markúsar, eitt lítið timburhús og þrír eða fjórir torfkofar. Á þessum tíma rak Sigurður Bachmann, eigandi og ábúandi Vatneyrar, þar verslun. Þá var á Vatneyri eitt fornt timburhús, notað til íbúðar og verslunar, og annað í smíðum. Auk þess voru fjórir eða

²⁰ Sóknarlýsingar Vestfjarða - I. Barðastrandasýsla, 1952, bls. 214

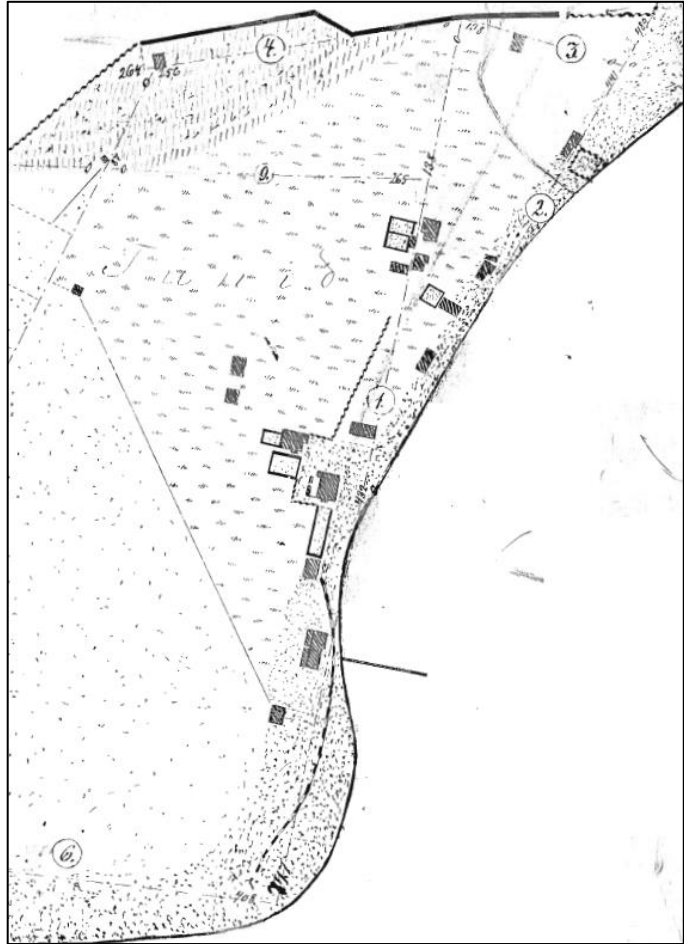
²¹ J. Johnsen, 1847, bls. 183

²² Ný jarðabók fyrir Ísland, 1861, bls. 74

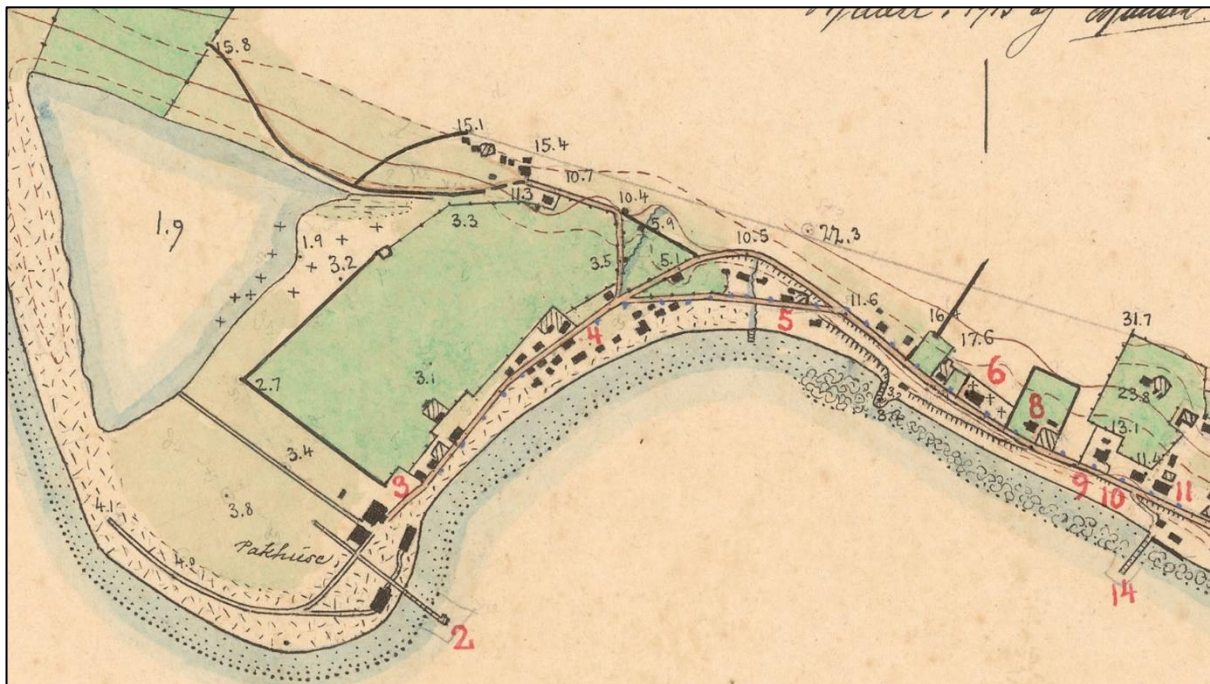
²³ Jón Guðnason, 1993, bls. 22

fimm torfbæir sem búið var í. Á síðasta áratug 19. aldar brunnu hús Bachmanns á Vatneyri og byggði hann þá nýtt íbúðarhús og sölubúð sem hann seinna seldi Pétri J. Thorsteinssyni á Bíldudal ásamt jörðinni.²⁴

Undir lok 19. aldar fjölgaði íbúum Patreksfjarðar til muna, þeir voru 35 árið 1870 en 372 árið 1901 og allir þeir sem undu ekki hag sínum í sveitunum í kring fluttust til Patreksfjarðar í von um að geta bætt afkomu sína. Þar reis smá saman upp þorp sem byggðist upp á annarri atvinnu en var þekkt í sveitinni. Hagsmunir sveitarinnar og þorpsins fór ekki alltaf saman og var þá tekið

Mynd 7 - Hluti af uppdrætti Samúels Eggertssonar af Vatneyri frá 1896.

Mynd 6 - Vemdarsvæðið á korti frá 1913

²⁴ Kristján Jónsson, 1942, bls. 106-110

til þess ráðs að Rauðasandshreppi hinum forna var skipt í tvö sveitarfélög árið 1907, Rauðasandshrepp, sem tók yfir sveitina, og Patrekshrepp, sem náði yfir kaптúnið.²⁵

Eins og Jón Skaptason orðaði það þá ber kaupstaðurinn Patreksfjörður engar minjar um að þar hafi verið kaupstaður á fyrri öldum, tímans tönn hefur afmáð þau litlu verksummerki sem kaupstaður liðinna alda kann að hafa skilið eftir.²⁶

²⁵ Jón Guðnason, 1993, bls. 22-23

²⁶ Jóhann Skaptason, 1959, bls. 133

6. FORNLEIFASKRÁ 1

Númer: 2763-001

Hlutverk: Kirkjugarður

Tegund: Niðurgröftur

Staðsetning: A: 270184.2 N: 575565.0

Lengd: 32m

Breidd: 20m

Hæð veggja:

Ástand: Heillegar

Horfin: Nei

Friðlýst: Nei

Staðhættir: Við Patreksfjarðarkirkju.

Minjalýsing: Kirkjugarðurinn við Patreksfjarðarkirkju.

Kirkjan var byggð 1904 og er elsta merкта gröfin í kirkjugarðinum frá sama ári og yngsta merкта gröfin frá 1959. Töluverður fjöldi af ómerktum gröfum í kirkjugarðinum.

Mynd 9 - Kirkjugarðurinn við Patreksfjarðarkirkju

Mynd 10 - Elsta merкта gröfin í garðinum

2**Númer:** 2763-002**Hlutverk:** Matjurtagarður**Tegund:** Jarðræktarsvæði**Staðsetning:** A: 270078.6 N: 575692.1**Lengd:** 10.5m**Breidd:** 5.7m**Hæð veggja:****Ástand:** Vel greinanlegar fornleifar**Horfin:** Nei**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Í hlíðinni ofan við Aðalstræti 45, gervihnattardiskur NV við garðinn og rabbabarabeð.

Minjalýsing: Matjurtagarður, sjáanlegar fjórar beðasléttur, ekki hlaðið í kringum hann. Matjurtagarðurinn sést á loftmynd frá 1958.

Mynd 11 - Matjurtagarðurinn

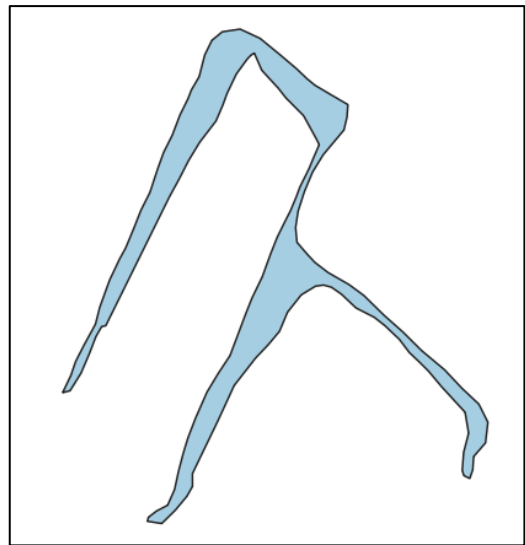

3

Númer: 2763-003**Hlutverk:** Jarðræktarsvæði**Tegund:** Matjurtagarður**Staðsetning:** A: 269825.6 N: 575849.1**Ástand:** Vel greinanlegar fornleifar**Lengd:** 20m**Breidd:** 18m**Hæð veggja:** 0.3 – 0.5m**Horfin:** Nei**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Í hlíðinni ofan við bílastæðið á milli húsanna Urðargata 8 og 12.

Minjalýsing: Matjurtagarður, hlaðið í kringum hann úr grjóti sem er orðið grasivaxið. Matjurtagarðurinn hefur verið tvískiptur og suður og austurhlið hans er horfin.

*Mynd 12 - Matjurtagarðurinn**Mynd 13 - Uppmæling af matjurtagarðinum*

4

Númer: 2763-004**Hlutverk:** Landamerki / lóðamörk**Tegund:** Garðlag**Staðsetning:** A: 269768.2 N: 575883.8**Ástand:** Vel greinanlegar fornleifar**Lengd:** 12.4**Breidd:** 1m**Hæð veggja:** 0.1 – 0.4m**Horfin:** Nei**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Í hlíðinni aftan við Urðargötu 18.

Minjalýsing: Landamerkjagarður / lóðamörk hlaðið úr grjóti. Einföld röð af steinum og girðingastaurar og laus vír standa uppúr hleðslunni sem er að mestu hulin gróðri. Ekki er víst að um eiginlegar fornleifar sé að ræða.

Mynd 14 - Landa/lóðamarka hleðslan er vel hulin gróðri.

5

Númer: 2763-005**Sérheiti:****Hlutverk:** Híbyli**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 270131.0 N: 575601.2**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Húsið var staðsett þar sem nú er bílastæði fyrir Patreksfjarðarkirkju.

Minjalýsing: Húsið sést á loftmynd frá 1958 en hefur nú verið rífið.

Mynd 15 - Húsið er merkt með rauðum hring á loftmynd frá 1958.

6

Númer: 2763-006**Sérheiti:****Hlutverk:** Skemma/skúr**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 270140.1 N: 575610.8**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Skemman/skúrin var staðsett þar sem nú er bílastæði fyrir Patreksfjarðarkirkju.

Mynd 16 - Skemman/skúrin er merkt með rauðum hring á loftmynd frá 1958

Minjalýsing: Skemma/skúr sem sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958 en hefur nú verið rífið og bílastæði komið í staðinn.

7

Númer: 2763-007**Sérheiti:****Hlutverk:** Matjurtagarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 270111.2 N: 575669.5**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Matjurtagarðurinn var við austurhlið Aðalstrætis 47a sem var byggt 1938.

Mynd 17 - Matjurtagarðurinn merktur með rauðum hring inná loftmynd frá 1958.

Minjalýsing: Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Þar sem upphafleg notkun hússins var smíðahús þá telst ólíklegt að matjurtagarðurinn hafi verið þar frá upphafi og flokkast ekki sem eiginlegar fornleifar.

8

Númer: 2763-008**Sérheiti:****Hlutverk:** Matjurtagarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269996.4 N: 575707.3**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Matjurtagarðurinn var bakvið Strandgötu 19.

Mynd 18 - Matjurtagarðurinn merktur með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958.

Minjalýsing: Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Strandgata 19 var byggð árið 1897 og er mögulegt að garðurinn hafi fylgt skömmu seinna.

9

Númer: 2763-009**Sérheiti:****Hlutverk:** Matjurtagarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269981.5 N: 575724.7**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Matjurtagarðurinn var bakvið Strandgötu 17a.

Mynd 19 - Matjurtagarðurinn merktur með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958.

Minjalýsing: Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Strandgata 17a var byggð árið 1900 og er mögulegt að garðurinn hafi fylgt skömmu seinna.

10**Númer: 2763-010****Sérheiti:****Hlutverk:** Skemma/skúr**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269928.2 N: 575706.8**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Skúrinn var aftan við Strandgötu 13.

Minjalýsing: Skúr sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Strandgata 13 var byggð árið 1932 og sennilegt að skúrinn hafi fylgt skömmu seinna.

Mynd 20 - Skúrinn merktur með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958

11**Númer: 2763-011****Sérheiti:****Hlutverk:** Híbýli**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269895.3 N: 575709.4**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Húsið stóð þar sem nú er auð lóð Strandgötu 9a.

Mynd 21 - Húsið merkt með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958

Minjalýsing: Hús sem nú er horfið en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.

12

Númer: 2763-012**Sérheiti:****Hlutverk:** Híbýli**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269881.2 N: 575710.2**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Húsið stóð aftan við Strandgötu 7.**Minjalýsing:** Hús sem nú er horfið en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.

Mynd 22 - Húsið merkt með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958

13

Númer: 2763-013**Sérheiti:****Hlutverk:** Matjurtagarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 270002.7 N: 575763.3**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Matjurtagarðurinn var í hlíðinni aftan við Aðalstræti 33.

Mynd 23 - Matjurtagarðurinn merktur með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958

Minjalýsing: Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Aðalstræti 33 var byggt árið 1935 og sennilegt að matjurtagarðurinn hafi fylgt skömmu seinna.

14

Númer: 2763-014**Sérheiti:****Hlutverk:** Varnargarðurur**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269948.5 N: 575770.5**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Varnargarðurinn var vestan við Aðalstræti 31.

Mynd 24 - Varnargarðurinn merktur með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958

Minjalýsing: Varnargarðurur sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.

15

Númer: 2763-015**Sérheiti:****Hlutverk:** Varnargarðurur**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269933.6 N: 575778.2**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Varnargarðurinn var í hlíðinni ofan við bílastæðið við Aðalstræti 27.

Mynd 25 - Varnargarðurinn merktur með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958

Minjalýsing: Varnargarðurur sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.

16**Númer: 2763-016****Sérheiti:****Hlutverk:** Híbyli**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269926.4 N: 575761.2**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Húsið stóð þar sem nú er bílastæði við Aðalstræti 27.

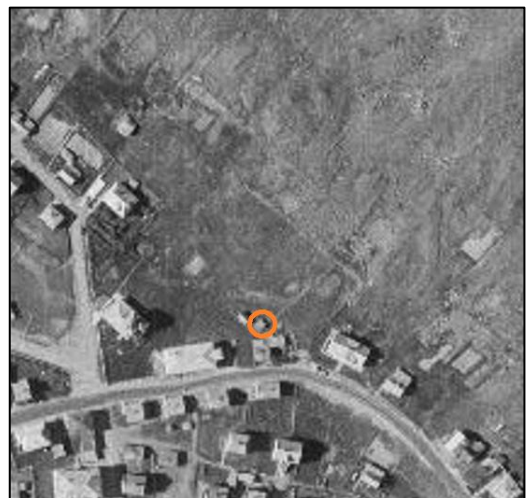

Mynd 26 - Húsið merkt með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958

Minjalýsing: Hús sem nú er horfið en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.

17**Númer: 2763-017****Sérheiti:****Hlutverk:** Skemma / skúr**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269923.0 N: 575767.5**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Skemman/skúrin stóð þar sem nú er bílastæði við Aðalstræti 27 og hefur staðið aftan við 2763-016.

Mynd 27 - Skemman/skúrin merkt með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958

Minjalýsing: Skúr sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.

18**Númer: 2763-018****Sérheiti:****Hlutverk:** Skemma / skúr**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269916.0 N: 575769.3**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Skemman/skúrin stóð þar sem nú er bílastæði við Aðalstræti 27 og hefur staðið aftan við 2763-016.

Mynd 28 - Skemman/skúrin merkt með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958.

Minjalýsing: Skúr sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.

19**Númer: 2763-019****Sérheiti:****Hlutverk:** Matjurtagarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269842.2 N: 575826.0**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Matjurtagarðurinn var í hlíðinni aftan við Urðargötu 8.

Mynd 29 - Matjurtagarðurinn merktur með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958.

Minjalýsing: Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Urðargata 8 var byggð árið 1920 og mögulegt að matjurtagarðurinn hafi fylgt skömmu seinna.

20

Númer: 2763-020**Sérheiti:****Hlutverk:** Híbýli**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269812.0 N: 575831.8**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Húsið stóð þar sem nú er bílastæði á milli húsanna Urðargata 8 og 12.

Mynd 30 - Húsið merkt með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958.

Minjalýsing: Hús sem nú er horfið en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.

21

Númer: 2763-021**Sérheiti:****Hlutverk:** Matjurtagarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269786.9 N: 575866.1**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Matjurtagarðurinn var í hlíðinni aftan við Urðargötu 20.

Mynd 31 - Matjurtagarðurinn merktur með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958

Minjalýsing: Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Urðargata 20 var byggð árið 1928 og mögulegt að matjurtagarðurinn hafi fylgt skömmu seinna.

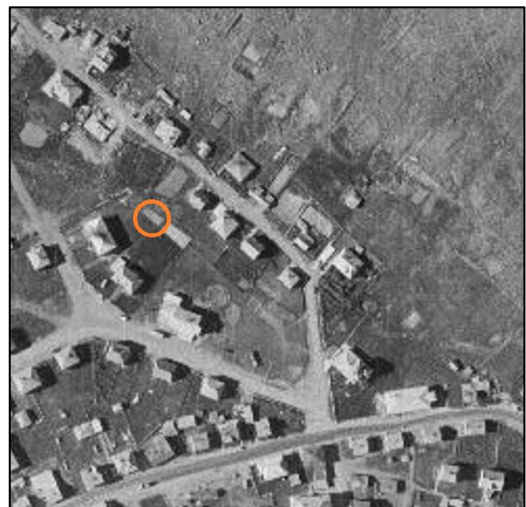
22

Númer: 2763-022**Sérheiti:****Hlutverk:** Matjurtagarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269771.6 N: 575834.2**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Matjurtagarðurinn var vestan við
Urðargötu 19.

*Mynd 32 - Matjurtagarðurinn merktur með
rauðum hring inn á loftmynd frá 1958*

Minjalýsing: Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.

23

Númer: 2763-023**Sérheiti:****Hlutverk:** Matjurtagarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269761.6 N: 575818.0**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Matjurtagarðurinn var aftan við
Bjarkargötu 8.

*Mynd 33 - Matjurtagarðurinn merktur með
rauðum hring inn á loftmynd frá 1958*

Minjalýsing: Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd frá 1958. Bjarkargata 8 var byggð 1952 og matjurtagarðurinn hefur fylgt skömmu seinna.

24

Númer: 2763-024**Sérheiti:****Hlutverk:** Matjurtagarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269776.5 N: 575809.4**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Matjurtagarðurinn var aftan við Bjarkargötu 6.

Mynd 34 - Matjurtagarðurinn merktur með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958.

Minjalýsing: Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Bjarkargata 6 var byggð árið 1950 og matjurtagarðurinn hefur fylgt skömmu seinna.

25

Númer: 2763-025**Sérheiti:****Hlutverk:** Matjurtagarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269812.8 N: 575792.3**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Matjurtagarðurinn var aftan við Urðargötu 7.

Mynd 35 - Matjurtagarðurinn merktur með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958.

Minjalýsing: Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Urðargata 7 var byggð 1938 og hefur matjurtagarðurinn fylgt skömmu seinna.

26

Númer: 2763-026**Sérheiti:****Hlutverk:** Matjurtagarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269824.9 N: 575790.5**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Matjurtagarðurinn var aftan við Urðargötu 5.

Mynd 36 - Matjurtagarðurinn merktur með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958.

Minjalýsing: Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Urðargata 5 var byggð árið 1936 og matjurtagarðurinn hefur sennilega fylgt skömmu seinna.

27

Númer: 2763-027**Sérheiti:****Hlutverk:** Skemma / Skúr**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269734.6 N: 575721.0**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Skúrin stóð aftan við Túngötu 18.**Minjalýsing:** Skemma/skúr sem nú er horfin en

sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Túngata 18 var byggð árið 1944 og hefur skúrin fylgt skömmu seinna.

Mynd 37 - Skemman/skúrin merkt með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958.

28

Númer: 2763-028**Sérheiti:** Aðalstræti 19 / Fortuna**Hlutverk:** Híbýli**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269782.3 N: 575710.3**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Húsið stóð þar sem nú er auð lóð á milli Aðalstrætis 17 og 21.

Mynd 38 - Húsið merkt með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958.

Minjalýsing: Hús sem nú er horfið en það sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Húsið var veitinga- og gistihús sem kallað var Fortuna.

29

Númer: 2763-029**Sérheiti:****Hlutverk:** Skemma/bakhús**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269785.6 N: 575721.9**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Húsið stóð þar sem nú er auð lóð á milli Aðalstrætis 17 og 21.

Mynd 39 - Bakhúsið merkt með rauðum hring inn á loftmynd frá 1958.

Minjalýsing: Skemma/bakhús sem nú er horfið en það sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Um er að tala bakhús frá veitinga- og gistihúsinu Fortuna.

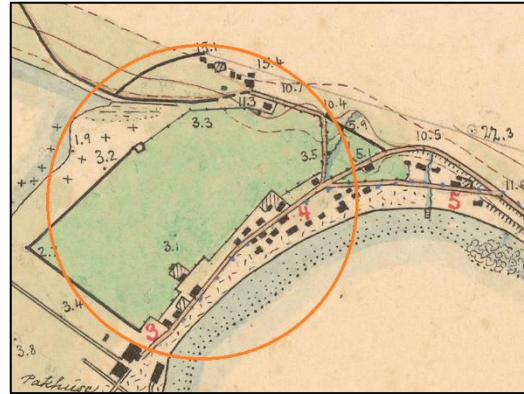

30

Númer: 2763-030**Sérheiti:** Vatneyrartún**Hlutverk:** Tún**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269740.4 N: 575767.7**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Túnið náði yfir stóran hluta verndarsvæðisins og ber t.d. Túngata nafn sitt frá túninu.

Minjalýsing: Túnið er horfið með öllu í dag. Á túnakorti frá 1920 var sagt að túnið væri 3.5ha að stærð og slétt. Vatneyrartúnið var á eyrinni til skamms tíma en fremst á eyrinni voru fiskreitir.

Mynd 40 - Túnið merkt með rauðum hring inn á kort af Patreksfirði frá 1913.

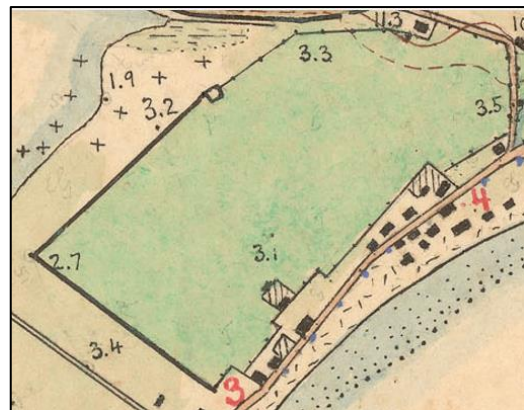
Mynd 41 - Staðsetning túnsins lögð yfir loftmynd af Patreksfirði.

31

Númer: 2763-031**Sérheiti:****Hlutverk:** Túngarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269584.8 N: 575573.7**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Túngarðurinn var utan um allt túnið og hluti hans var innan verndarsvæðisins.

Minjalýsing: Túngarðurinn er horfinn í dag en er sjáanlegur á korti af Patreksfirði frá 1913.

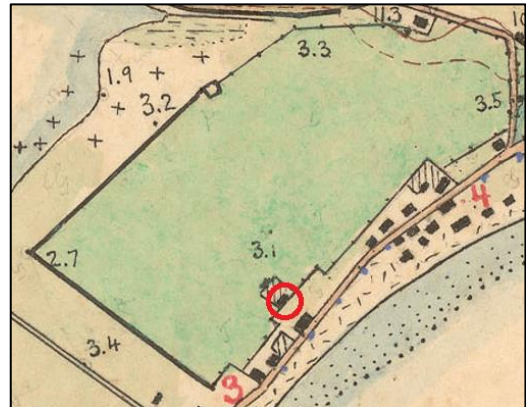

Mynd 42 - Túngarðurinn og girðing merkt utan um Vatneyrartún á korti frá 1913

Mynd 43 - Túngarðurinn sést á ljósmynd af Vatneyri sem tekin var á árunum 1925-1930

32

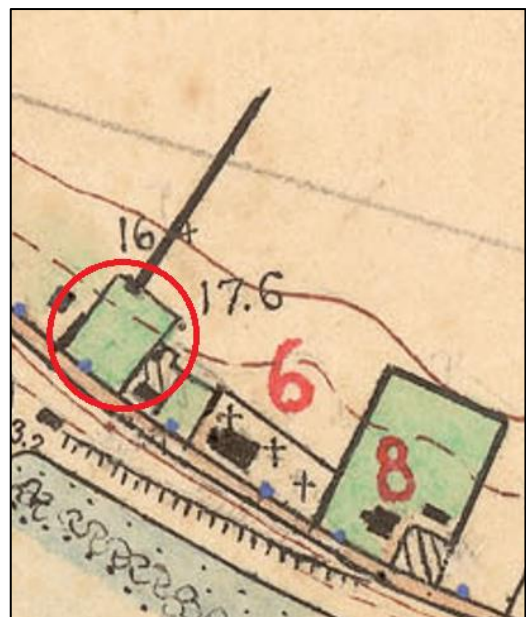
Númer: 2763-032**Sérheiti:** Vatneyri**Hlutverk:** Útihús**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269645.9 N: 575626.1**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Útihúsið stóð nokkurnvegin aftan við Aðalstræti 5.**Minjalýsing:** Útihúsið er horfið í dag en sést merkt á korti frá 1913.

Mynd 44 - Útihúsið merkt með rauðum hring inn á kort frá 1913.

Mynd 45 - Möguleg staðsetning útihússins á ljósmynd af Vatneyri frá því fyrir aldamótin 1900.

33

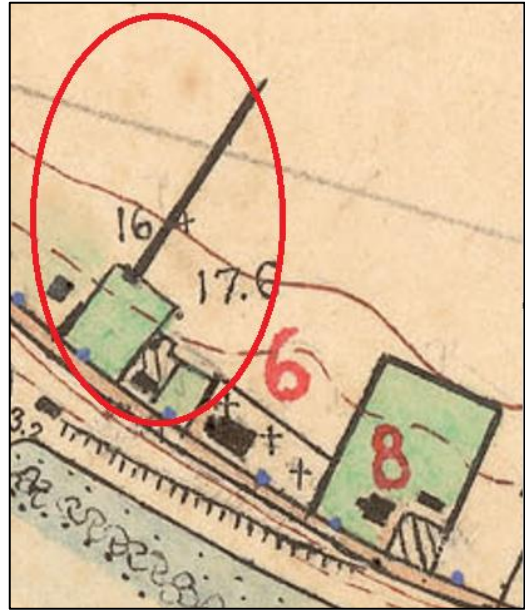
Númer: 2763-033**Sérheiti:****Hlutverk:** Tún**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 270117.6 N: 575620.7**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Túnið var nokkurnvegin þar sem í dag er húsið Aðalstræti 51.**Minjalýsing:** Á korti frá 1913 má sjá lítinn túnblett nokkurnvegin þar sem í dag er húsið Aðalstræti 51.

Mynd 46 - Túnið merkt með rauðum hring inn á korti af Patreksfirði frá 1913

34

Númer: 2763-034**Sérheiti:****Hlutverk:** Túngarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 270102.4 N: 575627.6**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Túngarðurinn náði utan um túnið sem stóð nokkurnvegin þar sem í dag er Aðalstræti 51. Út frá honum gekk annar garður upp í hlíðina sem er hafður undir sama númeri.

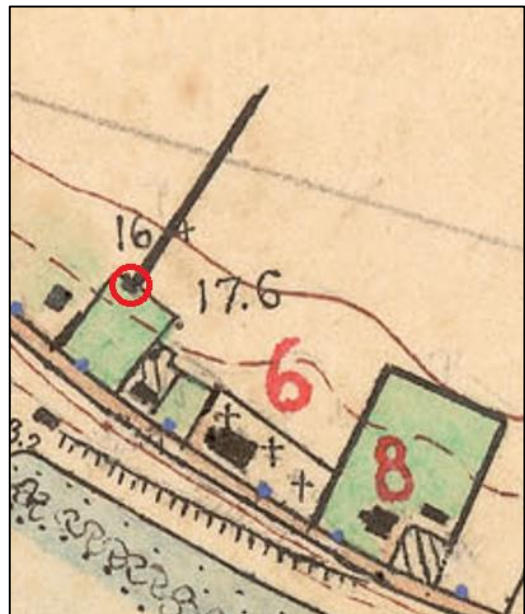
Mynd 47 - Túngarðurinn merktur með rauðum hring inn á kort frá 1913.

Minjalýsing: Túngarðurinn er horfinn í dag en sést á korti af Patreksfirði frá 1913. Hann náði utan um túnið og gekk svo annar garður út frá honum upp í hlíðina og er hann hafður undir sama númeri.

35

Númer: 2763-035**Sérheiti:****Hlutverk:** Skemma**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 270125.0 N: 575639.1**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Skemman hefur verið í NA enda túns 2763-033. Nokkurnvegin þar sem Aðalstræti 51 er í dag.

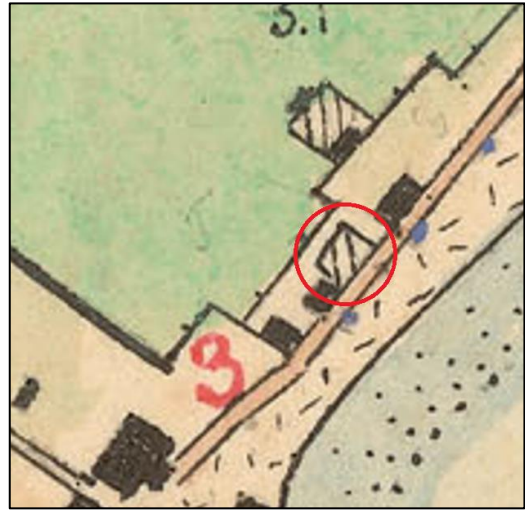

Mynd 48 - Skemman merkt með rauðum hring inn á kort frá 1913

Minjalýsing: Skemman er horfin í dag en er merkt inn á kort af Patreksfirði frá 1913.

36

Númer: 2763-036**Sérheiti:****Hlutverk:** Matjurtagarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269647.3 N: 575604.5**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei**Staðhættir:** Matjurtagarðurinn var á milli Aðalstrætis 3 og 5.

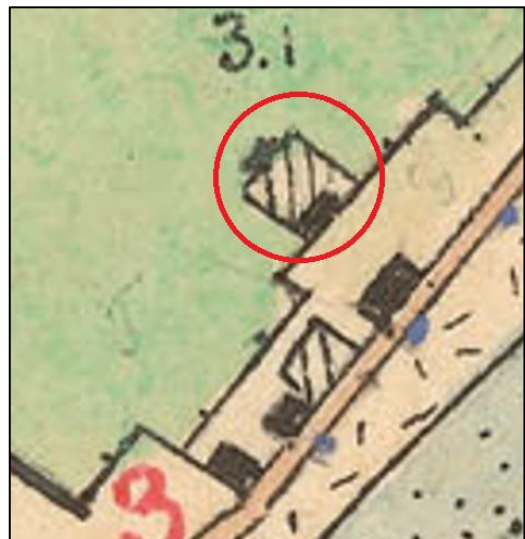
Mynd 49 - Matjurtagarðurinn merktur með rauðum hring inn á kort frá 1913.

Minjalýsing: Matjurtagarðurinn er horfinn í dag en er merktur inn á kort af Patreksfirði frá 1913.

37

Númer: 2763-037**Sérheiti:****Hlutverk:** Matjurtagarður**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269650.4 N: 575634.0**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Matjurtagarðurinn var í jaðri Vatneyrartúns, nokkurnvegin fyrir aftan Aðalstræti 5.

Mynd 50 - Matjurtagarðurinn merktur með rauðum hring inn á kort frá 1913.

Minjalýsing: Matjurtagarðurinn er horfinn í dag en hann er merktur inn á kort af Patreksfirði frá 1913.

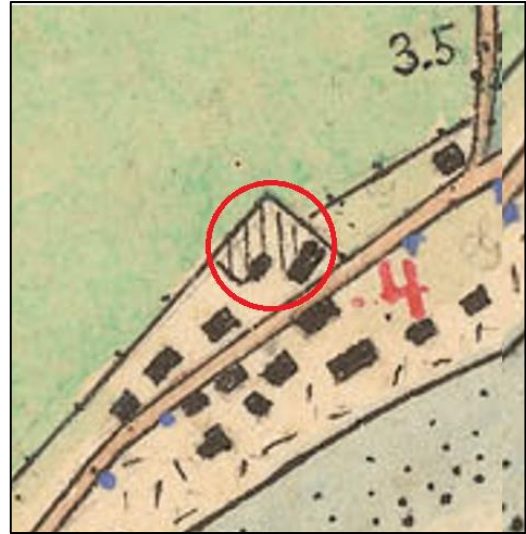

38

Númer: 2763-038**Sérheiti:****Hlutverk:** Matjurtagarðurur**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269765.3 N: 575707.1**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Matjurtagarðurinn hefur verið nokkurnvegin þar sem Aðalstræti 17 er í dag.

Minjalýsing: Matjurtagarðurinn er horfinn í dag en sést á korti af Patreksfirði frá 1913.

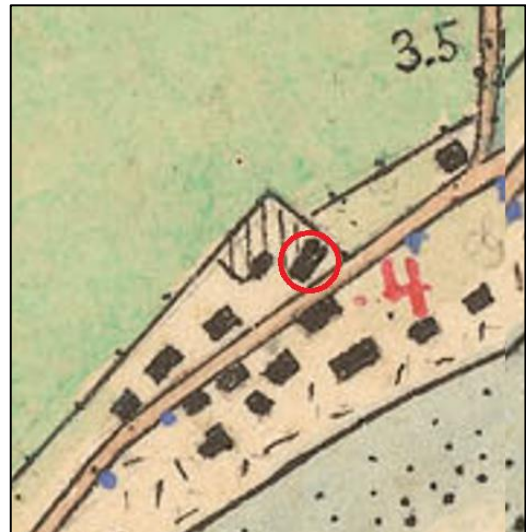

Mynd 51 - Matjurtagarðurinn merktur með rauðum hring inn á kort frá 1913

39

Númer: 2763-039**Sérheiti:** Aðalstræti 17**Hlutverk:** Híbyli**Tegund:** Heimild**Staðsetning:** A: 269775.8 N: 575698.6**Ástand:** Sést ekki**Horfin:** Já**Friðlýst:** Nei

Staðhættir: Húsið stóð þar sem nú stendur Aðalstræti 17.

Mynd 52 - Timburhúsið á Aðalstræti 17 merkt með rauðum hring inn á kort frá 1913

Minjalýsing: Áður stóð lítið timburhús á lóðinni Aðalstræti 17 sem Jón Ingibjörn bjó í. Húsið var rífið þegar nýja húsið var byggt 1944 og er merkt inn á kort frá 1913.

40

Númer: 2763-040

Sérheiti:

Hlutverk: Skemma/skúr

Tegund: Heimild

Staðsetning: A: 269760.8   N: 575696.7

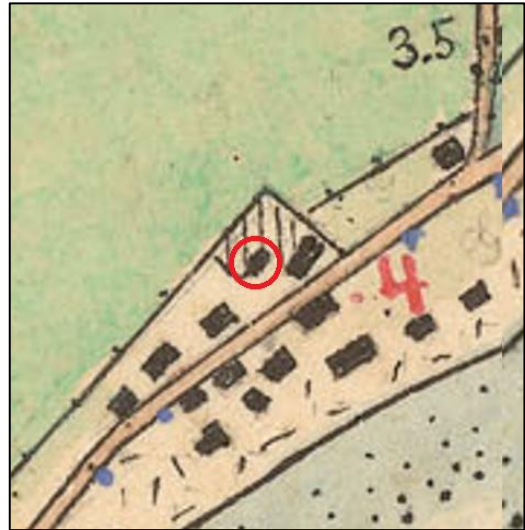
Ástand: Sést ekki

Horfin: Já

Friðlýst: Nei

Staðhættir: Skemman stóð á lóð Aðalstrætis 17.

Minjalýsing: Skemman er horfin í dag en sést á korti af Patreksfirði frá 1913.

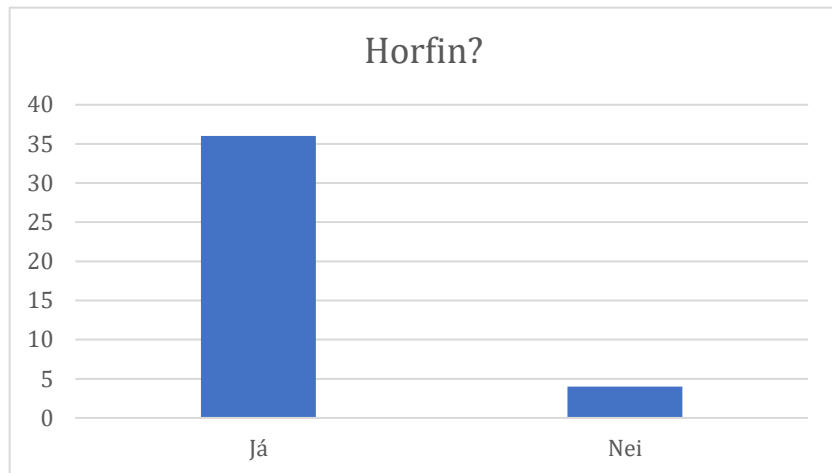

Mynd 53 - Skemman/skúrinn merkt með rauðum hring inn á kort frá 1913

8. NIÐURSTÖÐUR

Verslun hefur verið stunduð á Patreksfirði frá fornu fari og nær skráningin yfir hluta beggja jarðanna sem saman mynduðu kaптúnið Patreksfjörð. Innan afmörkunar verndarsvæðisins voru samtals 40 minjar skráðar.

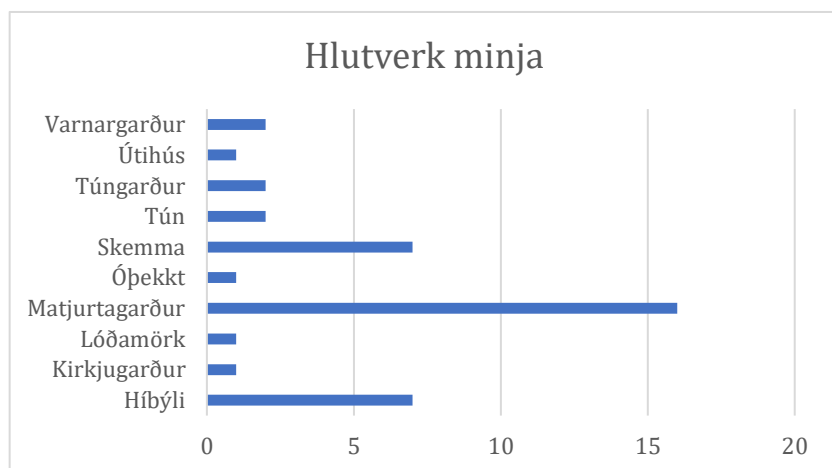
Svo gott sem engar minjar eru eftir af gamla verslunarstaðnum og fiskvinnslunni á Vatneyri fyrir utan Salthúsið sem byggðist upp úr tveimur pakkhúsum og er sögu þess gerð góð skil í húsaskráningu GINGI.²⁷

Tafla 1 - Graf yfir það hvort minjarnar séu horfnaðar eða ekki

Langflestar minjarnar eru horfnaðar í dag og voru skráðar eftir rituðum heimildum og kortum.

Þær minjar sem eftir standa á verndarsvæðinu eru að öllum líkindum allar frá 20. öldinni og af þeim 4 sem eftir eru eru 3

Tafla 2 - Graf sem sýnir fjölda minja eftir hlutverki

matjurtagarðar og sú sem eftir stendur eru grjóthlaðin lóðamörk sem sjást ekki á loftmynd af svæðinu frá 1958.

Lang flestar minjarnar sem voru skráðar voru matjurtagarðar, alls 16, þar á eftir komu híbýli og skemmur með 7 skráningar hvor.

Húsaskráning var framkvæmd af GINGI teiknistofu árið 2019 og þar má finna upplýsingar um þau hús sem eru innan verndarsvæðisins.²⁸

²⁷ GING I teiknistofa, 2019, bls. 19

²⁸ Sjá: GINGI teiknistofa, 2019

9. HLUTVERK OG TEGUND MINJA

Hér fyrir neðan verður farið yfir helstu hlutverk þeirra minja sem eru í fornleifaskránni.

Tegund	Fjöldi	Prósenthlutfall
Híbýli	7	17.5%
Kirkjugarður	1	2.5%
Lóðamörk	1	2.5%
Matjurtagarður	16	40.0%
Óþekkt	1	2.5%
Skemma	7	17.5%
Tún	2	5.0%
Túngarður	2	5.0%
Útihús	1	2.5%
Varnargarður	2	5.0%
Samtals	40	100.0%

Tafla 3 - Hlutfall minja eftir tegund

Tegund	Fjöldi	Prósenthlutfall
Híbýli	7	19.4%
Matjurtagarður	14	38.9%
Óþekkt	1	2.8%
Skemma	7	19.4%
Tún	2	5.6%
Túngarður	2	5.6%
Útihús	1	2.8%
Varnargarður	2	5.6%
Samtals	36	100.0%

Tafla 4 - Hlutfall heimilda eftir tegund

Langflestar minjarnar sem voru skráðar voru matjurtagarðar, bæði eiginlegar minjar og sem heimildir, þ.e. eftir loftmyndum og kortum, og þar á eftir voru hin ýmsu hús einnig staðsett út frá loftmyndum og kortum. Engin ummerki er að finna um hinn forna verslunarstað á Patreksfirði lengur, enda stutt niður á mól og svæðið mikið byggt upp á 20. öldinni.

Flestar minjarnar voru staðsettar út frá loftmynd af Patreksfirði sem var tekin árið 1958 og út frá korti sem gert var af bænum árið 1913.

9.1 HÚS OG HÍBÝLI

Á verndarsvæðinu er að finna hús sem byggð voru á árunum 1866 til 1969 og spannar þannig byggðin á svæðinu margvíslega stíla og myndar saman góða og dreifða heild sem lesa má meira um í húsaskráningunni sem GINGI gerði á svæðinu.²⁹ Alls voru 14 hús skráð sem heimildir á svæðinu, þ.e.a.s. að húsin sjást á kortum og loftmyndum frá ýmsum tímum en hafa verið rifin í gegnum tíðina, og þar eru bæði ýmis hús sem skráð voru sem híbýli og skemmur, skúrar og bakhús sem hafa verið rifin. Eitt útihús var skráð og var það í jaðri Vatneyrartúnsins.

²⁹ GINGI teiknistofa, 2019

9.2 MATJURTAGARÐAR OG GARÐLÖG

Matjurtagarðar voru lang stærsti minjaflokkurinn eða 40% af öllum minjum sem skráðar voru og voru þeir 16 talsins. 2 matjurtagarðar eru enn til staðar og þá er að finna í norðurjaðri skráningarsvæðisins í hlíðinni ofan við Aðalstræti og Urðargötu. Hinir 14 voru skráðir af kortum og loftmyndum. Eitt garðlag var skráð á vettvangi og er það túlkað sem lóðamörk við Urðargötu 18 og telst það að öllum líkindum ekki til fornleifa. Annars voru tveir túngarðar skráðir eftir kortum, einn sem var utan um Vatneyrartún og annar sem var utan um smá túnblett þar sem í dag er Aðalstræti 51, og tveir varnargarðar voru skráðir eftir loftmynd af Patreksfirði frá 1958 og voru þeir í hlíðinni ofan við bílastæðið við Skjaldborg, Aðalstræti 27.

9.3 KIRKJUGARÐAR

Einn kirkjugarður var skráður, garðurinn við Patreksfjarðarkirkju. Kirkjan var vígð árið 1907, en hafist var handa við að byggja hana 1904, og má búast við því að elstu grafir séu frá þeim tíma en töluvert er af ómerktum gröfum í kirkjugarðinum. Elsta merкта gröfin er frá 1904 en yngsta merкта gröfin er frá 1959.

Tafla 5 - Kirkjugarður Patreksfjarðarkirkju. Sjá má töluverðan fjölda af ómerktum gröfum.

11. HEIMILDASKRÁ

Árni Magnússon & Páll Vídalín. (1924). *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns, Dala- og Barðastrandarsýsla*. Kaupmannahöfn: S.L. Möller.

Diplomatarium Islandicum - Íslenzkt fornbréfasafn 1-16. bindi. (1947-1950). Reykjavík: Hið íslenzka bókmenntafélag.

GINGI teiknistofa. (2019). *Vatneyri Húsakönnun - Greinargerð 2019*. Tálknafjörður: GINGI teiknistofa.

J. Johnsen. (1847). *Jarðatal á Íslandi með brauðlýsingum, fólkstölu í hreppum og prestaköllum, ágripi úr búnaðartöflum 1835-1845, og skýrslum um sölu þjóðjarða á landinu*. Kaupmannahöfn: S. Trier.

Jóhann Skaptason. (1959). *Barðastrandarsýsla (Árbók Ferðafélags Íslands 1959)*. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja.

Jón Guðnason. (1993). *Umbylting við Patreksfjörð 1870-1970. Frá bændasamfélagi til kapitalisma*. Reykjavík: Sagnfræðistofnun Háskóla Íslands.

Kristján Jónsson. (1942). *Barðstrendingabók*. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja.

Ný jarðabók fyrir Ísland. (1861). Kaupmannahöfn: J. H. Schultz.

Orri Vésteinsson. (2000). *Fornleifakönnun - Sorpbrennsla á Patreksfirði*. Reykjavík: Fornleifastofnun Íslands.

Reglugerð um verndarsvæði í byggð. (9. júní 2016). Sótt frá https://www.minjastofnun.is/media/skjol-i-grein/b_nr_575_2016-1-.pdf

Sóknarlýsingar Vestfjarða - I. Barðastrandarsýsla. (1952). Reykjavík: Samband vestfirzkra áttahagafélaga.

12. SKRÁR

Númer	Tegund	Hlutverk	Ástand	Horfin	Hættumat	Lýsing	Austur	Norður
001	Niðurgröftur	Kirkjugarður	Heillegar	Nei	Engin hætta	Kirkjugarðurinn við Patreksfjarðarkirkju. Kirkjan var byggð 1904 og er elsta merкта gröfin í kirkjugarðinum frá sama ári og yngsta merкта gröfin frá 1959. Töluverður fjöldi af ómerktum gröfum í kirkjugarðinum.	270184.2	575565.0
002	Jarðræktarsvæði	Matjurtagarður	Vel greinanlegar fornleifar	Nei	Engin hætta	Matjurtagarður, sjáanlegar fjórar beðasléttur, ekki hlaðið í kringum hann. Matjurtagarðurinn sést á loftmynd frá 1958.	270078.6	575692.1
003	Jarðræktarsvæði	Matjurtagarður	Vel greinanlegar fornleifar	Nei	Engin hætta	Matjurtagarður, hlaðið í kringum hann úr grjóti sem er orðið grasivaxið. Matjurtagarðurinn hefur verið tvískiptur og suður og austurhlið hans er horfin.	269825.6	575849.1

004	Garðlag	Landamerki / Lóðamök	Vel greinanlegar fornleifar	Nei	Engin hætta	Landamerkjagarður / lóðamörk hlaðið úr grjóti. Einföld röð af steinum og girðingastaurar og laus vír standa uppúr hleðslunni sem er að mestu hulin gróðri. Ekki er víst að um eiginlegar fornleifar sé að ræða.	269768.2	575883.8
005	Heimild	Hfbýli	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Húsið sést á loftmynd frá 1958 en hefur nú verið rífið.	270131.0	575601.2
006	Heimild	Skemma / skúr	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Skemma/skúr sem sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958 en hefur nú verið rífið og bílastæði komið í staðinn	270140.1	575610.8
007	Heimild	Matjurtagarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Þar sem upphafleg notkun hússins var smíðahús þá telst ólíklegt að matjurtagarðurinn hafi verið þar frá upphafi og flokkast ekki sem eiginlegar fornleifar.	270111.2	575669.5

008	Heimild	Matjurtagarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hættu	Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Strandgata 19 var byggð árið 1897 og er mögulegt að garðurinn hafi fylgt skömmu seinna.	269996.4	575707.3
009	Heimild	Matjurtagarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hættu	Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Strandgata 17a var byggð árið 1900 og er mögulegt að garðurinn hafi fylgt skömmu seinna.	269981.5	575724.7
010	Heimild	Skemma/skúr	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hættu	Skúr sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Strandgata 13 var byggð árið 1932 og sennilegt að skúrinn hafi fylgt skömmu seinna.	269928.2	575706.8
011	Heimild	Híbýli	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hættu	Hús sem nú er horfið en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.	269895.3	575709.4

012	Heimild	Hífbýli	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hættu	Hús sem nú er horfið en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.	269881.2	575710.2
013	Heimild	Matjurtagarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hættu	Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Aðalstræti 33 var byggt árið 1935 og sennilegt að matjurtagarðurinn hafi fylgt skömmu seinna.	270002.7	575763.3
014	Heimild	Varnargarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hættu	Varnargarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.	269948.5	575770.5
015	Heimild	Varnargarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hættu	Varnargarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.	269933.6	575778.2
016	Heimild	Hífbýli	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hættu	Hús sem nú er horfið en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.	269926.4	575761.2

017	Heimild	Skemma/skúr	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Skúr sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.	269923.0	5767.5
018	Heimild	Skemma/skúr	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Skúr sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.	269916.0	575769.3
019	Heimild	Matjurtagarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Urðargata 8 var byggð árið 1920 og mögulegt að matjurtagarðurinn hafi fylgt skömmu seinna.	269842.2	575826.0
020	Heimild	Hífbýli	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Hús sem nú er horfið en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.	269812.0	575831.8

021	Heimild	Matjurtagarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hættu	Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Urðargata 20 var byggð árið 1928 og mögulegt að matjurtagarðurinn hafi fylgt skömmu seinna.	269786.9	575866.1
022	Heimild	Matjurtagarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hættu	Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958.	269771.6	575834.2
023	Heimild	Matjurtagarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hættu	Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd frá 1958. Bjarkargata 8 var byggð 1952 og matjurtagarðurinn hefur fylgt skömmu seinna	269761.6	575818.0
024	Heimild	Matjurtagarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hættu	Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Bjarkargata 6 var byggð árið 1950 og matjurtagarðurinn hefur fylgt skömmu seinna.	269776.5	575809.4

025	Heimild	Matjurtagarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Urðargata 7 var byggð 1938 og hefur matjurtagarðurinn fylgt skömmu seinna.	269812.8	575792.3
026	Heimild	Matjurtagarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Matjurtagarður sem nú er horfinn en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Urðargata 5 var byggð árið 1936 og matjurtagarðurinn hefur sennilega fylgt skömmu seinna.	269824.9	575790.5
027	Heimild	Skemma / skúr	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Skemma/skúr sem nú er horfin en sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Túngata 18 var byggð árið 1944 og hefur skúrin fylgt skömmu seinna.	269734.6	575721.0

028	Heimild	Hfbýli	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Hús sem nú er horfið en það sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Húsið var veitinga- og gistihús sem kallað var Fortuna.	269782.3	575710.3
029	Heimild	Skemma / bakhús	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Skemma/bakhús sem nú er horfið en það sést á loftmynd af Patreksfirði frá 1958. Um er að tala bakhús frá veitinga- og gistihúsinu Fortuna.	269785.6	575721.9
030	Heimild	Tún	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Túnið er horfið með öllu í dag. Á túnakorti frá 1920 var sagt að túnið væri 3.5ha að stærð og slétt. Vatneyrartúnið var á eyrinni til skamms tíma en fremst á eyrinni voru fiskreitir.	269740.4	575767.7
031	Heimild	Túngarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Túngarðurinn er horfinn í dag en er sjáanlegur á korti af Patreksfirði frá 1913.	269584.8	575573.7

032	Heimild	Útihús	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Útihúsið er horfið í dag en sést merkt á korti frá 1913.	269645.9	575626.1
033	Heimild	Tún	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Á korti frá 1913 má sjá lítinn túnblett nokkurnvegin þar sem í dag er húsið Aðalstræti 51.	270117.6	575620.7
034	Heimild	Túngarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Túngarðurinn er horfinn í dag en sést á korti af Patreksfirði frá 1913. Hann náði utan um túnið og gekk svo annar garður út frá honum upp í hlíðina og er hann hafður undir sama númeri.	270102.4	575627.6
035	Heimild	Skemma	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Skemman er horfin í dag en er merkt inn á kort af Patreksfirði frá 1913.	270125.0	575639.1
036	Heimild	Matjurtagarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Matjurtagarðurinn er horfinn í dag en er merktur inn á kort af Patreksfirði frá 1913.	269647.3	575604.5
037	Heimild	Matjurtagarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Matjurtagarðurinn er horfinn í dag en hann er merktur inn á kort af Patreksfirði frá 1913.	269650.4	575634.0

038	Heimild	Matjurtagarður	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Matjurtagarðurinn er horfinn í dag en sést á korti af Patreksfirði frá 1913.	269765.3	575707.1
039	Heimild	Híbyli	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Áður stóð lítið timburhús á lóðinni Aðalstræti 17 sem Jón Ingibjörn bjó í. Húsið var rífið þegar nýja húsið var byggt 1944 og er merkt inn á kort frá 1913.	269775.8	575698.6
040	Heimild	Skemma / skúr	Sést ekki til fornleifa	Já	Engin hætta	Skemman er horfin í dag en sést á korti af Patreksfirði frá 1913.	269760.8	575696.7

13. KORT

Skýringar

- Mörk Verndarsvæðis
- Staðsetning minja
- Mælingar - flákar

Fornleifar sem voru skráðar Patreksfirði vegna Verndarsvæðis í byggð.
Mælikvarði: 1:3000 Dags. 12.5.2022 Kort 1
Náttúrustofa Vestfjarða Atli Rúnarsson

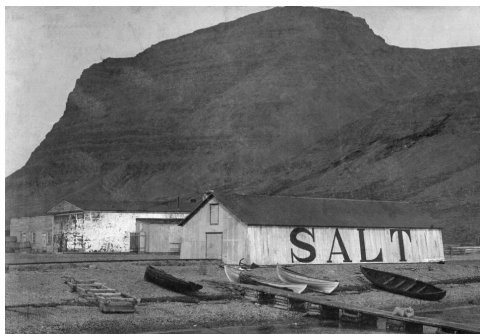
- Tún
- Garðlög
- Girðingar
- Hús

Kort frá 1913 lagt yfir nútíma loftmynd af
Patreksfirði.
Mælikvarði: 1:3000 Dags. 12.5.2022 Kort 1
Náttúrustofa Vestfjarða Atli Rúnarsson

Fyrsti eigandi: Pétur Thorsteinsson
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Saltgeymsla
Núverandi notkun: Norðausturendi sem enn stendur ekki í

Salthúsið 1920-30.

Salthúsið, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1938 Smiðjan tengd Salthúsinu með viðbyggingu.	Ókunnur,
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Rennisúð	Bárujárn		
Undirstaða:	Grunnur er úr	4" x 4" gólfbitar hvíla á 6" x		
Útlit:	Einlyft	Einlyft		

Saga

Salthúsið verður til í núverandi mynd árið 1912 þegar svo kölluðum Oddahúsum, sem voru tvö samliggjandi pakkús, var breytt þannig að þau urðu undir einu þaki. Óvíst er um aldur Oddahúsana en komið hefur í ljós að þau höfðu timburþak, rennisúð. Veggir hússins voru hafðir útstæðir að neðan þannig að ekki reyndi eins mikið á þá, þegar húsið var fullt upp í mæni. Smiðjan var tengd Salthúsinu með viðbyggingu árið 1938.

Millibygging og salthús voru að hruni kominn og var tekin sú ákvörðun árið 2015, í samráði við Húsafriðunarnefnd, að taka niður millibyggingu og stærstan hluta salthús. Skammbitar og stoðir höfðu verið fjarlægðar úr salthúsinu þannig að útveggir höfðu gengið út og þakið sigið. Þak millibyggingar sem hvíldi á salthúsi hafði sigið og ýtt steiptum útvegg út þannig að hann var að hruni kominn. Sá hluti salthúss sem enn stendur, steiptur milliveggur hélt þeim hluta saman, er upprunalegur og er ætlunin að varðveita hann en endurbyggja síðan þann hluta sem tekinn var niður í sömu mynd og upprunalegt hús. Ennfremur er ætlunin að gera hálfþak milli smiðju og salthúss í norðausturenda og steypa upp í op á útvegg millirýmis þannig að upprunalegt útlit verði á þeirri hlið. Tillögur hafa verið gerðar að þessari endurbyggingu og er beðið fjármögnunar.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Óvenjulegt hús með útstæðum veggjum að neðan.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Salthús. Mikilvægur hluti sögu verslunar og útgerðar á Vatneyri.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið er hluti af óvenjuvel varðveittri heild húsa sem tengjast verslunar- og útgerðarsögu Patreksfjarðar frá lokum 19. aldar og fram yfir miðja síðustu öld.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Aðeins hluti hússins uppistandandi og er sá hluti upprunalegur að utan sem innan.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Uppistandandi hluti í slæmu ásigkomulagi.

Varðveislugildi:

	Hátt	Mikilvægur vitnisburður um atvinnu-, verslunar- og útgerðarsögu Vateyrarverslunar.

Verndarflokkar: Friðuð hús - fjóluþlár litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Pétur Thorsteinsson
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Pakk- og íshús
Núverandi notkun: Húsið í takmarkaðri notkun.

Pakkhúsið u.þ.b. 1970

Pakkhúsið 2017

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1906 Fiskþurrkunarturn	Ókunnur,
Útveggir:	Timbur	Bárujárn		
Pakgerð:	Mænisþak	Mænisþak	1899 Verbúðarskúr við suðausturhlið - nú horfinn.	Ókunnur,
Pakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Hlaðin úr hraungrýti/grjóti	Hlaðin úr hraungrýti/grjóti		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft Turn		

Saga

Pakkhúsið er byggt árið 1897 og var í byrjun allt í senn, pakkhús, ís- og frystihús en ísinn var tekinn úr vatninu sem eyrin er kennd við. Ekki var hægt að draga ísinn að húsinu nema töluverður snjór væri á jörðu og var því, haustið 1899, lögð 350 álna löng járnbraut að vatninu. Járnbraut lá einnig út á reitina þar sem saltfiskur var þurkaður og var vögnum rennt inn í húsið eftir miðju þess sem er lægri en gólf til hliða.

Sumarið 1899 var reistur verbúðarskúr áfastur við húsið sem rúmaði 30-40 manns. Skúrinn er nú horfinn.

Árið 1906 var reist turnlaga hús til fiskþurrkunar áfast við pakkhúsið. Þetta var nýmæli á Patreksfirði en ekki þótti fiskur sem þurkaður var á þennan hátt jafnast á við þann sólþurkaða.

Eftir að nýtt íshús var byggt var pakkhúsið notað fyrir saltfisk, pökkun og stöflun, og var netaverkstæði var uppi.

Undanfarin ár hefur verið unnið að uppgerð hússins en það var orðið í mjög slæmu ástandi þegar viðgerð hófst. Húsið var klætt bárujarni til bráðabirgða til að verja húsið meðan unnið er að viðgerð en ætlunin er að húsið verði með upprunalegu útliti að viðgerð lokinni.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Einstakur vitnisburður um útgerðar- og atvinnusögu Vatneyrar
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Íshús. Mikilvægur hluti sögu verslunar og útgerðar á Vatneyri.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið er hluti af óvenjuvel varðveittri heild húsa sem tengjast verslunar- og útgerðarsögu Patreksfjarðar frá lokum 19. aldar og fram yfir miðja síðustu öld.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið er vel varðveitt en hefur verið klætt bárujarni til bráðabirgða meðan á viðgerð stendur.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Húsið líður fyrir að hafa staðið opið fyrir veðri og vindum í mörg ár og þar sem húsið var vel viðað freistuðust menn til að sækja í það timbur, Viðgerðarvinna er hafin.
Varðveislugildi:	Hátt	Húsið er friðað samkvæmt aldursákvæði 29. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012. Vel varðveitt íshús frá lokum 19. aldar og vitnishurður um atvinnu- verslunar- og útgerðarsögu
Verndarflokkar:		Varðveisluverð heild - gulur litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Friðuð hús - fjólbíllur litur á korti

Fyrsti eigandi: Ólafur Jóhannesson
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Verslun
Núverandi notkun: Ekki í notkun en verið að gera upp

Vatneyrarbúðin fyrir miðja síðustu öld.

Vatneyrarbúðin 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar		
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft Kvistir Ris Reykháfur Útitröppur	Tvílyft Kvistir Ris Reykháfur Útitröppur		
Saga				

Árið 1912 hófst undirbúningur að smíði nýrrar búðar Milljónafélagsins á Vatneyri þar sem gamla sölubúðin var löngu úr sér gengin. Viðir voru keyptir frá Ólafsvík úr húsi Einars Markússonar kaupmanns en verslunarinnréttingar komu frá Reykjavík og var húsið 15 x 14 álnir að ummáli. Smíði hússins lauk 1916 en þá hafði Ólafur Jóhannesson eignast Vatneyri.

Í húsinu var verslun, vörugeymsla og skrifstofur þaðan sem fyrirtæki Ólafs og síðar sona hans, Vatneyrarbræðra, var stjórnað. Litli kvisturinn var settur á húsið þegar sjóflug byrjaði til Patreksfjarðar og var hann með fjarskiptatækjum. Vindátt var tekinn af flaggstönginni.

Þegar Vatneyrarfyrirtækin hættu rekstri stóð búðin eftir með öllum innréttingum og gögnum. Þegar uppgerð á búðinni hófst undir leiðsögn Húsafriðunarnefndar voru munir og innréttingar settar í geymslu. Endurbótum og viðhaldi að utan var lokið fyrir um það bil 8 árum en bið hefur verið á að framkvæmdum að innan ljúki.

Vatneyrarbúðin var friðlýst þann 10. nóv. 2014 og vóg þar þungt samhengi við önnur atvinnuhús í næsta nágrenni, smiðju-salthúss, pakkhúss o.fl. Vatneyrarbúðin, ásamt innanstokksmunum, hefur ótvírætt varðveislugildi sem vitnisburður um atvinnusögu Patreksfjarðar. Ennfremur er húsið sjálft einstakt og á ekki sinn líka á Patreksfirði.

Uppfærsla sept. 2022: Undanfarið ár hefur verið unnið að endurbótum að innan, allir veggir klæddir panil og loft gífsi. Valdir hafa verið gólf- og loftlistar ásamt gerettum og málun er hafin. Unnið er að því að finna húsinu verðugt hlutverk.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Húsið er kórónan í samfeldri röð húsa frá lokum 19. og byrjun 20. aldar og er einstakkt í götumynd og ásynð Vatneyrar.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Húsið mun verða ásamt innanstokksmunum, þegar þeim verður komið aftur komið fyrir, einstakur vitnisburður um sögu verslunar og útgerðar á Patreksfirði og landsvísu.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið er hluti af óvenjuvel varðveittri heild húsa sem tengjast verslunar- og útgerðarsögu Patreksfjarðar frá lokum 19. aldar og fram yfir miðja síðustu öld.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið óbreytt frá upphafi og allar innréttingar eru til í geymslu og er ætlunin að þær verði settar upp aftur.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Húsið ófrágengið að innan og fer að koma að reglulegu viðhaldi að utan.

Varðveislugildi:

Hátt Húsið var miðstöð Vatneyrarfyrirtækjanna og er hluti af óvenjulega vel varðveittri heild húsa sem bera atvinnusögu verslunar og útgerðar á Vatneyri vitni.

Verndarflokkar: Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti / Friðlýst hús - blár litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti

Fyrsti eigandi: Ólafur Jóhannesson
Hönnuður: Ó. F. Ólafsson

Upphafleg notkun: Brauðgerðarhús
Núverandi notkun: Íbúð

Gamla bakaríð fyrir 1946.

Aðalstræti 1a, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1930 Byggt hæð ofan á húsiið úr timbri.	Ó. F. Ólafsson,
Útveggir:	Múrsléttað	Bárujárn	Jugendgluggar.	
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft	Tvílyft		
	Inngönguskúr (bísлаг)	Inngönguskúr (bísлаг)		
	Reykháfur			

Saga

Húsið upprunalega byggt sem brauðgerðarhús af Ólafi Jóhannessyni. Húsið var í upphafi steinsteypt einnar hæða hús og er óvíst um byggingarár. Í júní 1929 eru lagðar fyrir nýskipaða bygginganefnd, (sett á fót 1928), teikningar af húsinu undirritaðar Ó F. Ólafssyni og er þar sótt um að byggja hæð úr timbri ofan á bakaríð. Þjuggu eftir það bakarar með fjölskyldu á efri hæð en bakaríð var niðri. Ó. F. Ólafsson er að öllum líkindum Ólafur Finnþogi Ólafsson járnsmiður á Patreksfirði f. 26,6,1897 og d. 30,5,1980.

Timburhús á steynsteyptri neðri hæð, Timurtröppur voru á framhlið upp á svalagang sem náði eftir endilangri norðvesturhlið þar sem gengið var inn í íbúðina. Skreytistísluggar eru á teikningum.

Húsið hefur verið einangrað að utan, efri hæð klædd báru og neðri steni, og sitja því gluggar innar en áður. Inngangsskúr og steyptar tröppur eru seinni tíma.

Varðveislumat:

Lístrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Húsið var í upphafi, (þ.e. fullbyggt 1930), einfallt timburhús á steyptri neðrihæð í góðum hlutföllum með jugendgluggum en því miður hafa seinni tíma breytingar rýrt lístrænt gildi hússins.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Eitt af húsum Vatneyrarverslunarinnar. Brauðgerðarhús.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hefur, í samhengi við önnur hús Vatneyrarverslunarinnar, hátt umhverfisgildi.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Seinni tíma breytingar hafa veikt gildi hússins, en eru afturkræfar.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu er haldið vel við en skort hefur á leiðbeiningar við breytingar.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Miðlungs	Samhengi við önnur hús Vatneyrarverslunar eykur varveislugildi hússins.
		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti / Umsagnarskyld hús - appelsínugulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Sigurður Bachman
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Bílaverkstæði

Mynd tekin fyrir 1907 - Húsið til vinstri,

Aðalstræti 3, 2017.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	Viðbygging	
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak	Kvistur	
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Hlaðin úr tilhöggnu grjóti	Hlaðin í múr	2022	Húsinu breytt í gistiheimili - útlitsbreyting.
Útlit:	Einlyft Inngönguskúr (bíslag) Reykháfur Kjallari	Einlyft Inngönguskúr (bíslag) Kvistir Ris Viðbygging		

Saga

Húsið reist 1893 af Páli Færeyingi og stóð það þá neðan Oddahúsanna, neðst allra húsa á Vatneyrarodda. Þegar P.J. Thorsteinsson & Co keypti verslunarstaðinn var Páli gert að flytja húsið í burtu. Ætlunin var að flytja það upp á svokallaða Klampenborgarlóð en eekki náðist að flytja það nema 3 lengdir sínar. Keypti þá verslunin húsið af Páli og kom því fyrir neðan Faktorshússins (Ólafshús). Ólafur Jóhannesson faktor bjó í húsinu til 1899 er hann flyst í næsta hús (Ólafshús).

Halldór Bjarnason sýslumaður býr í húsinu 1899- 1905 en þá flyst í það Benedikt Sigmundsson verslunarmaður. Í áföstum skúr, (byggður uppúr 1907), við húsið var íbúð formanns Milljónafélagsins þar sem hann bjó á yfirlitsferðum til Vatneyrar.

Húsið verður síðan símstöð og íbúð símstöðvarstjóra.

Upphaflega var húsið án kvists en þegar símstöðin kom í húsið var skúr byggður á suðausturhlíð (götuhlíð) þar sem nú er kvistur. Sími var í skúrnum og biðstofa fyrir viðskiptavinum, en komið var með svokallaða kvaðningu til fólks, sem ekki hafði síma, þar sem sagði hvenær það ætti að mæta til að taka við símtali.

Umdanfarin ár hefur verið bifreiðaverkstæði í húsinu með innkeyrsludryum á suðvesturgafli, stór hluti þakhæðar hefur verið fjarlægður til að pláss sé fyrir bílalyftu og fyllt hefur verið upp í kjallara, Nýlega flutti verkstæðið úr húsinu og er nú ætlunin að gera það upp sem næst upprunalegri mynd og nýta það til íbúðar.

Uppfærsla sept. 2022: Húsið hefur verið gert upp að innan sem utan og er nú rekið þar gistiheimili.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Húsið var í upphafi einfalt timburhús af dansk- íslenskri gerð í góðum hlutföllum. Endurheimta má upprunalegt útlit hússins að miklu leit við uppgerð.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Hluti af upprunalegri byggð, elsta húsið á eyrinni. Faktorshús, sýslumannshús og símstöð.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið stendur í samfeldri röð timburhúsa á eyrinni sem er ásýnd Vatneyrar þegar komið er í þorpið.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Byggður hefur verið kvistur á götuhlíð og viðbygging við norðausturgafli. Gluggar eru án faga og nýrri gluggar ekki smíðaðir í samræmi við upprunalega.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Kjallari hefur verið fylltur upp og plata steyp yfir timbugólf. Gólf rishæðar hefur verið rofið til að fá rými fyrir bílalyftu. Stór innkeyrsluhurð er á suðvesturgarli. .
Varðveislugildi:	Hátt	Húsið hefur sem hluti af þeirri heild sem enn er varðveitt á Vatneyri hátt varðveislugildi.

Verndarflokkar: Friðuð hús - fjólublár litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Sigurður Bachmann
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Þjónusta / Íbúð

Faktorshúsið, til hægri, í byrjun síðustu aldar.

Ólafshús 2017.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	2016 Húsið gert upp og fært nær upprunalegu útliti.	Gunnlaugur Björn Jónsson, Arkitekt
Útveggir:	Timbur	Bárujárn	2019 Húsið gert upp að innan, stigi milli hæða og breyting á innra skipulagi.	Gunnlaugur Björn Jónsson, Arkitekt
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Hlaðin í múr	Hlaðin í múr		
Útlit:	Portbyggt Ris Einlyft Reykháfur	Einlyft Kvistir Portbyggt Ris		
Saga	Kvistir	Kjallari		

Eftir að hafa misst íbúðarhús sitt í bruna í desember 1892, lét Sigurður Bachmann, kaupmaður á Vatneyri, reisa nýtt íbúðarhús. Húsið er 21 alin á lengd og 15 álna breytt, og sá Gunnar Bachmann um smíðina. Bygging hússins og endurbygging verslunarhúsa sem einnig brunnu var Sigurði ofviða og selur hann Pétri Thorsteinsyni verslunarstaðinn og jörðina Vatneyri 1896. Þá flytur Ólafur Jóhannesson, faktor Péturs, í húsið og býr þar til dauðadags. Til eru teikningar af viðbyggingu við húsið, gerðar af Finni Ó. Thorlaciusi, þar sem gert var ráð fyrir allmiklu stærra tveggja hæða húsi með tveimur barokgöflum sem áttu að vera við sitthvorn enda núverandi húss þvert á núv. gafla. Á eyrinni bakvið húsið var Vatneyrartún og hafði Ólafur þar fjós og hlöðu. Húsið var orðið illa farið þegar núverandi eigendur keyptu það og er sagt að búið hefði verið að lofa slökkviliðinu húsinu til æfinga. Talsverðar breytingar hafa verið á húsinu í gegnum tíðina en við uppgerð hússins hefur verið leitast við að færa húsið sem næst uppruna. Undanfarið hefur verið unnið að uppgerð hússins og er henni lokið að utan. Kom í ljós þegar skipt var um bárujárn á útveggjum heillegur láréttur, strikaður og plægður panill sem mun vera upphafleg klæðning. Uppfærsla sept. 2022: Þakhæð hefur verið breytt og nýr/gamall stigi kominn milli hæða. Húsið gegnir margvíslegu hlutverki í dag og hýsir það m.a. Verkalýðsfélag Vestfjarða, bókhaldstofu, fasteignasala, Vestra ehf, starfstöð Vestfjarðastofu, starfstöð Arctic fish og arkitekt.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Húsið á ekki sinn líka á Vatneyri með skrautfjöllum yfir gluggum og konsúlum. Æskilegt væri að friðlýsa húsið.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Húsið var lengst af heimili Ólafs Jóhannessonar og fjölskyldu hans Ólafur var faktor Péturs Thorsteinssonar og síðan Milljónafélagsins en eignast Vatneyrarverslunina eftir gjaldþrot þess.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið er einstakt í samfeldri röð húsa frá lokum 19. og byrjun 20. aldar og er mikilvægt í götumynd og ásýnd Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið hefur verið fært gert upp og fært í nánast upprunalegt horf.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Gert hefur verið við burðarvirki hússins, báruklæðning endurnýjuð og nýir gluggar smíðaðir í upprunalegri mynd.
Varðveislugildi:	Hátt	Húsið stendur á gömlu verslunarlóðinni og er einstakt í byggingarsögulegu samhengi á Vatneyri.

Verndarflokkar: Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Friðuð hús - fjóluþlár litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti

Fyrsti eigandi: Garðar Ó. Jóhannesson og Lára Hildur Proppé
Hönnuður: Einar Erlendsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Garðarshús með gafflskrauti - 1928.

Garðarshús 2017.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar		
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft	Einlyft		
	Kvistir	Kvistir		
	Portbyggt	Portbyggt		
	Ris	Ris		
Saga	Reykþáfur	Reykþáfur		

Húsið byggt árið 1927, teiknað af Einari Erlendssyni fyrir Garðar Ó. Jóhannesson og konu hans, Láru Hildi Proppé sem einnar fjölskyldu hús. Garðar var einn af Vatneyrarbræðrunum svonefndu sem tóku við fyrirtæki föður síns, Ólafs Jóhannessonar, við lát hans árið 1936.

Húsið var að hluta byggt úr viðum Klampenborgar, húss sem stóð við Strandgötu 5.

Á gafflhrynum hússins var upphaflega skrautverk sem var fjarlæggt vegna vindgnauðs. Gluggar voru upphaflega í skreytistíl en fög hafa verið fjarlægð og glerlistar komið í stað linoleumkíttis.

Segja má að húsið sé eitt af síðustu bárujárnssveitser húsunum með skrautstílsívaði.

Árið 1982 er samþykkt tillaga, frá Páli V. Bjarnasyni arkitekt, sem gerði ráð fyrir að skrautverk á gafflhrynum yrði sett aftur á húsið og andyri yrði byggt á bakhlið.

Tillaga þessi komst ekki í framkvæmd.

Árið 1986 sækir þáverandi eigandi, Einar Jónsson, um að fá að flytja húsið á lóð í Hafnarfirði þar sem honum hafði ekki tekist að selja húsið. Ef af þessu hefði orðið hefði myndast stórt skarð í ásýnd Vatneyrar.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Húsið hefur mikið gildi sem sveitserhús á Vatneyri.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Tengist sögu Vatneyrarverslunar. Garðar sem húsið er kennt við var sonur Ólafs Jóhannessonar, einn Vatneyrarbræðra.
Umhverfisgildi:	Hátt	Sveitserhús í samfeldri röð timburhúsa frá lokum 19. og byrjun 20. aldar og er mikilvægt í götummynd og ásýnd Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Húsið hefur, eins og algengt er um sveitserhús, tapað nokkru af skrauti sínu en stendur eftir sem áður sterkt.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu er vel viðhaldið.

Varðveislugildi:

	Hátt	Húsið er mikilvægur hluti af ásýnd eyrarinnar og þeirri heild sem enn er varðveitt á Vatneyri.

Verndarflokkar: Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götummynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Jóhann Pétursson og Elín Bjarnadóttir
Hönnuður: Þorl. Ófeigsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Jóhannshús fremst á myndinni, 1960-70.

Aðalstræti 9, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar		
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Gaflsneitt þak	Gaflsneitt þak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Hlaðin úr tilhöggnu grjóti	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Portbyggt Ris Reykháfur Útitröppur	Einlyft Portbyggt Ris Útitröppur Kjallari		
Saga				

Húsið var Hannað af Þorláki Ófeigssyni og byggt árið 1928 fyrir Jóhann Pétursson togaraskipstjóra og frú. Ólafur konsúll Jóhannesson fór með umboð Jóhanns skipstjóra í samskiptum við nýskipaða byggingarnefnd og átti í talsverðum útistöðum við hana. Fór Ólafur fram á að taka gaflsneiðingu af á þeim forsendum að “beinir gaflar séu fallegri og illt sé að ganga svo frá gluggum á gaflsniðinu að ekki leki”. Svar nefndarmanna var: “Nefndin lítur svo á að útlit hússins verði ljótara við breytingu þá, sem um er beðið og synjar því um leyfi til þessarar breytingar”. Fleiri útistöðum átti Ólafur í og enduðu samskipti hans við nefndina á því byggingarnefnd taldi að hún “gæti ekki látið hjá líða að víta viðkomanda fyrir framkomu hans”. Samkvæmt upprunalegum teikningum voru skreytistílsgluggar í húsinu og tveir stórir gluggar á 1. hæð austurgafli sem ekki voru gerðir, en það var ein af þeim breytingum sem Ólafur fór fram á og fékk samþykkt með því skilyrði að kjallaragluggar yrðu fluttir til samræmis. Ólafur lét það hjá líða að flytja kjallaragluggana og hlaut fyrir það vitar byggingarnefndar. Þessi afstaða fyrstu byggingarnefndarinnar er eitt af þeim dæmum sem eru um hve alvarlega nefndin tók starfi sínu en nefndin var skipuð samfara því að ný byggingarsamþykkt tók gildi árið 1928.

Húsið var ásamt Garðars- og Ólafshúsi eitt af "betri borgara" húsum Vatneyrar þar sem fjölskyldur bjuggu með þjónustustúlku. Húsið á sér samsvörun í dönskum einbýlishúum og húsum sömu gerðar í höfuðstaðnum frá sama tíma.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Hefur gildi sem sérstakt hús á Vatneyri - eitt af tveimur gaflsneiddum húsum á Vatneyri.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Hús togaraskipstjóra.
Umhverfisgildi:	Hátt	Hús í samfeldri röð timburhúsa frá lokum 19. og byrjun 20. aldar og er mikilvægt í götmynd og ásýnd Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Húsið að mestu upprunalegt en hefur fengið aukaskraut, hornsúlur, skrautfjalir ofan við glugga, konsúlur o.fl.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu vel viðhaldið.

Varðveislugildi: Hátt Húsið er mikilvægur hluti af ásýnd eyrarinnar og þeirri heild sem enn er varðveitt á Vatneyri.

Verndarflokkar: Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götmynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Ingólfur Kristjánsson
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Frístundir/sumarhús

Stínuhús á 6. áratug síðustu aldar.

Aðalstræti 11, 2017.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	2015 Stækkun bíslags og nýir gluggar í upprunal. mynd	Gunnlaugur Björn Jónsson, Arkitekt
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Inngönguskúr (bíslag) Ris Reykháfur Útitröppur	Einlyft Inngönguskúr (bíslag) Ris Viðbygging Kjallari		
Saga				

Húsið sem kennt er við Kristínu Þorgrímsdóttur. er nánast óbreytt frá upphafi. Skorsteinn hefur verið fjarlægður og bíslag stækkað. Aðalstræti 11 var reist árið 1906 af Ingólfi Kristjánssyni og konu hans Elísabetu Jónsdóttur, eignuðust þau þrjú börn. Ingólfur var fyrsti skólastjóri barnaskólans á Patreksfirði og gegndi því starfi árin 1900-1908. Árin 1908- 1915 var hann sýsluskrifari og fulltrúi sýslumanns ásamt því að vera fyrsti hreppstjóri Patrekshrepps árin 1907-1915. Árið 1910 kemst húsið í eigu Ólafs Sigurðssonar stýrimanns og konu hans Þórdísar Guðmundsdóttur. Tóku þau tvö börn í fóstur Þórdísi Magnúsdóttur og Hallgrím Jónsson "Halla Dísu". Þórdís deyr árið 1949 og Ólafur 1953. Árið 1949 er gerður grunnleigussamningur milli Verzlunar Ó. Jóhannessonar h.f Vatneyri og Ólafs Sigurðssonar þar sem þeir fyrrnefndu selja Ólafi leigugrunn undir húseign hans ásamt lóð kringum húsið, samtals 298 fm.

Sama ár gera Ólafur og Sigurður Bachmann Jónsson húsasmiður með sér kaupsamning um kaup Sigurðar á húsinu. Átti eignin að greiðast upp á fimm árum. Þjó Ólafur hjá þeim Sigurði og Kristínu Þorgrímsdóttur konu hans, það sem hann átti eftir ólifað, enda var þess sérstaklega getið í kaupsamningnum að Ólafur fengi hjá þeim skjól, "eitt herbergi ásamt ljósi og hita, svo og fæði og þjónustu, fyrir sérstakt gjald á ári, samkvæmt sérstökum samningi þar um milli aðila". Sigurður og Kristín eignuðust ekki börn en ólu upp systurdóttur Kristínar, Auði Valtýsdóttur, seinna Audur Gallagher. Kristín lést árið 1998, töluvert á eftir Sigurði manni sínum.

Undanfarið hefur verið unnið að uppgerð hússins og er henni nú að mestu lokið.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Gott dæmi um einfalt bárujárnshús í góðum hlutföllum.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Íbúðarhús - Hluti af upphaflegri byggð á Vatneyri. Eitt af fáum alþýðuhúsum frá byrjun síðustu aldar sem enn standa.
Umhverfisgildi:	Hátt	Hluti af götumynd Aðalstrætis, samfeldri röð timburhúsa, og ásýnd Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið nánast óbreytt frá upphafi.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsið hefur nýlega verið gert upp að utan og gluggar endursmíðaðir í upprunalegri mynd.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Hátt	Vel varveitt alþýðuhús fra byrjun síðustu aldar í samfeldri röð tímburhúsa.
		Fríðuð hús - fjólublár litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti

Fyrsti eigandi: Magnús Jóhannsson
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð / Verslun
Núverandi notkun: Íbúð / Verslun

Húsið fyrir miðju, u.þ.b. 1960

Aðalstræti 13, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1956 Bílskúr	Ókunnur,
Útveggir:	Bárujárn	Trapisustál		
Þakgerð:	Brotapak (mansard)	Brotapak (mansard)	Kvistur	Ókunnur,
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Hlaðin í múr	Hlaðin úr tilhöggnu grjóti	1950 Ný klæðning	Ókunnur,
Útlit:	Einlyft Inngönguskúr (bísлаг) Ris Reykháfur	Einlyft Inngönguskúr (bísлаг) Viðbygging Ris		
Saga	Kjallari	Kjallari		

Byggt af Magnúsi Jóhannessyni skósmið. Magnús var með skóvinnustofu í hluta af hæðinni en íbúð hans var í hinum hlutanum og á þakhæðinni.

Á þessum tíma var mikil þörf fyrir skósmíðar, smíða þurfti öll stígvél fyrir sjómenn og kendi Magnús mörgum skósmíði.

Magnús fór síðan út í verslunarrekstur og var þá aðalhæðin að mestu nýtt sem verslun og Magnús eftir það titlaður kaupmaður. Síðan þá hefur margskonar verslunar- og þjónustustarfsemi verið í húsinu m.a. raftækjaverslun og flugafgreiðsla. Nú er rekin þar málningarverslun en íbúð er á þakhæð.

Bílskúr og kvistur á bakhlið er seinni tíma.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Eina húsið með brotapak í Patreksfirði og myndi sóma sér vel ef það yrði fært nær uppruna.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Húsið í upphafi byggt sem íbúð, verkstæði og verslun og gegnir enn því hlutverki.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið ásamt Stínuhúsi (nr 11) eru einu alþýðuhús "Kambshverfisís" sem eftir eru frá byrjun síðustu aldar. Í samfelldri röð timburhúsa.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Húsið hefur verið klætt með trapisustáli og einangrað að utan. Þak hefur verið framlengt út yfir gafla. Gluggar eru að mestu upprunalegir en sitja innar þar sem klæðning hefur færst út.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Viðir húsin í góðu ástandi en glugga og klæðningu þarf að endurnýja.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Hátt	Alþýðuhús frá byrjun síðustu aldar í samfelldri röð tímburhúsa. Eina húsið sem eftir er á Vatneyri með brotahaki. Seinni tíma breytingar eru afturkræfar.
		Friðuð hús - fjólublár litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti

Fyrsti eigandi: Kristinn Ó. Jóhannesson
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Kristínshús, u.þ.b. 1960

Aðalstræti 15, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1928 Byggð hæð ofan á húsið	Jón Ingibjörn Jónsson, Smiður
Útveggir:	Bárujárn	Forskalaðir utan á bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:		Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Reykháfur Kjallari	Ris Tvílyft Svalir Útitröppur Kjallari		

Saga

Samkvæmt gömlum myndum og korti frá 1914 er húsið upphaflega byggt ekki seinna en 1914, ein hæð á kjallara með lágu risi. Á öðrum fundi nýstofnaðar bygginganefndar, 20. Apríl 1928, er lögð fram umsókn frá Kristni Ó. Jóhannessyni um leyfi til að byggja hæð ofan á húsið og var umsóknin sú fyrsta sem nefndin tók fyrir. “Fylgdi umsókninni einrituð teikning af útliti hússins á götuhlið og öðrum gafi eins og húsið skal líta út eftir breytinguna.” Lagði formaður nefndarinnar fram umsögn byggingafulltrúa um teikninguna, sem hann taldi algerlega ófullnægjandi og vera ógerlegt að hafa eftirlit með byggingunni eftir teikningunni, samkvæmt byggingarsamþykktinni. En þar sem umsókn þessi kom fram að heita mátti samtímis að byggingarsamþykktin öðlaðist gildi, og menn því algerlega ókunnir samþykktinni og hvernig teikningar skuli vera, þá samþykkti nefndin að veita byggingaleyfi, þrátt fyrir galla á umsókn og teikningun. Hinsvegar setti nefndin fram það ítarleg skilyrði, í átta liðum, fyrir samþykktinni að kalla mætti nefndina hönnuði hússins. Var byggingarfulltrúasíðan falið að hafa eftirlit með því að skilyrðin yrðu uppfyllt. Að lokinni umfjöllun um málið var eftirfarandi tillaga samþykkt: “Teikningar eins og þær sem hér liggja fyrir, tekur nefndin ekki til greina framvegis”.

Húsið er timburhús og var klætt bárujárnri, krosspóstagluggar voru á 1. hæð en T-póstar á efri og hæðarskilsliti er umhverfis húsið. Árið 1970 var húsið múrhuðað að utan (forskalað), augnstungið og faldar sökkulbretti og hæðaskilsband fjarlægð.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Húsið myndi sóma sér vel í götummynd ef það yrði fært nær uppruna - bárujárnsklæðning, gluggar og hæðaskilslisti.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Hús Kristins Ó. Jóhannessonar en hann var einn hinna svokölluðu Vatneyrarbræðra.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið er mikilvægt í samfeldri röð timburhúsa í götummynd Aðalstrætis.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Forn hússins óbreytt frá 1928 en ytra byrði breytt - forskalning og gluggar.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Húsið forskalað á bárujárn og augnstungið.

Varðveislugildi:

Hátt	Húsið er hluti af samfeldri röð timburhúsa sem enn er varðveitt á Vatneyri.

Verndarflokkar: Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götummynd - rauður litur á korti / Friðuð hús - fjólublár litur á korti

Byggingarár: 1944

Aðalstræti 17

Fyrsti eigandi: Jón Ingibjörn Jónsson
Hönnuður: Jón Ingibjörn Jónsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Húsið í byggingu 1944

Aðalstræti 17, 2017.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1966 Þakhæð ca 1966	
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft Svalir Reykháfur	Tvílyft Ris Portbyggt Svalir		

Saga

Áður stóð áður lítið timburhús á lóðinni sem Jón Ingibjörn bjó í. Samþykkt var að rífa timburhúsið og byggja nýtt hús "meint úr steinsteypu" á fundi byggingarnefndar 22. maí 1944. Um það bil 25 árum síðar er byggð þakhæð sem í var íbúð. Húsið stendur í framhaldi af röð timburhúsa, meira í ætt við húsinn á Túngötu, og gefur í skyn hvað koma skal þegar haldið er upp Aðalstræti. - Blanda af byggingameistafunkis og timburhúsum. Á auðri lóð milli hússins og Aðalstrætis 21 stóð veitinga- og gistihúsið Fortuna.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Funkis með óvenjulegum útdúrdúr - bogar undir svölum.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús - Byggingameistarafunkis, samhengi við funkishverfið. Teiknað og byggt af smíði á staðnum.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið í stærð og hluföllum fer vel í götumynd. Þegar komið er lengra upp Aðalstræti verður einkenni götumyndar blanda af timbur- og funkishúsum. Á lóð nr. 19 stóð áður veitingahúsið Fortuna og mun
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Breyting á þaki - þakhæð. Að öðru leiti vel varðveitt.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Komið að viðhaldi á skeljuðum múr.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Miðlungs	Byggingameistarafunkis, hannað og byggt af smíði á staðnum.
		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti

Fyrsti eigandi: Jón Þórðarson
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Aðalstræti 21 á 4. áratug síðustu aldar.

Aðalstræti 21, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	Húsið einangrað að utan og klætt skarsúðsmótaðri stálklæðningu	
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Ris Útitröppur Kjallari	Einlyft Inngönguskúr (bíslag) Ris Útitröppur Kjallari		
Saga	Reykháfur	Kjallari		

Timburhús á háum steiptum kjallara byggt 1910. Sagt er að efri hæðin, (timburhúsið), hafi verið flutt frá Stykkishólmi og sé hún því mun eldri en steypiti hlutinn. Tvær íbúðir voru í húsinu.

Upphaflega klætt með bárujárni en síðar einangrað að utan, klætt með mótaðri stálklæðningu, (skarsúð), og gluggum breytt.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Upphaflega einfalt alþýðuhús í góðum hlutföllum. Seinni tíma breytingar til lýta en afturkræfar. Verði húsið fært nær upprunalegu útliti - klæðning og einangrunargrind að utan fjarlægð, húsið klætt
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægt í götummynd Aðalstrætis og hluti af timburhúsabyggð Vatneyrar. Á lóð nr. 19 stóð áður veitingahúsið Fortuna og mun bygging á lóðinni skipta miklu máli fyrir heildargötummynd.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Upphaflega klætt bárujárni en hefur verið einangrað að utan og klætt mótaðri stálklæðningu (skarsúð).
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Húsinu vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.

Varðveislugildi: Hátt Einfalt alþýðuhús í góðum hlutföllum - seinni tíma breytingar afturkræfar. Mikilvægt í götummynd.

Verndarflokkar: Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Friðuð hús - fjólublár litur á korti / Götummynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Gísli Guðmundsson
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð / Landbúnaður
Núverandi notkun: Íbúð

Steinninn á áttunda áratug síðustu aldar.

Aðalstræti 23, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1950 Inngangur jarðh. færður í viðb. á bakhlið. Tröppur og anddyri 1. h. í	
Útveggir:	Múrsléttað	Múrsléttað		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Portbyggt	Inngönguskúr (bíslag)		
	Reykháfur	Viðbygging		
	Útitröppur	Portbyggt		
Saga	Viðbygging	Kvistir		

Húsið Byggt 1912 sem tveggja íbúða hús og er það í dag elsta steinsteypta íbúðarhús Vatneyrar. Húsið hafði upphaflega tvo skorsteina sem hafa verið fjarlægðir. Inngangur jarðhæðar var á miðri götuhlið fram til ca 1952 en var þá færður á bakhlið samhliða því að tröppur og anddyri efri hæðar voru byggð. Framan af var kýr höfð í húsinu á jarðhæð en fleiri dæmi eru um að neðstu hæðir húsa væru notuð fyrir skepnur má þar t.d. nefna Veðramæti, (Aðalstræti 77a).

Uppfærsla sept. 2022: Þegar unnið var að breytingum á jarðhæð árið 2021 kom í ljós hlaðinn brunnur undir gólfi. Mun hafa verið mikið hagræði af brunnum, fyrir bæði menn og skepnur, áður en vatn var leitt í hús á Vatneyri. Annað dæmi um brunn innanhúss er í Hlíðskjáf á Geyrseyri.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Reisulegt steinsteypt hús frá byrjun síðustu aldar.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Íbúðarhús. Elsta steinsteypta hús Vatneyrar og sem slíkt mikilvægt í byggingasögu Vatneyrar.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægt í götumynd Aðalstrætis.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Að mestu upprunalegt nema skorsteinar fjarlægðir og fög vantar í glugga.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu vel viðhaldið.

Varðveislugildi: Hátt Elsta steinsteypta húsið á Vatneyri áberandi í götumynd og mikilvægt í byggingasögu Vatneyrar.

Verndarflokkar: Friðuð hús - fjólublár litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Ásmundur B. Olsen
Hönnuður: (Ingi Kristjánsson)

Upphafleg notkun: Íbúð / Verslun
Núverandi notkun: Íbúð / Verslun

Ásmundarbúð á 7. áratug síðustu aldar.

Aðalstræti 6, 2017.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	Stallað stál á þaki og rennur færðar úr fyrir steypa rennu.	
Útveggir:	Skeljasandur	Málað yfir skeljun		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Mótaðar málmplötur		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Reykháfur	Svalir		
	Svalir			

Saga

Húsið byggt og hannað af Inga Kristjánssyni húsasmíðameistara fyrir Ásmund B. Ólsen kaupmann. Teikningar samþ. í byggingarnefnd 15. júní 1942. Ásmundur rak verslun á fyrstu hæð og flugafgreiðslu frá árinu 1965. Á efri hæð var íbúð Ásmundar. Innskot var á götuhlið fyrir miðju húsi þar sem gengið var inn í búðina. Þetta skot varð samkomustaður unglinga og kallað hreiðrið eða ástarhreiðrið. Nú hefur hurðin verið færð utar og í dag er apótek á jarðhæð. Stallað stál hefur verið sett á þak og kantur færður út fyrir steypa rennu.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Eitt af veglegri funkishúsum við Aðalstræti.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Byggt sem verslun með íbúð á efti hæð.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið mikilvægt í götumynd og hluti af vísí að miðbæ á Vatneyri.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Þak fært út fyrir steyptar rennur kantur klæddur og þak með stölluðu stáli. að öðru leiti upprunalegt.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Gott viðhald.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Hátt	Veglegt byggingameistarafunkishús með svölum, hannað af smíði á staðnum og byggt í samræmi við skiniulæ Guðíóns Samúelssonar og Guðmundar Hannessonar.
		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti

Fyrsti eigandi: Christian M. Steenbach
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð / Frístundir/sumarhús

Litla Klampenborg á 4. áratug síðustu aldar.

Aðalstræti 25, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1912 Ris með háu porti.	Húsið múrað að utan, (forskalað). 1940-50
Útveggir:	Timbur	Múrsteinslíki		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Rennisúð - tillgáta	Bárujárn		
Undirstaða:	Hlaðin í múr	Hlaðin í múr		
Útlit:	Einlyft Inngönguskúr (bísлаг) Kjallari Ris	Einlyft Inngönguskúr (bísлаг) Kvistir Portbyggt		

Saga

Húsið er reist fyrir 1866 og átti það Steenbach sem var síðasti danski kaupmaðurinn á Vatneyri. Hann ánafnaði húsið Andríu Ásgeirsen frænku sinni , árið 1869. Byggingarár samkvæmt fasteignamati er 1912, en samkv. gömlum myndum líklega það ár sem byggð er hæð ofan á húsið. Upphaflega var húsið ein hæð á, hlöðnum kjallara, með lágu risi og líklega verið með timburklæðningu en síðar klætt bárujárni. Síðan hefur húsið verið hækkað augnstungið og múrhúðað og seinna einangrað að utan, klætt með múrsteinslíki og kvistir setttir á þak. Húsið mun vera að stofni til það elsta á Vatneyri. Húsið stóð á svokallaðri Klampenborgarlóð en Sigurður Bachmann undanskildi lóðina við sölu Vateyrar til Péturs Thorsteinssonar ártið 1896. Sigurður reisti síðan annað stærra timburhús á lóðinni sem hann nefndi Klampenborg og var þá farið að kalla húsið Litla Klampenborg til aðgreiningar.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Lágt	Seinni tíma breytingar mjög til lýta, en að mestu afturkræfar.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Elsta íbúðarhús Vatneyrar.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægt í götumynd Aðalstrætis og hluti af timburhúsabyggð Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Einangrunargrind og klæðning að utan ásamt gluggabreytingu og kvistum til lýta.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Húsinu vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.
Varðveislugildi:	Hátt	Sem elsta hús Vatneyrar er húsið með hátt varðveislugildi. Ennfremur mikilvægt fyrir götumynd.
Verndarflokkar:	Friðuð hús - fjólublár litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti	

Fyrsti eigandi: Kristinn Á Kristjánsson
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Ingólfsbúð á 9. áratug síðustu aldar.

Aðalstræti 8, 2017.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1959 Viðbygging á einni hæð við suðurhlið.	Gunnar B. Guðmundsson,
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur - málað		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak	1969 Byggð hæð ofná viðbyggingu og húsið stækkað, á tveimur hæðum í vestur.	Gunnar Hansson, Arkitekt
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Reykháfur	Hornsneitt		
		Viðbygging		

Saga

Kristinn Á Kristjánsson (netagerðarmaður?) lét reisa húsið og hafði íbúð á efri hæð en á neðri hæð bjuggu sjómenn og þar var einnig mjólkurbúð. Byggingarleyfi var veitt 18. maí 1936.

Elstu teikningar (ódagsettar og óundirritaðar) sýna húsið með tveimur íbúðum og án hornsneiðingar sem mun hafa komið þegar neðstu hæð var breytt í verslun. Hornluggar voru beggja vegna á suðurhlið á báðum hæðum. Árið 1936 veitir bygginganefnd Kristjáni leyfi til að setja útídyr á norðausturhorn.

Ingólfur Arason kaupir síðan húsið og rak hann verslun á neðri hæð en bjó á efri hæðinni en við hann er húsið kennt. Húsið var byggt sem hornhús en Ingólfur byggir við það við það í tveimur áföngum, fyrst byggt við meðfram götu í átt að Strandgötu og síðast byggt við bakvið hús.

Í dag er húsið verbúð fyrir fiskeldisstarfsmenn.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Húsið, með viðbyggingu Gunnars Hanssonar, samsvarar sér þokkalega.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Eitt af verslunarhúsum "miðbæjarins".
Umhverfisgildi:	Hátt	Áverandi í götummynd, hornhús.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Upphaflega byggt sem íbúðarhús en byggt við það í tveimur áföngum. Hraunað í upphafi en nú málað.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Komið að viðhaldi að uta.

Varðveislugildi: Miðlungs

Verndarflokkar: Húsið eitt af mörgum funkishúsum sem byggð voru eftir skipulagi Guðjóns Samúelssonar og Guðmundar Hannessonar.

Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Jósep Guðjónsson og Guðbjörg Þórðardóttir
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Jósephús u.þ.b. 1980.

Aðalstræti 10, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar		
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Inngönguskúr (bísлаг) Portbyggt Reykháfur	Einlyft Inngönguskúr (bísлаг) Portbyggt		

Saga

Íbúðarhús kennt við fyrsta eiganda Jósep Guðjónsson. Húsið eitt af yngri timburhúsum Vatneyrar en hefðbundin timburhús voru byggð langt fram á fjórða áratuginn á Patreksfirði. Á tímabili var rekin greiðasala í húsinu og sóttu þangað mikið færeyskir sjómennt sem voru fjölmennir í áhöfnum togara Vatreyrarbræðra. Seinna var húsið nýtt sem verbúð.

Húsið óbreytt fyrir utan seinni tíma gluggabreytingar, líður fyrir hækun götu eins og önnur hús í Hólsbrekkunni.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfalt timburhús hús frá þriðja áratugnum.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús - Byggingarhefð á staðnum í lok þriðja áratugarins.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið er fyrst í samfeldri röð fjögurra timburhúsa í Hólsbrekkunni og mikilvægur hluti götumyndarinnar.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Vantar fög í glugga og gluggum á götuhlið breytt. Að öðru leit upprunalegt.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Gangstétt hefur verið steipt upp að útvegg og gluggar á götuhlið styttir.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Hátt	Eitt húsa í samfeldri röð timburhúsa í Hólsbrekkunni og hefur í því samhengi hátt varðveislugildi.
		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Guðmundur Ólafur Þórðarson og Anna
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Hóll 1916-20.

Aðalstræti 14, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1957 Hafnarfjarðarkvistur á suðurhlið.	Guðjón Jóhannesson, Smiður
Útveggir:	Bárujárn	Timbur		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Inngönguskúr (bíslag) Ris Reykháfur	Einlyft Inngönguskúr (bíslag) Kvistir Ris		
Saga	Kjallari	Útitröppur		

Hóli tilheyrði Hólstún þar sem Guðmundur Þórðarson hafði fjós. Guðmundur var mikilsmetinn og var hreppsnefndarmaður til margra ára.

Árið 1910 er húsið sagt vera 6 herbergja timburhús með 9 íbúum, sagt reist 1908 og virt á 3000 krónur. Húsinu tilheyrðu útihús og svokallað Hólstún.

Hár steinsteyptu kjallari er á húsinu og voru upphaflega tvær íbúðir í því en við breytingu 1957 er þriðju íbúð bætt við á þakhæð. Húsið var upphaflega með bárujárn og krosspóstagluggum en er nú með lóðréttum kúlupanil og breyttum gluggum. Kvistur á húsinu seinni tíma (1957) fyrirbrigði.

Húsið hefur verið mælt upp og gerð tillaga að endurbótum þar sem gert er ráð fyrir að húsið færist nær uppruna. Endurbætur eru hafnar og hafa gluggar á suðurhlið kjallara verið smíðaðir í upprunalegri mynd.

Húsið hefur sem elsta húsið í Hólsbrekkunni og hluti af þeirri heild sem húsaröðin er.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Húsið líður fyrir kvist, klæðningu og gluggabreytingu.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Húsið er það elsta í Hólsbrekkunni og með byggingu þess fer byggðin að teygja sig í átt að Geyrseyri.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið er það þriðja í samfeldri röð fjögurra timburhúsa í Hólsbrekkunni og mikilvægur hluti götumyndarinnar.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Húsið líður fyrir kvist, klæðningu og gluggabreytingu. En samfara eðlilegu viðhaldi gæti húsið komið til sjálfs síns.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Kúlupanesklæðning, breyttir gluggar og kvistur. Allt þó afturkræft.

Varðveislugildi:

Hátt Elsta húsið í samfeldri röð timburhúsa í Hólsbrekku sem kend er við húsið.

Verndarflokkar:

Friðuð hús - fjólublár litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Daníel Hansen og Sigríður Ólafsdóttir
Hönnuður: Davíð Jóhannes Jónsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Dallahús 2011.

Dallahús 2017, unnið að uppgerð.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1939 Steyptar útitröppur	Ókunnur,
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft	Einlyft		
	Ris	Ris		
	Reykháfur	Útitröppur		
	Útitröppur	Kjallari		
	Kjallari			
Saga				

Reist af Daníel P. Hansen, sem átti færeyska móður og norskan föður, og konu hans Sigríði Ólafsdóttur. Í húsinu voru tvær íbúðir og var kjallaraíbúð leigð út. Teikningar, undirritaðar af Davíð Jónssyni og voru samþykktar á fundi byggingarnefndar 21 ágúst 1928. Húsið er byggt undir lok timburhúsatímabilsins og er einfalt alþýðuhús í góðum hlutföllum. Húsið vel varðveitt, óbreytt að utan frá upphafi og er nú unnið við viðhald á ytra byrði. Húsið er mikilvægt í götumynd Aðalstrætis, það síðasta og efsta í samfeldri röð fjögura timburhúsa í Hólsbrekku.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Einfalt alþýðuhús í góðum hlutföllum.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Byggingarhefð á staðnum í lok þriðja áratugarins. Teiknað og byggt af smíði á staðnum.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið er efst, það fjórða og síðasta, í samfeldri röð fjögurra timburhúsa í Hólsbrekkunni og mikilvægur hluti götumyndarinnar.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið óbreytt frá upphafi.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Viðhaldvinna með uppruna að leiðarljósi.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Hátt	Einfallt alþýðuhús í góðum hlutföllum teiknað og byggt af smíði á staðnum. Í samfeldri röð timburhúsa í Hólsbrekku.
		Varðveisluverð heild - gulur litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Sjálfstæðisfélagið Skjöldur
Hönnuður: Ó. F. Ólafsson

Upphafleg notkun: Samkomuhús
Núverandi notkun: Menningarstarfsemi

Skjaldborg 1940.

Aðalstræti 27, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1938 Anddyri	Ókunnur,
Útveggir:	Eternit	Sementstrefjaplötur		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak	1944 Viðbygging við anddyri.	Friðþjófur Jóhannesson, Kaup- og útgerðarmaður
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt	1981 Viðbygging við anddyri á tveimur hæðum.	Finnur Fróðason, Innanhússarkitekt
Útlit:	Tvílyft Útitröppur Kjallari	Tvílyft Viðbygging Kjallari		

Saga

Byggt af sjálfstæðisfélaginu Skildi sem samkomuhús og í húsinu var aðstaða Leikfélags Patreksfjarðar. Uppdrættir undirritaðir af Ó. F. Ólafssyni samþykktir af byggingarnefnd 1. maí 1934. Byggt var við húsið, að ofanverðu við miðjan gafl, steinsteypt viðbygging á súlum yfir aðalinngangi árið 1944.

Skjaldborg tekur við af Stúkuhúsinu sem var orðið ófullnægjani sem samkomuhús fyrir vaxandi bæ.

Haldnir voru dansleikir í húsinu og var haldið sérstaklega upp á 1.des. Á jólum og gamlárskvöld var opið hús fyrir alla.

Á stríðsárunum var veitingarsalur á efstu hæð. Gengið var inn frá Aðalstræti, þar sem voru útitröppur, og upp í salinn um snúningströppur. Eldhús var í kjallara og voru veitingar híðar upp á aðra hæð. Staðurinn var fjölsóttur af hermönnum og breskum togarasjómönum.

Veitingamaður var Guðjón Guðjónsson bakari frá Ísafirði sem síðar var með verslunina Kjöt og fisk.

Iðnaðarmannafélagið á Patreksfirði stofnaði iðnskóla árið 1942 og hafði skólinn aðsetur í litla salnum fyrstu árin.

Aðalsal hússins var síðan breytt í bíósal og var þá byggt við austurenda hússins, anddyri á 1.hæð og voru sýningavélar á 2.hæð.

Húsið er nú miðstöð heimildamyndahátíðarinnar Skjaldborgar jafnframt því sem þar eru vikulegar kvikmyndasýningar.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Húsið hefur verið gert upp að utan og er gott dæmi um stórt samkomuhús úr timbri frá miðjum fjórða áratugnum.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Samkomuhús og bíó. Skipar stóran sess í sögu og menningarlífi Patreksfjarðar. Virkt bíó í dag og uppistaðan í Skjaldborgarhátíðinni.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mjög áberandi og mikilvægur hluti götummyndar með heilstæðri röð upprunalegra ljósastaura.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið hefur nýlega verið gert upp. Að mestu upprunalegt útlit fyrir utan að inngangur og trappa við götu eur horfin.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu vel viðhaldið.

Varðveislugildi:

Hátt

Menningarsögulegt gildi og götummynd Aðalstrætis.

Verndarflokkar:

Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götummynd - rauður litur á korti

Fyrsti eigandi: Oddgeir Magnússon og Andrés Guðmundsson
Hönnuður: Jón Jónsson frá Flateyri

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	Þak fært út yfir steptan rennukant og kantur klæddur blikki.	Ókunnur,
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur - málað		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Hlaðin í múr	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft	Einlyft		
	Reykháfur	Útitröppur		
	Útitröppur	Kjallari		
	Kjallari			

Saga

Steinsteypt funkishús, samþykkt á fundi byggingarnefndar í maí 1939 byggt sem parhús. Húsið er eitt þeirra húsa á Patreksfirði sem voru hönnuð og byggð af Jóni Jónssyni húsasmíðameistara frá Flateyri. Jón Jónsson ólst upp á Rauðasandi og lærði húsasmíði hjá Finni Thorlaciús. Teikningar höfðu áður verið lagðar fyrir bygginganefnd í ágúst 1934 en á í september á sama ári fær Jón samþykktar teikningar af Urðargötu 7 sem er hefðbundið timurhús þar sem funkiahrifa er farið að gæta. Líkleg hefur hönnun hússins því breyst frá fyrstu teikningum í fullskapaðan byggingmeistarafunkis árið 1939.

Upphaflega steiptar rennur en þak hefur verið fært út fyrir þær og skeljaðir útveggir málaðir. Húsið að öðru leiti óbreytt

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfaldur og heiðarlegur byggingameistarafunkis.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Tveggja íbúða parhús, Húsið hannað og byggt af Jóni Jónssyni byggingameistara frá Flateyri.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hluti af funkishverfi Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Málð yfir skeljaðan múr, sagað af steiptum rennukanti og þak fært út yfir.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar: Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Ólafur Árnason, Magnús Árnason og Erlendur
Hönnuður: Ingi Kristjánsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Hús og garður, 2018.

Túngata 14, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Steyptur skeljaður garðveggur. Reykháfur Tvílyft Útitröppur	Tvílyft Útitröppur		
Saga				

Tveggja íbúða funkishús, hannað og byggt af Inga Kristjánssyni húsasmíðameistara á Patreksfirði en Ingi hannaði og byggði flest húsanna í funkishverfinu á Vatneyri. Uppdráttur Inga hefur varðveist dags. 5.4.1942.

Nánast óbreytt frá upphafi, bílskúr byggður 1960. Sérstakt við húsið að það er eina funkishúsið á Patreksfirði sem er (enn) með steypa girðingu við götu.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Einfaldur byggingameistarafunkis.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús, hannað og byggt af Inga Kristjánssyni byggingameistara á Patreksfirði.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hluti af funkishverfi Vatneyrar. Eina húsið sem enn hefur steypa girðingu við götu.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Óbreytt en þak hefur verð fært út yfir steyptan rennukant.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Komið að viðhaldi á skeljuðum múr.
Varðveislugildi:	Hátt	Funkishús byggt samkvæmt skipulagi Guðjóns Samúelssonar og Guðmundar Hannessonar.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti	

Fyrsti eigandi: Kristinn Jónasson og Sigríður Halldórsdóttir
Hönnuður: Ingi Kristjánsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Túngata 16, 1955-60.

Túngata 16, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	2012 Þak fært út yfir steptan rennukant og kantur klæddur blikki.	Ólafur Sæmundsson, Smiður
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft Reykháfur Steypt skyggni yfir útidyrum	Tvílyft		

Saga

Tveggja íbúða funkishús, hannað og byggt af Inga Kristjánssyni húsasmíðameistara á Patreksfirð. Uppdráttur Inga dags. 23.4.1942. Nánast óbreytt frá upphafi nema rennur færðar út yfir kant.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfaldur byggingameistarafunkis.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús, húsið hannað og byggt af Inga Kristjánssyni byggingameistara á Patreksfirði.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hluti af funkishverfi Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Óbreytt en þak hefur verð fært út yfir steptan rennukant og hann klædur blikki.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsið hefur nýlega verið endurskeljað.
Varðveislugildi:	Hátt	Funkishús byggt samkvæmt skipulagi Guðjóns Samúelssonar og Guðmundar Hannessonar.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti	

Fyrsti eigandi: Friðþjófur Ó. Jóhannesson og Jóhanna
Hönnuður: Böhler-Stahlbau G.M.B.H.

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Húsið ekki í notkun.

Friðþjófshús 1930-40.

Urðargata 2, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Stálgrind	Stálgrind	Steynsteypt viðbygging	Sigurður Thoroddsen, Verkfræðingur
Útveggir:	Airoblikkplötur	Eldri hluti múrsléttaður og		
Þakgerð:	Valmaþak "pagóðupak"	Valmaþak		
Þakklæðning:	Þaksteinn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Kvistir	Einlyft		
	Ris	Ris		
	Reykháfur	Útitröppur		
Saga	Svalir	Viðbygging		
	.....	.....		

Friðþjófur Ó. Jóhannesson sem húsið er kennt við var sonur Ólafs Jóhannessonar, (sjá Ólafshús) og rak hann Vatneyrarfyrirtækin ásamt bróður sínum Garðari (sjá Garðarshús) eftir að Ólafur lést árið 1936. Ólafur hafði sent Friðþjóf til verslunarnáms í Þýskalandi þar sem hann kynntist konu sinni Jóhönnu Svendsen. Heimkominn kaupir Friðþjófur húsið frá Þýskalandi og var ekki aðeins húsið nýstárlegt heldur garðurinn líka sem Jóhanna sinnti meðan hennar naut við.

Húsið er byggt í tveimur áföngum. Fyrst var byggð turnbyggingin sem var flutt inn frá Þýskalandi með öllu tilheyrandi, klæðningum að utan og innan, og öllum föstum innréttingum með tilheyrandi tækjum. Burðarvirkið er úr úr stáli og er þessi byggingarmáti á einbýlishúsi einstakur hér á landi. Í öðrum áfanga árið 1950 var byggð steipt einnar hæðar bygging á kjallara við húsið. Girðing með steiptum stöplum var við götu og standa stöplarnir enn.

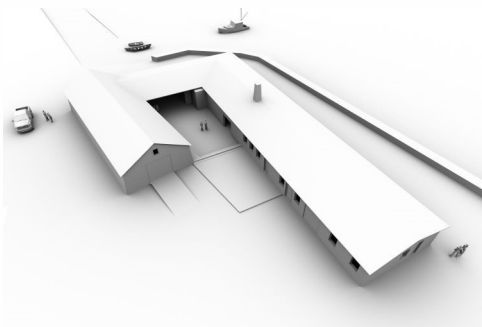
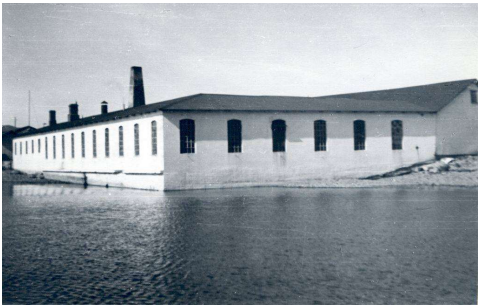
Húsið stendur í miðjum bænum við torgið, sem áður var kallað skverið, og er eitt af mikilvægustu húsunum í bæjarmyndinni. Húsið er orðið í mjög lélegu ástandi og brýn þörf á viðhaldi.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Einstakt hús í byggingarsögunni - innflutt með öllu tilheyrandi 1930. Seinni tíma viðbygging fer þokkalega.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Íbúðarhús eins Vatneyrarbræðra. Elsti hluti er stálgrindarhús flutt inn frá Þýskalandi 1930.
Umhverfisgildi:	Hátt	Eitt af mikilvægustu húsum Vatneyrar í miðju þorpsins. Lóð í hirðuleysi en vitnar um forna frægð.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Upphaflega turnhús með seinni tíma funkisviðbyggingu.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Húsið í niðurníðslu.
Varðveislugildi:	Hátt	Húsið ásamt garði og girðingu er verðugt varðveisluverkefni. Einstakt hús í miðju þorpsins.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti	

Fyrsti eigandi: Ó. Jóhannesson & Co
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Iðnaður
Núverandi notkun:

Smiðjan fullbyggð

Tillaga að endurbyggingu á smiðju og salthúsi.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1938 Byggt við smiðjuna, húsið lengt og tengt Salthúsinu.	Ókunnur,
Útveggir:	Múrsléttað			
Þakgerð:	Valmaþak			
Þakklæðning:	Bárujárn			
Undirstaða:	Steinsteypt			
Útlit:	Einlyft Reykháfur	Einlyft		

Saga

Elsti hluti smiðju er suðvesturendin. Síðan húsið lengt og byggð millibygging að salthúsi árið 1938. Sjálf smiðjan er í þokkalegu ástandi og hefur verið unnið að endurbótum m.a. var þak norðausturenda endurbyggt árið 2016. Eftir að starfsemi smiðjunar lauk stóð húsið ónotað í mörg ár en síðast var rekið kaffihús með tónleikastað í hluta hússins, svokallað Sjóráningjahús, og má segja að á þeim tíma hafi húsið í raun verið menningarhús Patreksfjarðar. Millibygging og salthús voru að hruni kominn og var tekin sú ákvörðun árið 2015, í samráði við Húsafriðunarnefnd, að taka niður millibyggingu og stærstan hluta salthúss. Þak millibyggingar sem hvíldi á salthúsi hafði sigið og ýtt steiptum útvegg út þannig að hann var að hruni kominn. Sá hluti salthúss sem enn stendur, steiptur milliveggur hélt þeim hluta saman, er upprunalegur og er ætlunin að varðveita hann en endurbyggja síðan þann hluta sem tekinn var niður í sömu mynd og upprunalegt hús. Ennfremur er ætlunin að gera hálfþak milli smiðju og salthúss í norðausturenda og steypa upp í op á útvegg millirýmis þannig að upprunalegt útlit verði á þeirri hlið. Tillögur hafa verið gerðar að þessari endurbyggingu og er beðið fjármögnunar.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Stílhreint hús sem er mikilvægur hluti sögu og ásyndar Vatneyrar.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Smiðja. Mikilvægur hluti sögu verslunar og útgerðar á Vatneyri.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið er hluti af óvenjuvel varðveittri heild húsa sem tengjast verslunar- og útgerðarsögu Patreksfjarðar frá lokum 19. aldar og fram yfir miðja síðustu öld.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Að mestu upprunalegt en bíður endurbyggingar þess hluta sem tengist Salthúsi.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Uppgerð hafin en í biðstöðu.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti / Umsagnarskyld hús - appelsínugulur litur á korti

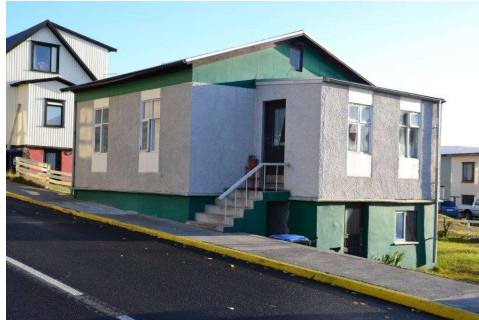

Fyrsti eigandi: Kristmundur Björnsson
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Þórskaffi, 2011.

Aðalstræti 12, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	Húsið forskalað á seinni hluta 5. áratugs síðustu aldar.	Ókunnur,
Útveggir:	Bárujárn	Hraunaðir og sléttir		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Inngönguskúr (bísлаг) Ris Reykháfur Útitröppur	Einlyft Inngönguskúr (bísлаг) Kjallari Útitröppur		
Saga				

Kristmundur Björnsson lét byggja húsið og bjó þar með móður sinni Sigríði Ólafsdóttur. Í kjallara var íbúð sem leigð var út. Gísli Þór múrari bjó lengi í húsinu og var þar oft glatt á hjalla á hans yngri árum og var þá farið að kalla húsið Þórskaffi eftir þekktum skemmtistað í Reykjavík.

Húsið er timburhús á háum steyptum kjallara, forsakalað utan á bárujárn og virðast viðir í þokkalegu ástandi.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Húsið líður fyrir klæðningu, (forskalningu). Einfalt og heiðarlegt hús frá þriðja áratugnum.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús - Byggingarhefð á staðnum í lok þriðja áratugarins.
Umhverfisgildi:	Hátt	Annað húsið í samfeldri röð fjögurra timburhúsa í Hólsbrekkunni. Húsið sker sig úr, með minni þakhalla en hin húsin í brekkunni. Eftir sem áður mikilvægur hluti götummyndarinnar.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Húsið er, að frátaltri forskalningu og gluggafögum, að mestu upprunalegt.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Húsið forskalað, bárujárn undir.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Hátt	Eitt húsa í samfeldri röð timburhúsa í Hólsbrekkunni og hefur í því samhengi hátt varðveislugildi.
		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti / Götummynd - rauður litur á korti

Fyrsti eigandi: Kristján Ólafsson og Vilberg Jónsson
Hönnuður: Ingi Krisjánsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Hótel

Ráðagerði og Vaggahús, 1950-60.

Aðalstræti 31, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1994 Húsinu breytt í hótel.	Kristján Ragnarsson, Arkitekt
Útveggir:	Hraunað	hraunaðir og málaðr		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Kvistir	Kvistir		
	Portbyggt	Portbyggt		
	Reykháfur	Reykháfur		
Saga	Útitröppur	Útitröppur		

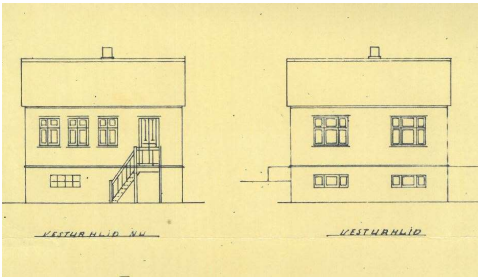
Húsið samþykkt í byggingarnefnd Patrekshrepps þann 29. apríl 1942 samkvæmt uppdráttum Inga Krisjánssonar sem nú eru glataðir. Í húsinu voru fjórar íbúðir á efri hæðum og á jarðhæð var þvottahús, geymslur og eitt aukaherbergi á hverja íbúð. Húsið fékk nafn sitt af því að eigendurnir tveir, sem byggðu sinn endan hvor, ráðguðust svo mikið um hvernig ætti að byggja að farið var að kalla það Ráðagerði. Kristján og Vilbeg réðu þannig ráðum sínum er komið var að útvega þurfti þakviðina að þeir settu sig í samband við þá sem réðu yfir gömlu hvalstöðinni á Suðureyri, fengu að rífa þar þak og síðan var timbrinu slefað á Vatneyri. Hótel er rekið í húsinu í dag. Árið 2017 var húsið einangrað að utan með 2" múrplötum og klætt með múrkerfi og steinað.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Sérstakt hús með funkisáhrifum.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Fyrsta íbúðarhúsið á Patreksfirði sem byggt var sem fjölbýlishús.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið áberandi og fer vel í götumynd og landi.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Seinni tíma viðhaldsbreytingar falla vel að upprunalegri gerð.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu vel viðhaldið.
Varðveislugildi:	Miðlungs	Mikilvægt og áberandi í götumynd, - fyrsta fjölbýlishús Patreksfjarðar.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti	

Fyrsti eigandi: Friðrik Magnússon
Hönnuður: Davíð Davíðsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Breytingar 1941, fyrir og eftir.

Aðalstræti 33, 2017.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1942 Framhlið breytt. og viðbygging	Ingi Kristjánsson, Smiður
Útveggir:	Bárujárn	Trapisubára		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak	Ný klæðning, (traspisa), og húsið einangrað að utan.	Ókunnur,
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft	Einlyft		
	Ris	Ris		
	Reykháfur	Útitröppur		
	Útitröppur	Kjallari		
Saga	Viðbygging			

Húsið byggt af Friðriki Magnússyni en kennt við Vagn Jóhannesson sem var annar eignadi hússins. Hönnuður hússins var Davíð Davíðsson smiður og sjómaður. Davíð var formaður Verkalýðs- og sómannafélags Patreksfjarðar á árunum 1936-41. Upphaflega einfalt bárujárnshús og inngangur var á götuhlið um útitröppur. Voru þrír krosspóstagluggar áhliðinni og í framhaldi af þeim var inngangshurð með timburtröppu. Húsið er byggt á grunni eldra húss. Húsið hefur verið einangrað að utan, klætt með trapisustáli og blikkáfellur komið í stað gluggafalda.

Varðveislumat:

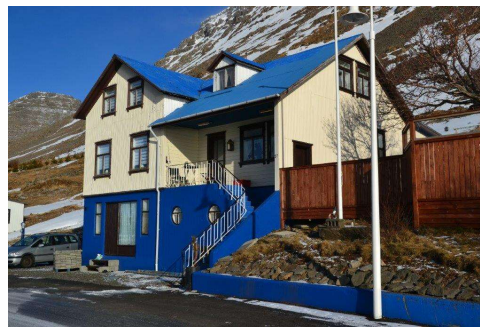
Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Upphaflega einfalt alþýðuhús í góðum hlutföllum. Seinni tíma breytingar til lýta en afturkræfar.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús.
Umhverfisgildi:	Hátt	Er mikilvægt í götumynd.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Upphaflega klætt bárujárn en hefur verið einangrað að utan og klætt trapisubáru.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Húsinu vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.
Varðveislugildi:	Miðlungs	Verði húsið fært nær upprunalegu útliti - klæðning og einangrunargrind að utan fjarlægð, húsið klætt bárujárn og upprunalegir gluggar smíðaðir mun það auka varðveislugildi verulega.
Verndarflokkar:	Götumynd	- rauður litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Guðfinnur Einarsson
Hönnuður: Guðfinnur Einarsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Guðfinnshús, 1940 (u.p.bil).

Aðalstræti 37, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1954 Byggt við ytri enda, (vesturgafli), Kjallari hækkaður og húsinu lyft	Guðjón Jóhannesson, Smiður
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Viðbygging Reykháfur Útitróppur	Tvílyft Kvistir Portbyggt Reykháfur		
Saga	Inngönguskúr (bíslag)	Svalir		

Upphaflega byggði Guðfinnur Einarsson, einn hinna svokölluðu Kamsbræðra, húsið sem var einnarhæðar timburhús með háu rispaki á lágum kjallara. Árið ? var portbyggt þakhæð með háu rispaki byggð ofaná húsið. Gluggar voru einpósta með þriggjarúðurömmum.

Húsið eignast síðan Páll, sonur Guðfinns, og byggir við ytri (norður) gafli hússins og snýr portbyggt viðbyggingin gafli að götu. Páll hækkaði síðan kjallara, lyfti húsinu, og hafði smíðaverkstæði niðri. Páll fékk Guðjón Jóhannesson húsasmíðameistara til að gera teikningar af breytingum og árið 1959 er húsið komið í þá mynd sem nú er.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Sérstakt timburhús sem hefur vaxið og dafnað.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús og verkstæði smíðs.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mjög áberandi í götummynd Aðalstrætis í blöndu timbur- og funkishúsa.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Húsið mikið breytt, en megineinkenni upphaflegs timburhúss, með sveitser viðbótum, hafa fylgt seinni tíma viðbyggingum. Kjallari sker sig úr með sjötta áratugs einkennum.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu vel viðhaldið.

Varðveislugildi:

Miðlungs Mikilvægt og áberandi. Hefur vægi í götummynd sem einkennist af blöndu funkis- og timburhúsa.

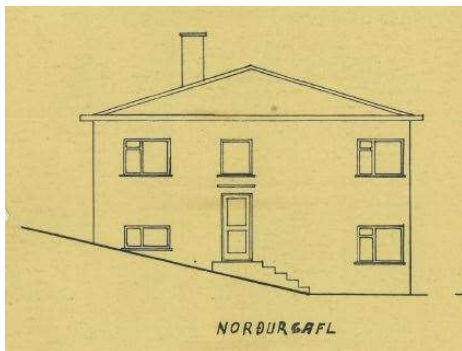
Verndarflokkar:

Götummynd - rauður litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Umsagnarskyld hús - appelsínugulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Friðrik Magnússon og Jóhanna Kristjánsdóttir
Hönnuður: Jón Jónsson frá Flateyri

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Teikning Jóns Jónssonar, norðvesturgafli.

Aðalstræti 39, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	Klæðning á austurhlið. og rennur færðar út fyrir steyptan kannt / rennu.	
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn			
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Reykháfur	Reykháfur		
	Útitróppur	Útitróppur		

Saga

Teikningar fyrst lagðar fyrir byggingarnefnd 21. ágúst 1937 og voru uppdrættir þá undirritaðir af Ingólfi Guðmundssyni í Reykjavík. Nefndin gat ekki sætt sig við teikningar og taldi ýmissa breytinga þörf. Þann 16. sept. sama ár eru svo lagðir inn nýir uppdrættir Jóns Jónssonar þar sem ýmsar breytingar höfðu verið gerðar m.a. húsið aðlagð að halla á lóð. Í húsinu voru tvær íbúðir.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfaldur byggingameistarafunkis.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús, byggingameistarafunkis.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægt í götummynd Aðalstrætis, blöndu timbur- og funkishúsa.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Þak fært út fyrir steyptar rennur og suðausturhlið einangruð að utan og klædd bárujárn sem er mjög til lýta.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Steypu- múrviðgerðir orðnar aðkallandi.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Miðlungs	Hefur vægi í götummynd sem einkennist af blöndu funkis- og timburhúsa.

Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götummynd - rauður litur á korti

Fyrsti eigandi: (Guðbjartur Torfason) Árni Arentsson
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Frístundir/sumarhús

Stuttu fyrir brunan 2011. Strýtan

Aðalstræti 41, 2022

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1970 Byggð hæð ofan á húsið og útliti gjörbreytt.	Ólafur Helgason, Smiður
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn	2012 Nýtt hús byggt á kjallara sem enn stóð. Stuðst við uppr. útlit.	Strendingur ehf, Verkfræðingur
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Reykháfur Útskot (karnap) Útitróppur	Einlyft Ris Viðbygging Kjallari		
Saga	Viðbygging			

Upphaflegt hús var með háu risþaki og útbyggingu á götuhlið með valmaþaki. Árið 1970 var húsinu breytt mikið, byggð hæð ofaná og það klætt með trapisustáli. Aðeins kjallarin minnti á uppruna hússins með skreytistílsgluggum sínum sem áður voru í öllu húsinu. Vegna hæðar og útlits var húsið uppnefnt og kallað Strýtan. Húsið brann sumrið 2011 og hefur síðan verið endurbyggt á steyptra kjallaranum sem eftir stóð og stuðst við upphaflegt útlit m.a. jugendglugga en útbyggingin hvarf.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Vel heppnuð endurbygging sem sækir innblástur í upphaflegt hús.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægt í götumynd Aðalstrætis, blöndu timbur- og funkishúsa.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Nýtt hús á upprunalegum kjallara sem hefur fyrirmynd í upprunalegu húsi.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Nýbyggt.
Varðveislugildi:	Miðlungs	Endurbyggt timburhús sem sómir sér vel og hefur vægi í götumynd sem einkennist af blöndu funkis- og timburhúsa.
Verndarflokkar:		Götumynd - rauður litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Kristmundur Björnsson og Hallfríður Ólafsdóttir
Hönnuður: Ingi Kristjánsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Kristmundarhús ca 1960.

Aðalstræti 43, 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur - málað		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft Reykháfur Svalir	Tvílyft Svalir		

Saga

Byggt sem einbýlishús. Á tímabili var Samvinnubankinn með útibú í húsinu. Hannað og byggt af Inga Kristjánssyni, húsasmíða- og múrarmeistara á staðnum. Eitt af fáum húsum frá fyrsta hluta funkistímans sem er með svölum. Steinsteypt girðing með járnörum var við götu, samskonar girðing og við læknishúsið (Aðalstræti 51). Húsið upphaflega skeljað en hefur verið málað.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfaldur byggingameistarafunkis.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús, byggingameistarafunkis.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægt í götummynd Aðalstrætis, blöndu timbur- og funkishúsa.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Málað á skeljun, sagað af steiptum rennukanti og þak fært út yfir. Timburstoðir undir svölum.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Komið að viðhaldi að utan.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Miðlungs	Hefur vægi í götummynd sem einkennist af blöndu funkis- og timburhúsa.

Verndarflokkar: Götummynd - rauður litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Þorsteinn Árnason
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð / Þjónusta
Núverandi notkun: Íbúð

Pósthúsið, 1950- 60.

Aðalstræti 45, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar		
Útveggir:	Bárujárn	Forskalað		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft	Einlyft		
	Viðbygging	Viðbygging		
	Ris	Kjallari		
	Reykháfur			
Saga	Útitróppur			
	...			

Byggt af Þorsteini Árnasyni, Sonur Þorsteins, Árni Gunnar póstmeistari og hreppsnefndarmaður, var með pósthús í húsinu (1936). Húsið upphaflega klætt bárujárn og með krosspósatagluggum en er nú forskalað og augnstungið.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Upphaflega einfalt alþýðuhús í góðum hlutföllum. Seinni tíma breytingar til lýta en afturkræfar.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús og pósthús.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægt í götummynd Aðalstrætis, blöndu timbur- og funkishúsa.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Upphaflega klætt bárujárn og með krosspóstgluggum en hefur verið forskalað og augnstungið.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Húsinu vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.

Varðveislugildi: Miðlungs   Hefur vægi í götummynd sem einkennist af blöndu funkis- og timburhúsa.

Verndarflokkar: Götummynd - rauður litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Umsagnarskyld hús - appelsínugulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Guðbrandur Eiríksson og Verónika Árnadóttir
Hönnuður: Guðbrandur Eiríksson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð / Frístundir/sumarhús

Guðbrandshús, 1945- 55.

Aðalstræti 47, 2018, ytri og innri endi t.h.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1960 Breyting og stækkun NA endi	Guðjón Jóhannesson,
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Hlaðin úr tilhöggnu grjóti	Hlaðin og stækkun		
Útlit:	Einlyft Ris Reykháfur	Einlyft Viðbygging Kjallari Reykháfur Kvistir		

Saga

Upphaflega var húsið ein hæð á háum hlöðnum kjallara, jafn langt og núverandi hús. Húsið var (og er) parhús með fjórum tveggjapóstgluggum á götuhlið. Guðbrandur Eiríksson smiður byggði húsið árið 1906 og bjó í innri enda ásamt Veróniku konu sinni. Árið 1910 er Helgi, sonur Guðbrands, búsettur í ytri enda ásamt konu sinni, Björgu Bjarnadóttur. Eftir Guðbrand býr Kristján sonur hans í innri enda ásamt Sigríður Þórnadóttur konu sinni. Kristján var húsa- og bátasmiður og var lengi byggingarfulltrúi á Patreksfirði. Jóhannes Friðriksson smiður flyst í ytri enda á þriðja áratugnum og var sá hluti hússins nefndur á Klifinu. Jóhannes var faðir Guðjóns og Páls sem urðu atkvæðmiklir húsasmiðameistarar á Patreksfirði og nágrenni.. Árið 1960 er ytri endi endurbyggður og stækkaður, þannig að hann snýr gaffli að götu og er með háu porti á þakhæð. Í bakhúsi á lóðinni var smíðaverkstæði Kristjáns og Helga Gestssonar, teiknað af Helga og byggt 1948. Viðir hússins eru úr gömlu þakkhúsi sem var við Geirseyrabúðina.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Dæmi um timburhús sem hefur breyst og vaxið. Óvenjulegt að árið 1960 hafi ytri endi hafi verið byggður sem timburhús með sveitereinkennum.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Byggingarhefð á staðnum í byrjun tuttugutu aldar. Hannað og byggt af smiði á staðnum.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægt í götumynd Aðalstrætis, blöndu timbur- og funkishúsa.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Innri endi að mestu upprunalegur en ytri endi mikið breyttur.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Innri og eldri hluta hússins vel viðhaldið en komið að viðhaldi á ytri og yngri hluta.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Hátt	Hefur vægi í götumynd sem einkennist af blöndu funkis- og timburhúsa.
		Friðuð hús - fjólublár litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti

Fyrsti eigandi: Benedikt Sigurðsson
Hönnuður: Tilsniðið frá Noregi.

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Benediktshús, 1950-60.

Aðalstræti 49, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1928 Portbyggð þakhæð	
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak	1974 Viðbygging aftan við húsið.	Ólafur J. Helgason, Smiður
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Hlaðin úr tilhöggnu grjóti	Hlaðin úr tilhöggnu grjóti		
Útlit:	Einlyft Inngönguskúr (bísлаг) Útitröppur Kjallari	Einlyft Portbyggt Ris Útitröppur Útskot (karnap)		

Saga

Byggt af Benedikt Sigurðssyni skipstjóra átið 1897 og var það fyrsta húsið sem reis á Klifinu. (Heimild: Guðjón Friðriksson, Upphaf þorps á Patreksfirði).

Húsið kom tilsniðið frá Noregi ásamt Arahúsi sem nú er horfið og stóð nokkrum húslengdum innar í götunni. Í byrjun var húsið ein hæð. Útbygging á götuhlið var upphaflega inngönguskúr, og voru tröppur að ytri (norðvestur) hlið skúrsins. Landið sem húsið var byggt á var ræma, þríhyrningur á Klifinu, landinu fylgdi uppsátur fyrir bát og hagaganga fyrir 8 ær í Geirseyrarlandi.

Árið 1928 er lögð fyrir byggingarnefnd beiðni frá Helga Árnassyni járnsmið um að byggja portbyggða hæð ofan á húsið og fylgdu beiðninni uppdráttur af húsinu fyrir og eftir breytingu ásamt tvírituðum uppdrætti af viðum hússins. “Samþykkti nefndin að veita umbeið því skilyrði, að band verði sett á húsið um hæðamætin og sökkull um húsið ofan við grunninn.” Mál þetta var fjórða byggingarleyfissókn sem hin nýskipaða byggingarnefnd afgreiddi og eitt af mörgum dæmum um að nefndin hafði meiningar um og tók afstöðu til fagurfræði.

Árið 1974 er samþykkt í byggingarnefnd viðbyggingu aftanvið húsið.

Húsið var mælt upp árið 2013 og gerð tillaga að uppgerð hússins með upphalegum krosspóstagluggum.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Húsið samsvarar sér vel með seinni tíma breytingu, portbyggðri hæð árið 1928. Gluggabreytingar til lýta.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Elsta húsið á Klifinu milli Geirs- og Vatneyrar.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægt í götumynd Aðalstrætis, blöndu timbur- og funkishúsa.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Gluggabreytingar veikja gildi hússins en afturkræfar.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Gott viðhald.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Friðuð hús - fjólublár litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Stórstúka Góðtemplarareglunar á Íslandi.
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Menningarstarfsemi
Núverandi notkun: Þjónusta / Menningarstarfsemi

Stúkuhúsið 2011.

Aðalstræti 50, 2017.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1947 Kvistur og útlitsbreytingar.	Ókunnur,
Útveggir:	Múrsléttað	Múrsléttað		
Þakgerð:	Mænisþak	Bogaþak	2012 Endurbætur	Gunnlaugur Björn Jónsson, Arkitekt
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:		Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft	Einlyft		
	Kvistir	Portbyggt		
	Ris	Kvistir		
	Portbyggt	Ris		
	Reykháfur	Reykháfur		
Saga	.... ..			

Húsið, sem stendur á mörkum Geirseyrar og Vatneyrar var byggt sem stúkuhús og var aðalsamkomuhús Patreksfjarðar þar til Skjaldborg var byggð.

Aðalinngangur var frá götu og annar inngangur var á norðurgaflin nær sjó þar sem var lítið eldhús. Inni var hár salur með bogalofti og sena í norðurenda. Yfir senu var loft þar sem geymd voru gögn stúkunnar og aðstaða var fyrir leikara.

Breskir hermenn bjuggu í húsinu á stríðsárunum en eftir stríð var gerð þar íbúð.

Húsið stóð tóm í mörg ár og var orðið mjög illa farið er endurbætur hófust árið 2012. Endar gólbíta voru orðnir svo fúnir að segja má að risið hafi hangið uppi á panilklæðningu útveggja. Varð því að endurnýja allar klæðningar og, gólf rishæðar og þak. Gaflar voru síðan steptir upp aftur eins og áður hafði verið. Í dag er rekinn veitingastaður i húsinu sem ber nafn þess.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Húsið hefur verið gert upp og fært nær uppruna .
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Byggt sem stúkuhús og var aðalsamkomuhús Patreksfjarðar þar til Skjaldborg var byggð.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið áberandi í götu- og bæjarmynd. Fyrsta húsið neðan götu á Kifinu.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið hefur verið gert upp í upprunalegri mynd að utan.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Nýuppgert í góðu ástandi.

Varðveislugildi: Hátt Vegna staðsetningar og mikilvægi í þorpsmynd - Hátt varðveislugildi.

Verndarflokkar: Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Umsagnarskyld hús - appelsínugulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Patreksfjarðarlæknishérað
Hönnuður: Guðjón Samúelsson

Upphafleg notkun: Íbúð læknis, læknastofa og lyfsala.
Núverandi notkun: Íbúð

Hluti hússins t.h. með upphaflegri steyptri

Aðalstræti 51, 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	2020 Austurgafli klæddur alusinkbáru.	Ingvar Bjarnason, Byggingarfræðingur
Útveggir:	Steining, skeljasandur	Skeljasandur		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft Reykháfur	Tvílyft Útitróppur		

Saga

Húsið byggt sem læknisbústaður og var íbúð læknis var á efri hæð en á þeirri neðri var læknastofa og lyfsala. Hönnuður hússins var Guðjón Samúelsson Húsameistari ríkisins.

Fjallað var um fyrstu teikningar Guðjóns á fundi bygginganefndar þann 28. mars 1947: "Nefndin samþykkti bygginguna, jafnframt óskaði nefndin eftir að sú breyting yrði gerð á húsinu, að suðausturendi hússins yrði breikkaður um minnst 50 cm er komi fram að götu, er nái allt að miðri framhlið."

Steinsteypt girðing með járnörum á milli stólpa var upphaflega við götu og aðkomu en bygginganefnd lét sig girðingar miklu varða og voru þær mikilvægur hluti götumyndar. Girðingin var samþykkt á fundi byggingaefndar þann 11. ágúst 1950

Húsið stendur, eins og Stúkuhúsið, á mörkum Vatneyrar og Geirseyrar og taldi Hannes læknir sem bjó í húsinu að skilin væru í gegnum hjónarúmið.

Nú eru í húsinu þrjár íbúðir. Húsið var orðið illa farið en austurgafli hefur verið endurmúraður án steiningar. Mikill missir er af steyptri girðingu sem hefur verið fjarlægð.

Uppfært sept. 2022: Austurgafli hefur verið klæddur með standandi alusinkbáru og er ætlunin að halda áfram klæðningunni. Steining á öðrum hliðum hússins virðist í góðu lagi og væri mikið lýti ef hún yrði hulin alusinki.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Húsameistari ríkisins - Guðjón Samúelsson.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Íbúðarhús læknis, apótek og læknastofa.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægt í götumynd Aðalstrætis, blöndu timbur- og funkishúsa.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið að mestu óbreytt að utan en missir af steyptri girðingu,
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Uppgerð hússins í gangi.

Varðveislugildi:	Miðlungs	Hús hannað af Guðjóni Samúelssyni. Hefur vægi í götumynd sem einkennist af blöndu funkis- og timburhúsa
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti	

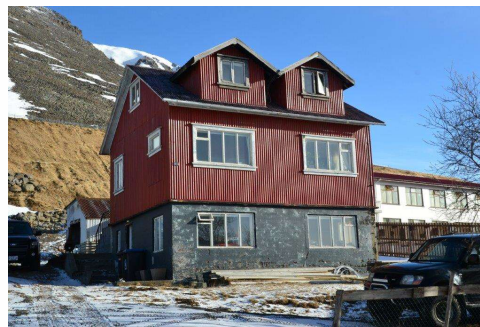

Fyrsti eigandi: Viggó Benediktsson og Davíð Davíðsson
Hönnuður: Gestur O. Gestsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Háteigur u.þ.b. 1950.

Aðalstræti 51a, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1943 Viðbygging	Ókunnur,
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak	1982 kvistir	Ókunnur,
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Inngönguskúr (bíslag) Portbyggt Reykháfur	Einlyft Kvistir Portbyggt Ris Reykháfur		
Saga	Kjallari	Kjallari		

Árið 1934 er núverandi hús byggt af Viggó syni Benedikts sem Benediktshús er kennt við og Davíð Davíðssyni en þeir voru hálfbræður. Samhliða umsókn um byggingarleyfi var sótt um að rífa hús Elínar Sveinbjarardóttur, sem fyrir var á grunninum. Byggt var við húsið árið 1943 og kvistir byggðir 1982. Gluggar eru upprunalegir með lóðréttum póstum. Efst á lóðinni stendur lítið hús byggt 1897 af Benedikt Sigurðssyni skipstjóra.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Timburhús með funkisáhrifum.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús hannað og byggt af smíði á staðnum.
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Húsið er bakhús, stendur upp í hlíð ofan götu,
Upprunalegt gildi:	Lágt	Talsvert breytt, kvistir og viðbygging.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Komið að viðhaldi.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Miðlungs	Húsið hannað af byggingameistara á staðnum.
		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Ólafur Kristjánsson
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Túngata 15, 2011.

Túngata 15, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	Húsið einangrað að utan, múrað og skeljað.	Ókunnur,
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Reykháfur	Svalir		
	Svalir	Útitröppur		
	Útitröppur			

Saga

Tveggja íbúða funkishús. samþykkt í byggingarnefnd Patrekshrepps 23. mars 1946 eftir að því var fundin staður á horni Túngötu og Þórsstötu. Áður hafði verið sótt um að byggja húsið á Strandgötu 9, þann 12. nóv. 1945, en: "Nefndin sá sér ekki fært að leyfa bygginguna á umbeðinni lóð, þar sem það brýtur í bága við byggingarsamþykkt staðarins, að leyfa byggingu svo nærri íbúðarhúsi, sólarhlið, vegna íbúðarhúss Jóns Indtiðasonar. Hinsvegar samþykkti nefndin teikninguna." Byggt af byggingarmeistara á Patreksfirði, Helga Gestssyni. Teikningar af húsinu glataðar. Húsið hefur verið einangrað að utan, múrað og skeljasað. Svalir eru úr stáli, hafa upphaflega verið steyptar.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfaldur byggingameistarafunkis.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús, byggingameistarafunkis.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hluti af funkishverfi Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Sagað af steypnum rennukanti og þak fært útyfir. Stálsvalir hafa komið í stað upprunalegra steyptra.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsið hefur nýlega verið einangrað að utan, klætt múrkerfi og skeljað.
Varðveislugildi:	Hátt	Funkishús byggt samkvæmt skipulagi Guðjóns Samúelssonar og Guðmundar Hannessonar.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti	

Fyrsti eigandi: Jón Þórðarson
Hönnuður: Ingi Kristjánsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Túngata 17 fyrir miðju, 1965-70 - Bakhlið.

Túngata 17 götuhlið, 2018.

Gerð húss: Upphafleg: Núverandi:

Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt
Útveggir:	Skeljasandur	Stálplötur - trapisa
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt
Útlit:	Tvílyft Reykháfur Svalir	Tvílyft Svalir Útitröppur

Helstu breytingar: Hönnuðir breytinga:

1990	Húsið einangrað og klætt að utan með trapisustálplötum.	
1968	Steyptar tröppur og inngangi breyttá bakhlið, (NV hlið)	Ólafur Helgason, Smiður

Saga

Tveggja íbúða funkishús, hannað og byggt af Inga Kristjánssyni húsasmíðameistara á Patreksfirði. Teikningar Inga samþykktar á fundi byggingarnefndar 12. apríl 1946.

Húsið var einangrað og klætt að utan með trapisu stálplötum árið 1990.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Klæðning til lýta en afturkræf framkvæmd.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Húsið hluti af götummynd og heild funkishúsa frá stríðsárunum. Húsið hannað og byggt af Inga Kristjánssyni byggingameistara á Patreksfirði.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hluti af funkishverfi Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Húsið klætt trapisubáru og Steyptar svalið klædar og með timburhandriði.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Húsinu vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar: Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götummynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Ágúst Halldórsson
Hönnuður: ? Steingrímsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Húsið í bakgrunni til vinstri á 6. áratug síðustu

Túngata 18, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	Þak fært út yfir steptan rennukant og kantur klæddur blikki.	Ókunnur,
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		

Saga

Funkishús byggt sem einbýli, samþykkt í bygingarnefnd Patrekshrepps 27.apríl 1943. Byggt af smiði á Patreksfirði, Kristjáni J. Guðbrandssyni.
Rennur hafa verið færðar út fyrir steypu rennurnar, skorsteinn fjarlægður gluggun breytt og húsið endurskeljað.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfaldur byggingameistarafunkis.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Íbúðarhús, Húsið hluti af götumynd og heild funkishúsa frá stríðsárunum.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hluti af funkishverfi Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Óbreytt en þak hefur verð fært út yfir steyptan rennukant.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsið hefur nýlega verið endurskeljað.
Varðveislugildi:	Hátt	Funkishús byggt samkvæmt skipulagi Guðjóns Samúelssonar og Guðmundar Hannessonar.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti	

Byggingarár: 1944

Bjarkargata 1

Fyrsti eigandi: Ingi Kristjánsson og Alfreð Sigurðsson
Hönnuður: Ingi Kristjánsson

Upphafleg notkun: Íbúð / Iðnaður
Núverandi notkun: banki / Íbúð

Bjarkargata 1 á 7. áratug síðustu aldar.

Bjarkargata 1, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1963 Byggt við suðurhlið og götuútliti	Gunnar Hansson, Arkitekt
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur	breytt.	
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak	1987 Anddyri og stigahús við vesturhlið.	Sveinn Ívarsson, Arkitekt
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Reykháfur	Reykháfur		
	Svalir	Svalir		
		Viðbygging		

Saga

Samþykkt var á fundi byggingarefndar beiðni frá Inga Kristjánssyni þar sem óskað var eftir að leyfi til að byggja íbúðarhús á lóðinni þann 22. maí 1944. Ingi flytur frá Patreksfirði 1948 þannig að húsi er eldra en skráð er í fasteignaskrá. Ingi bjó á efri hæð og hafði smíðaverkstæði á neðri hæð. Árið 1946 og 47 var lðnskóki Patreksfjarðar í tveimur herbergjum á efri hæð hússins og í öðru herbergi bjó Haraldur Ágústsson einn af kennurum skólans. Síðar var byggt við suðurhlið hússins þegar Eyrarsparisjóður flytur í húsið árið 1963 og var þá afgreiðsla og skrifstofa á neðri hæð og íbúð sparisjóðsstjóra á efri. Anddyri og stigahús er byggt við vesturhlið 1987. Nú er Landsbankinn í húsinu.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Heiðarlegur byggingameistarafunkis.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Byggt sem íbúðarhús og verkstæði smíðs.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hluti af funkishverfi Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Seinni tíma viðbyggingar í góðu samræmi við upprunalegt hús, Steyptur rennukantur enn til staðar,
Tæknilegt ástand:	Hátt	Gott viðhald.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Hátt	Húsið eitt af mörgum funkishúsum sem byggð voru eftir skipulagi Guðjóns Samúelssonar og Guðmundar Hannessonar.
		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Friðjón Guðlaugsson
Hönnuður: Friðjón Guðlaugsson?

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Bjarkargata 3, 1943.

Bjarkargata 3, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Hlaðið, holsteinn	Hlaðið, holsteinn	1957 Áfastur bílskúr	Sigurður B. Jónasson,
Útveggir:	Múrsléttað	Mótaðar stálplötur		
Þakgerð:	Gaflsneitt þak	Gaflsneitt þak	1969 Kvistir.	Guðjón Jóhannesson,
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn	Ný klæðning.	
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Reykháfur Svalir	Einlyft Kvistir Ris Reykháfur Svalir		

Saga

Teikningar undirritaðar af Friðjóni Guðlaugssyni teknar fyrir á fundi byggingarnefndar 15. júlí 1941. Nefndin gat ekki samþykkt teikningar óbreyttar og var þeim breytt eftir leiðbeiningum byggingarfulltrúa. Byggt sem einbýli. Upphaflega einfallt gaflsneitt hús með svölum en kvistar og bílskúr koma seinna.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Lágt	Húsið sérstakt, byggt á funkistíma.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús.
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Húsið sker sig úr í samfelldri röð funkishúsa.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Talsvert breytt- klæðning og Hafnarfjarðarkvistir.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Gott viðhald með tilliti til seinni tíma breytinga.
Varðveislugildi:	Miðlungs	Sérstakt hús með tilliti til umhverfis og byggingarárs.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti	

Fyrsti eigandi: Póstur og sími
Hönnuður: Gísli Halldórsson

Upphafleg notkun:
Núverandi notkun: Þjónusta

Pósthúsið með viðbyggingu Battrásins.

Bjarkargata 4, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	Viðbygging.	Batterið, Arkitekt
Útveggir:	Múrsléttað	Múrsléttað		
Þakgerð:	Einhalla (skúrpak)	Einhalla (skúrpak)		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft Útitröppur Reykháfur	Tvílyft Reykháfur Viðbygging		

Saga

Byggt sem símstöð og pósthús með íbúð fyrir stöðvarstjóra. Fyrsta sjálfvirka símstöðin á Vestfjörðum. Húsinu svipar til annara símstöðva sem eru víða um land, teiknaðar af Gísli Halldórssyni arkitekt.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Hús hannað af Gísli Halldórssyni. Á sér samsvörun víða um land.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Símstöð og pósthús.
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Húsið áberandi í götummynd.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið upprunalegt með seinni tíma viðbyggingu sem samsvarar sér vel.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Gott viðhald.

Varðveislugildi: Miðlungs Góður fulltrúi síns tíma.

Verndarflokkar: Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götummynd - rauður litur á korti

Fyrsti eigandi: Friðjón Guðmundsson
Hönnuður: Ingi Kristjánsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Bjarkargata 5, 2011.

Bjarkargata 5, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Asbestbára	Asbestbára		
Undirstaða:	Steinsteypt			
Útlit:	Tvílyft Reykháfur Útitróppur	Tvílyft Reykháfur Útitróppur		

Saga

Tveggja íbúða funkishús byggt á stríðsárunum. Hannað og byggt af Inga Kristjánssyni húsasmíðmeistara á Patreksfirði. Fyrstu teikningar gerðu ráð fyrir svölum á suðaustur horni en frá því var horfið. Húsið er eina funkishúsið á Vatneyri sem er alveg óbreytt frá upphafi. Húsið þarfnast viðhalds og er mikilvægt að varðveita húsið í upphaflegri mynd sem dæmi um upprunalegt funkishús á eyrinni.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Vel varðveitt byggingameistarafunkishús.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Íbúðarhús hannað og byggt af smiði á staðnum.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hluti af funkishverfi Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Upprunalegasta funkishúsið á Vatneyri, óbreytt frá upphafi.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Viðhald orðið brýnt. Afar mikilvægt að varðveita húsið í upprunalegri mynd.

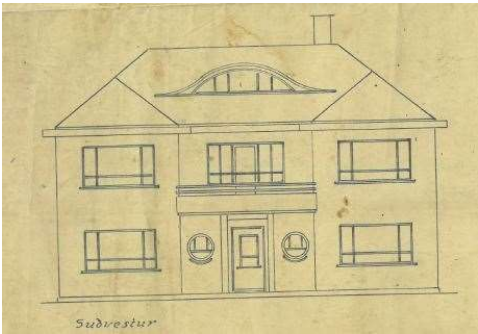
Varðveislugildi:

Verndarflokkar: Hátt
Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Árni Bæringsson og Jóhanna Þórðardóttir
Hönnuður: Guðjón Jóhannesson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun:

Útlitsteikning Guðjóns Jóhannessonar

Bjarkargata 6, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteyp	Steinsteyp	1957 Bílskúr áfastur við hús.	
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteyp	Steinsteyp		
Útlit:	Tvílyft Kvistir Ris Reykháfur Svalir	Tvílyft Ris Reykháfur Svalir		
Saga				

Tveggja íbúða byggingameistarafunkishús. Byggt fyrir Árna Bæringsson af bræðrunum Páli og Guðjóni Jóhannessonum og hannaði Guðjón húsið. Teikningar voru samþ. af byggingarnefnd þann 3. ágúst 1949.

Morgun einn, þegar átti að fara að klæða þakið, kom Árni að máli við Guðjón og sagði að kannski væri sniðugt að vera með kvist á húsinu. Guðjón brá skjótt við og teiknaði kvistinn í hádeginu. Páll var ekki sáttur við þetta því ætlunin hafði verið að klára þakið þennan dag og er eftir honum haft "látum vera með kvistinn, en að hann skyldi þurfa að vera bogadreginn". Guðjón Jóhannesson húsasmíðameistari verður um 1950 einn afkastamesti hönnuður og smíður svæðisins og tekur þar við af Inga Kristjánssyni.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Samhverft hús afkvæmi funkistíma.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús. Húsið hannað og byggt af Guðjóni Jóhannessyni byggingameistara á Patreksfirði.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hluti af funkishverfi Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Sagað af steypum rennukanti og þak fært út yfir. Handriði á svölum breytt.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu hefur verið endurskeljað og er vel viðhaldið.
Varðveislugildi:	Hátt	Húsið eitt af mörgum funkishúsum sem byggð voru eftir skipulagi Guðjóns Samúelssonar og Guðmundar Hannessonar.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti	

Fyrsti eigandi: Erlendur Hjartarson, Jónína Hjartardóttir og
Hönnuður: Ingi Kristjánsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Bjarkargata 7, 1966.

Bjarkargata 7, 2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni: Steinsteyp		Steinsteyp	Húsið klætt með steniplötum.	
Útveggir: Skeljasandur		Steniklæðning		
Þakgerð: Valmapak		Valmapak		
Þakklæðning: Bárujárn		Bárujárn		
Undirstaða: Steinsteyp		Steinsteyp		
Útlit:	Tvílyft Reykháfur Útitróppur	Tvílyft Útitróppur		

Saga

Tveggja íbúða funkishús, hannað og byggt af Inga Kristjánssyni, húsasmiði á staðnum. Upphaflega skeljað en nú klætt steni plötum.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfaldur byggingameistarafunkis.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús, hannað og byggt af Inga Kristjánssyni byggingameistara á Patreksfirði.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hluti af funkishverfi Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Húsið hefur verið einangrað að utan og klætt steniplötum. Steyptar rennur enn til staðar. - Breytingar afturkræfar.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Komið að viðhaldi á steypum rennukanti.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Hátt	Húsið eitt af mörgum funkishúsum sem byggð voru eftir skipulagi Guðjóns Samúelssonar og Guðmundar Hannessonar.
		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Byggingarfélag verkamanna
Hönnuður: Bárður Ísleifsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Upprunalegt hús, fyrir viðbyggingu.

Húsið með viðbyggingu 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1970 Viðbygging	Ólafur Helgason, Byggingarfulltrúi
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Reykháfur	Útitröppur		
	Útitröppur	Viðbygging		
	Kjallari			

Saga

Fjögura íbúða hús byggt sem verkamannabústaðir af Byggingarfélagi verkamanna á Patreksfirði, samþykkt á fundi bygginganefndar 9. júní 1949. Húsið er sömu gerðar voru reist í Reykjavík og Hafnarfirði sem verkamannabústaðir og eru teikningarnar sem byggt var eftir af verkamannabústöðum í Rauðárholti. Ólafur Helgason byggingarfulltrúi byggð síðan við húsið árið 1970.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Verkamannabústaðir hannaðir af Bárði Ísleifssyni arkitekt.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Verkamannabústaðir, á sér samsvörun í Reykjavík og Hafnarfirði.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hluti af funkishverfi Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Upprunalegt hús vel varðveitt. Viðbygging sléttmúruð.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Brýn þörf á múrviðgerðum.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Hátt	Hluti af heild, funkistímabil.
		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Oddgeir Magnússon
Hönnuður: Jón Jónsson frá Flateyri

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Kötuhús 1940-45.

Kötuhús 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar		
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft	Einlyft		
	Reykháfur	Reykháfur		
	Útitröppur	Útitröppur		
	Kjallari	Kjallari		

Saga

Bárujárnsklætt timburhús á steyptum kjallara, kennt við Katrínu Gíladóttur fósturdóttur Ólafs Jóhannessonar og Auróru konu hans. Húsið er, í stíl sínum, á tímamótum funkis og bárujárns húsa. Húsið hannaði Jón Jónsson sem var með viðurnefnið "smiður á öllum fjörðum".

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Á tímamótum bárujárns- og funkishúsa.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús. Bárujárns hús á steyptum kjallara, hannað og byggt af Jóni Jónssyni frá Flateyri.
Umhverfisgildi:	Hátt	Hluti af götumynd Urðargötu og "miðbæjarins".
Upprunalegt gildi:	Hátt	Óbreytt frá upphafi.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Vel viðhaldið.

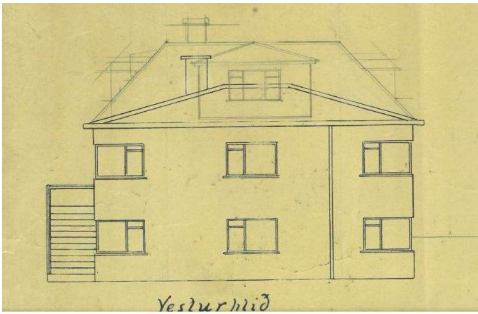
Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Hátt	Húsið á mótum bárujárns- og funkis með hefðbundnum frágangi við glugga.
		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti

Fyrsti eigandi: Gísli Bjarnason og Nanna Guðmundsdóttir
Hönnuður: Ingólfur Guðmundsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Teikning með breytingu

2018

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	Þak hækkað - kvistur.	Ókunnur,
Útveggir:	Skeljasandur	Trapisubára		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak	Trapisu stálklæðning.	Ókunnur,
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Reykháfur	Kvistir		
	Útitröppur	Útitröppur		
		Ris		

Saga

Steypt funkishús sem hefur verið klætt stáli að utan.
Húsið teiknað með lágu valmaþaki..
Byggt af togaraskipstjóra sem bjó á efri hæð en áhafnarmeðlimir á neðri.
Hönnuður og smiður hússins,Ingólfur Guðmundsson var samþykktur af byggingarnefnd Patreksfjarðar árið 1936.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfaldur byggingameistarafunkis. Klæðning til lýta en afturkræf framkvæmd.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús, funkistímabil.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið áberandi í götumynd Urðargötu.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Seinni tíma klæðning, þak og kvistir.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.

Varðveislugildi:	Miðlungs	Húsið er hluti af sögu og tímabili byggingameistarafunkisins á Vatneyri.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti	

Fyrsti eigandi: Adólf Hallgrímsson og Helga Guðmundsdóttir
Hönnuður: Jón Jónsson frá Flateyri

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Urðargata 7, 1940-45.

Urðargata 7, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar		
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft	Einlyft		
	Ris	Viðbygging		
	Reykháfur	Kjallari		
	Útitröppur	Ris		
Saga	Kjallari	Útitröppur		

Byggt sem tveggja íbúða bárujárnshús á steinsteyptum kjallara. Hefðbundið timburhús en funkisáhrifa farið að gæta við gluggasetningu. Annað tveggja húsa á Urðargötu sem er hannað og byggt af Jóni Jónssyni frá Flateyri sem kallaður var "Jón á öllum fjörðum". Húsið samþykkt í bygginganefnd í sept. árið 1934 þannig að húsið er að öllum líkindum eldra en segir í fasteignaskrá.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Eitt af yngstu bárujárnshúsum Vatneyrar með funkisáhrifum.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús.
Umhverfisgildi:	Hátt	Hluti samfelldrar húsaraðar neðan Urðargötu með varveittum fyrstu ljósastaurum Patreksfjarðar.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Húsið upprunalegt fyrir utan gluggabreytingar.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Gott viðhald.
Varðveislugildi:	Hátt	Sérstakt hús á mótum timburhúsahefðar og funkistíma.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti	

Fyrsti eigandi: Þórður Þorsteinsson og Kristín Pálsdóttir
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun:

Urðargata 9 til vinstri.

Urðargata 9, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1959	Bílskúr
Útveggir:	Hraunað			
Þakgerð:	Geiraris			
Þakklæðning:	Bárujárn			
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft	Einlyft		
	Kjallari	Útitröppur		
	Reykháfur	Viðbygging		
		Kjallari		

Saga

Tveggja íbúða steinsteypt funkishús, byggt af Þórði Þorsteinssyni sem fórst með Þormóði. Byggingarnefnd samykkti teikningar af húsinu, 25. apríl 1937, en lagði í leiðinni til að "mjórri rúður glugganna séu alstaðar látnar vita að hornum hússins". Húsið óbreytt fyrir utan bílskúr og skorsteinn hefur verið fjarlægður.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfaldur byggingameistarafunkis
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús, funkistímabil.
Umhverfisgildi:	Hátt	Hluti samfelldrar húsaraðar neðan Urðargötu.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið að mestu upprunalegt en þak fært út yfir steyptan rennukant.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Gott viðhald.

Varðveislugildi: Miðlungs Húsið hefur vægi í götumynd Urðargötu.

Verndarflokkar: Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Ingimundur Árnason
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Frístundir/sumarhús

Urðargata 8, u.þ.b. 1960. Myndi í eigu Haralds

Urðargata 8

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	Húsið hækkað - portbyggt ris.	Ókunnur,
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Hlaðin úr tilhöggnu grjóti	Hlaðin úr tilhöggnu grjóti		
Útlit:	Einlyft Reykháfur Kjallari	Einlyft Portbyggt Ris Viðbygging Kjallari		

Saga

Timburhús á hlöðnum kjallara.Hugsanlega elsta húsið við Urðargötu. Haft eftir Guðrúnu Halldórsdóttur á Patreksfirði að húsið sé ekki yngra en frá 1920 og líklega enn eldra. Ingimundur Árnasonar, sem sagur er fyrsti eigandi, er getið í Gjörðabók bygginganefndar árið 1930 þegar hann sækir um að reisa andakofa ofan við íbúðarhús sitt í Urðum.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfallt alþýðuhús frá byrjun tuttugustu aldar.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið áberandi í götumynd Urðargötu.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Seinni tíma portbyggt ris.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Gott viðhald.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Umsagnarskyld hús - appelsínugulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Þórður Jóseppson og Tove - Vigfús Þórðarson
Hönnuður: Hafliði Jóhannsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Urðargata 12, 2011.

Urðargata 12, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur - málað		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Asbestbára	Asbestbára		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Útitröppur Einlyft	Útitröppur Tvílyft		

Saga

Húsið teiknað sem einbýlishús með kjallara undir fremti hluta en hefur að öllum líkindum verð byggt sem tvær hæðir. . Húsið var skeljað en hefur verið málað og þak fært út yfir steyptar rennur.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfaldur byggingameistarafunkis.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús, funkistímabil.
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Óbyggðar lóðir beggja vegna við húsið.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Málað yfir skeljaðan múr, að öðru leiti upprunalegt.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Komið að viðhaldi.

Varðveislugildi:	Miðlungs	Húsið er hluti af sögu og tímabili byggingameistarafunkisins á Vatneyri.
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Gísli Jóhannesson
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Frístundir/sumarhús

Hallgrímshús fyrir 1969

Urðargata 11, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Plankabyggt	Plankabyggt	1987 Kvistur á suðurhlið og þaki breytt á anddyri og það stækkað.	Ókunnur,
Útveggir:	Bárujárn	Trapisubára		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Hlaðin úr tilhöggnu grjóti			
Útlit:	Einlyft Inngönguskúr (bíslag) Ris Reykháfur	Einlyft Inngönguskúr (bíslag) Kvistir Ris		
Saga	Viðbygging	Kjallari		

Svokallað plankabyggt timburhús - plankar frá Noregi. Reist 1906 af Gísli Jóhannessyni kennara, skipstjóra og organista. Gísli var bróðir Ólafs B. Jóhannessonar.

Hallgrímur járnsmiður, og hreppsstjóri, sem var annar eigandi hússins, hafði járnsmiðju og útihús ofan við götu. Húsið var bárujárnsklætt og án kvists en hefur verið klætt með trapisustálplötum.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Seinni tíma breytingar rýra listrænt gildi hússins. Væri verðugt verkefni að færa húsið nær uppruna.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Plankabyggt íbúðarhús, það eina á Vatneyri.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægt í götumynd Urðargötu, blöndu timbur- og funkishúsa.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Klætt trapisubáru, einangrað að utan og kvistur á suðurhlið.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.
Varðveislugildi:	Hátt	Elsta skráða íbúðarhúsið í Urðum og einfalt að færa nær uppruna. Eina plankabyggða húsið á Vatneyri.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Friðuð hús - fjólublár litur á korti	

Fyrsti eigandi: Björn Guðmundsson

Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð

Núverandi notkun: Íbúð

Pórsgata 1 ásamt Túngötu 12 (t.h.) sem nú er

Pórsgata 1, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Hlaðið, holsteinn	Hlaðið, holsteinn	1967 Byggðir kvistir Trapisustálklæðning	Práinn Hjartarson, Ólafur Árnason og Hafliði Ottósson, Múrari
Útveggir:	Múrsléttað	Trapisubára		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft Kvistir Ris Reykháfur Svalir	Tvílyft Kvistir Ris Svalir Útitröppur		
Saga				

Húsið með funkisáhrifum, byggt sem verkstæði og íbúð, hlaðið úr holsteini. Teikningar samþykktar í byggingarnefnd 17. apríl 1958. Á sama fundi er Birni Guðmundssyni veitt leyfi til að standa fyrir byggingu íbúðarhúsa í umdæmi hreppsins. Byggt undir lok tímabils bygginganeistarafunkis.

Kvistir og klæðning seinni tíma.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Lágt	Hús með funkisáhrifum.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús. Byggt undir lok tímabils bygginganeistarafunkis.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hluti af funkishverfi Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Mikið breytt, kvistir og klæðning.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Komið að viðhaldi.

Varðveislugildi: Lágt

Húsið eitt af mörgum húsum sem byggð voru eftir skipulagi Guðjóns Samúelssonar og Guðmundar Hannessonar.

Verndarflokkar: Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti

Fyrsti eigandi: Kári Jóhannesson
Hönnuður: Guðjón Jóhannesson

Upphafleg notkun:
Núverandi notkun: Íbúð

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	Timbursvalir í stað steyptra og þak fært út yfir kant.	Ókunnur,
Útveggir:	Múrsléttað	Múrsléttað	2022 Húsið klætt í alusinkbáru og gluggabreytingar.	Ingvar Bjarnason, Byggingarfræðingur
Þakgerð:	Geiraris	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt			
Útlit:	Tvílyft Svalir Reykháfur	Tvílyft Svalir		

Saga

Steinsteypt funkishús hannað af Guðjóni Jóhannessyni húsasmíðameistara sem teiknaði mörg hús á Patreksfirði og í nærsveitum. Þak hefur verið fært út yfir steytar rennur. Steyptar svalir sem enduðu í boga hafa verið fjarlægðar og nýjar stærri timbursvalir byggðar í stað þeirra.

Uppfært sept 2022: Nýir plastgluggar eru komnir í húsið og það verið klætt með standandi alusinkbáru.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfaldur byggingameistarafunkis.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús, hannað og byggt af Guðjóni Jóhannessyni byggingameistara á Patreksfirði.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið hluti af funkishverfi Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Timbursvalir í stað steyptra, sagað af steiptum rennukanti og þak fært út yfir.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.
Varðveislugildi:	Hátt	Húsið eitt af mörgum funkishúsum sem byggð voru eftir skipulagi Guðjóns Samúelssonar og Guðmundar Hannessonar.
Verndarflokkar:	Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti	

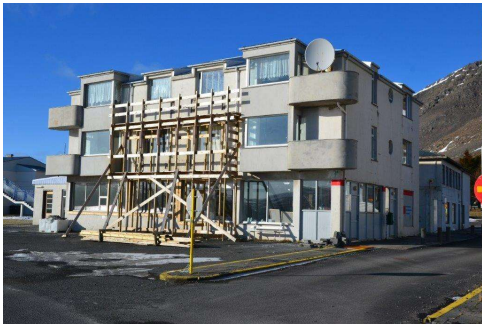

Fyrsti eigandi: Guðjón og Ottó Guðjónssynir
Hönnuður: Halldór Jónsson

Upphafleg notkun: Íbúð / Verslun
Núverandi notkun: Íbúð

Strandgata 5, 1964.

Strandgata 5, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1988 Viðbygging við vesturgafi. Akrýlefni á 2" plasteinangrun.	Freyr Jóhannesson, Byggingatæknifræðingur
Útveggir:	Skeljasandur	Klætt akrýlefni og		
Þakgerð:	Valmapak	Valmapak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Þrílyft Svalir Reykháfur	Þrílyft Reykháfur Svalir Viðbygging		

Saga

Húsið byggt sem fjölbýlishús með verslun á jarðhæð. Húsið sem hannað var af Halldóri Jónssyni arkitekt boðaði nýja tíma, það sem koma skyldi á Vatneyri en ekki varð framhald á. Verslunin Kjöt og Fiskur var í húsinu frá upphafi. Bókasafn og síðan bæjarskrifstofur voru á tímabili á helmingi miðhæðar hússins. Húsið upphaflega skeljað en hefur verið einangarað með 2" plasti og klætt með akrýlefni (Sommer) sem reynst hefur illa or eru nú viðgerðir í gangi.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Stærsta funkishús Varneyrar og það eina sem hannað var af arkitekt.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Byggt sem fjölbýlishús með verslun á jarðhæð.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið mjög áberandi í ásýnd Vatneyrar.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Húsið hefur verið einangrað að utan og klætt múrkerfi og málað. Missir af verslun á jarðhæð.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Unnið er að viðhaldi.
Varðveislugildi:	Hátt	Fjölbýlis- og verslunarhús í "miðbæ" Vatneyrar. Nýr tími og skali á Vatneyri.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti	

Fyrsti eigandi: Jóhann Magnússon og Hólmfríður
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun:

Strandgata 7 á fjórða áratug síðustu aldar.

Strandgata 7, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	2022 Húsið einangrað að utan og klætt alusinkbáru - gluggum breytt.	Verkþjónusta Héðins, Byggingatækniþræðingur
Útveggir:	Hraunað	Hraunað		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft	Einlyft		
	Portbyggt	Ris		
	Ris	Portbyggt		
	Reykháfur	Reykháfur		
Saga	Útitröppur	Útitröppur		
	...	...		

Einfalt steinsteypuhús, byggt sem þriggja íbúða hús. Samþykkt í byggingarnefnd 15. sept. 1928. Í beiðni Jóhanns um byggingaleyfi var jafnframt sótt um að fá að flytja inn í húsið þegar innréttingu á 1. gólfu væri lokið og að hann fengi að bíða með að fullgera smíði uppi eftir því sem ástæður leyfa. Jóhann sótt síðar um ýmsar breytingar m.a. hækkun kjallara þannig að hann yrði íbúðarhæfur, breykka útitröppur og að fá að setja vatnssalerni á efstu hæð. Setti nefndin það skilyrði að þakgluggi yrði settur á salernið og taldi rétt að leita álits heilbrigðisnefndar á framkvæmdinni. Húsið upphaflega hraunað og með krosspóstagluggum. Húsið er nú málað og gluggum hefur verið breytt.

Uppfært sept. 2022: Verið er að einangra og klæða húsið að utan með alusinkbáru. Einnig er verið að skipta út gluggum og færa þá nærri upprunalegu útliti.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfallt steinsteypt hús, fyrir tíma funkis.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús.
Umhverfisgildi:	Hátt	Áberandi í ásjáð Vatneyrar. Hluti af Krókshverfinu.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Gluggabreytingar og mála yfir hraunaðan múr. Að öðru leiti óbreytt.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Komið að viðhaldi.

Varðveislugildi:	Hátt	Sérstakt steinsteypt hús á Vatneyri og áberandi í ásjáð eyrarinnar.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti	

Fyrsti eigandi: Davíð Friðlaugsson og Sesselía Sveinsdóttir
Hönnuður: Davíð Friðlaugsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Strandgata 11 lengst til vinstri, árið 1946

Strandgata 11, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteyp	Steinsteyp	Virkisstallar fjarlægðir	
Útveggir:	Hraunað	Hraunað og málað		
Þakgerð:	Einhalla (skúrþak)	Einhalla (skúrþak)	1960	Þak fært út yfir útveggi
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteyp	Steinsteyp		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Reykháfur	Útitróppur		
	Útitróppur			

Saga

Eitt þriggja samsvarandi húsa sem hönnuð voru af smiðum á staðnum, steinsteypuöld gengin í garð og funkisinn rétt handan við hornið.

Teikningar Davíðs Friðlaugssonar samþykktar á fundi byggigarnefndar 25. júní 1930. Húsið er steinsteyp með timburgólfi á milli hæða, var í fyrstu ein hæð en nokkru seinna byggð önnur hæð og voru þá tvær íbúðir í húsinu. Upphaflegar teikningar sýna trésmiðju á jarðhæð. Fullbyggt var húsið með virkisstöllum á útveggjum þriggja hliða og einhalla þaki. Stærri gluggar voru tveggjapósta með misháum þverpóstum, þak og milligólf er úr timbri.

Virkisstallar hafa verið brotinnir af útveggjum og þak nær nú út yfir þá og gluggum hefur verið breytt.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Seinni tíma breytingar rýra listrænt gildi hússins. Væri verðugt verkefni að færa húsið nær uppruna.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús hannað og byggt af smiði á staðnum.
Umhverfisgildi:	Hátt	Eitt þriggja samsvarandi húsa. Mikilvægt fyrir ásýnd Vatneyrar. Hluti af Krókshverfinu.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Efsti hluti útveggja sem náði upp yfir þak á þrjá vegu, með virkisstöllum, hefur verið brotinn af og þak fært út yfir þá. Gluggar breyttir.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Komið að viðhaldi á útveggjum.

Varðveislugildi:	Hátt	Eitt þriggja húsa samsvarandi húsa sem hönnuð voru af smiðum á staðnum, steinsteypuöld gengin í garð og funkisinn rétt handan við hornið. Samhengið við hin húsin evkur varveislugildi.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti	

Fyrsti eigandi: Magnús Þorsteinsson
Hönnuður: Finnur Ó Thorlacius

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Prestshúsið á fjórða áratug síðustu aldar.

Strandgata 11a, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	Trapisuklæðming.	
Útveggir:	Bárujárn	Trapisubára		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft Inngönguskúr (bíslag) Reykháfur Útitröppur Kjallari	Tvílyft Útitröppur Inngönguskúr (bíslag) Kjallari		
Saga				

Húsið byggt sem prestbústaður árið 1918. Haft er eftir eldri íbúum að húsið hafi verið flutt til Patreksfjarðar frá Flateyri. Teikning af húsinu er undirrituð af Finni Ó. Thorlasiusi í febr. 1918. Skúr á austurhlið var svonefndur heldrimannainngangur og snéri inngangsúrð í norður að Aðalstræti og var tröð þaðan að húsinu.

Þak og útveggir hafa verið kæddir með trapisustáli og þaki inngangsskúrs (heldrimannainngangur) hefur verið breytt. Skorsteinn fjarlægður.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Sérstakt hús, sneitt af hornum fyrir glugga.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Pretbústaður.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið er bakhús, en eftir sem áður áberandi í þorpsmynd. Hluti af Krókshverfinu.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Vel varðveitt en trapisubáruklæðning til lýta. Þaki inngönguskúrs breytt og skorsteinn fjarlægður.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga

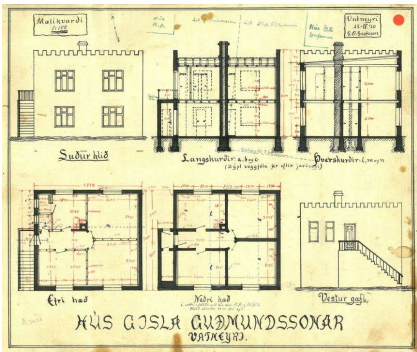
Varðveislugildi: Hátt Sérstakt hús, (hornluggar), byggt sem prestbústaður.

Verndarflokkar: Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti / Friðuð hús - fjólublár litur á korti

Fyrsti eigandi: Gísli Guðmundsson - Þórarinn Kristjánsson og
Hönnuður: Gestur O. Gestsson

Upphafleg notkun:
Núverandi notkun: Íbúð

Strandgata 13, upprunalegar teikningar.

Strandgata 13, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	Virkisstallar fjarlægðir.	
Útveggir:	Múrsléttað	Múrsléttað		
Þakgerð:	Einhalla (skúrpak)	Einhalla (skúrpak)	Þak fært út yfir útveggi	
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:		Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft Reykháfur Útitróppur	Tvílyft Útitróppur		

Saga

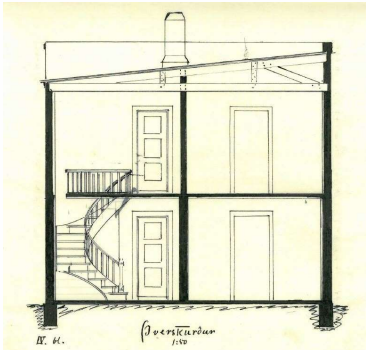
Eitt þriggja samsvarandi húsa sem hönnuð voru af smiðum á staðnum, steinsteypuöld gengin í garð og funkisinn rétt handan við hornið.
Húsið var í fyrstu ein hæð en nokkru seinna byggð önnur hæð og voru þá tvær íbúðir í húsinu. Fullbyggt var húsið með virkisstöllum á útveggjum þriggja hliða og einhalla þaki. Stærri gluggar eru tveggjapósta með misháum þverpóstum, þak og milligólf er úr timbri.
Virkisstallar hafa verið brotnir af útveggjum og þak nær nú út yfir þá. Húsið hefur nýlega verið gert upp að utan og var þá gluggum breytt í átt að upprunalegu útliti, (fög vantar).

Varðveislumat:

Lístrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Það hús, af þremur, sem er næst upprunlegu útliti
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús hannað og byggt af smiði á staðnum.
Umhverfisgildi:	Hátt	Eitt þriggja samsvarandi húsa. Mikilvægt fyrir ásýnd Vatneyrar. Hluti af Krókshverfinu.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Efsti hluti útveggja sem náði upp yfir þak á þrjá vegu, með virkisstöllum, hefur verið brotinn af og þak fært út yfir þá. Gluggar hafa verið færðir nær uppruna.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsið hefur nýlega verið gert upp að utan.
Varðveislugildi:	Hátt	Eitt þriggja húsa samsvarandi húsa sem hönnuð voru af smiðum á staðnum, steinsteypuöld gengin í garð og funkisinn rétt handan við hornið. Samhengi við hin húsin evkur varveislufildi
Verndarflokkar:		Varðveisluverð heild - gulur litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Helgi og Guðmundur Gestsynir
Hönnuður: Gestur O. Gestsson

Upphafleg notkun:
Núverandi notkun: Íbúð

Sneiðing - fyrsta steypta milligólf á Vatneyri.

Strandgata 15, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útveggir:	Múrsléttað	Steniklæðning	Þak fært út yfir vegg.	
Þakgerð:	Einhalla (skúrþak)	Einhalla (skúrþak)	Þak fært út yfir útveggi	
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:		Steinsteypt	Steniklæðning	
Útlit:	Tvílyft Reykháfur Útitróppur	Tvílyft Útitróppur		

Saga

Eitt þriggja samsvarandi húsa sem hönnuð voru af smiðum á staðnum, steinsteypuöld gengin í garð og funkisinn rétt handan við hornið.
Steinsteypt tveggja íbúða hús með steyptu milligólfi sem var það fyrsta á Patreksfirði. Teikningar Gests O. Gestssonar af húsinu gera ekki ráð fyrir virkisstöllum eins og voru á húsum 11 og 13. Stærri gluggar voru tveggjapósta með misháum þverpóstum,

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Seinni tíma breytingar rýra listrænt gildi hússins. Væri verðugt verkefni að færa húsið nær uppruna.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Íbúðarhús hannað og byggt af smiði á staðnum.
Umhverfisgildi:	Hátt	Eitt þriggja samsvarandi húsa. Mikilvægt fyrir ásýnd Vatneyrar. Hluti af Krókshverfinu.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Efsti hluti útveggja sem náði upp yfir þak á þrjá vegu hefur verið brotinn af og þak fært út yfir þá. Húsið hefur verið einagrað að utan og klætt steniplötum. Gluggar breyttir.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.

Varðveislugildi:

Verndarflokkar:	Hátt	Eitt þriggja húsa samsvarandi húsa sem hönnuð voru af smiðum á staðnum, steinsteypuöld gengin í garð og funkisinn rétt handan við hornið. Samhengi við hin húsin evkur varveislueildi.
		Varðveisluverð heild - gulur litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Ólafur F. Ólafsson og Sóveig Stefánsdóttir
Hönnuður: Ó. F. Ólafsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Húsið nýbyggt.

Sigga meistarahús, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útveggir:	Múrsléttað	Múrsléttað		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Portbyggt	Kvistir		
	Ris	Portbyggt		
	Svalir	Ris		
Saga	Reykaháfur	Reykaháfur		
	.....	- ..		

Byggt sem þriggja íbúða hús, steinsteypt með timburgólfum. Eina nýbarrok húsið á Patreksfirði. Sameiginlegt salerni fyrir allar íbúðirnar var undir útitróppunni.

Húsið hefur verið gert upp og er í mjög góðu ástandi.

Húsið líklega teiknað af Ólafi F. Ólafssyni og hann sé sá sem skrifar undir teikningar (Ó. F. Ólafsson) af m.a. af Aðalstræti 1a og Skjaldborg, en upphaflegar teikningar af húsinu hafa ekki fundist.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Húsið það eina síns líka á Vatneyri.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús hannað af járnsmið á staðnum.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið er bakhús með virðulegri aðkomu, áberandi í þorpsmynd.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Húsið nánast óbreytt frá upphafi. Skorsteinn fjarlægður.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Gott viðhald.
Varðveislugildi:	Hátt	Eina nýbarrokhús Patreksfjarðar. Hluti af Krókshverfinu.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti	

Fyrsti eigandi: Guðjón Ólafsson
Hönnuður: Jón Jónsson frá Flateyri

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Strandgata 17, 1964.

Strandgata 17, árið 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1989 Gluggapóstum breytt..	
Útveggir:	Skeljasandur	Skeljasandur - málað		
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Læst klæðning (t.d. kopar,		
Undirstaða:		Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft Reykháfur Útitröppur	Tvílyft Útitröppur		

Saga

Tveggja íbúða steinsteypt hús með timburloftum. Fyrsta funkishús Vatneyrar, hannað og byggt af Jóni Jónssyni "smiði á öllum fjörðum". Upphaflega skeljað. Gott dæmi um einfalt funkishús. Gluggapóstum hefur verið breytt - fækkað.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfaldur og heiðarlegur byggingameistarafunkis.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús, byggingameistarafunkis.
Umhverfisgildi:	Hátt	Húsið stendur í samfeldri röð steinsteyptra húsa. Hluti af Krókshverfinu.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Málað yfir skeljaðan múr og gluggum breytt. Að öðru leiti vel varveitt.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Gott viðhald.
Varðveislugildi:	Hátt	Elsta funkishús Vatneyrar - upphaf nýs tíma.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti	

Fyrsti eigandi: Guðjón Jónsson og Sigríður Þorsteinsdóttir
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Strandgata 17a, fyrir breytingu.

Strandgata 17a, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	1963 Húsið hækkað og breikkað	Guðjón Jóhannesson, Smíður
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Hlaðin í múr	Hlaðin í múr		
Útlit:	Einlyft Ris Reykháfur Útitröppur	Einlyft Portbyggt Ris Reykháfur		
Saga	Kjallari	Kjallari		

Húsið upphaflega byggt um aldamótin 1900 og var þá einn hæð með lágu risi á hlöðnum kjallara. Húsið var endurbyggt árið 1963, kjallari hækkaður og byggð þakhæð með háu porti ofná gamla húsið. Húsið er óbreytt frá endurbyggingu.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Lágt	Timburhús sem hefur vaxið og breyst mikið.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús.
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Bakhús. Hluti af Krókshverfinu.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Húsið mikið breytt, breykkað og hækkað.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Þörf á viðhaldi.

Varðveislugildi: Lágt Lítið eftir af upprunlegu húsi en hefur sess sem hluti Krókshverfis.

Verndarflokkar: Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti / Friðuð hús - fjólblár litur á korti

Fyrsti eigandi: Gísli Sigurðsson snikkari
Hönnuður: Gísli Sigurðsson?

Upphafleg notkun: Íbúð og gistihús / Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Gíslahús, 1964.

Strandgata 19, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar	2014 Tréfallur	
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Hlaðin úr tilhöggnu grjóti	Hlaðin í múr		
Útlit:	Einlyft Portbyggt Ris Reykháfur Útitröppur	Einlyft Kvistir Portbyggt Ris Reykháfur		
Saga				

Reist af Gísla Sigurðssyni trésmið árið 1897 og rak hann seinna að verslun í húsinu. Gísli varð gjaldþrota 1909 og leigði þá Margrét kona Björns Olsens húsið og ráku þau verslun í húsinu. Síðan eignast Ólafur Ólafsson og Halldóra Halldórsdóttir kona hans húsið og reka þar gistingu fyrir ferðamenn fram undir 1940. Í austurstofu var aðstaða fyrir augn- og tannlækni þegar þeir voru á ferð. Nú er húsið nýtt til íbúðar.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Stórt timburhús í góðum hlutföllum.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Byggt sem íbúðarhús með verslun og lengi vel aðalgistihús Vatneyrar.
Umhverfisgildi:	Hátt	Hluti af og áberandi í götumynd.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Að mestu óbreytt en timburpallur til lýta og vanda hefði mátt betur ytri frágang.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Unnið er að uppgerð hússins.

Varðveislugildi: Hátt Elsta húsið í Króknum og mikilvægt í þorpsmynd.

Verndarflokkar: Götumynd - rauður litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Varðveisluverð heild - gulur litur á korti / Friðuð hús - fjólublár litur á korti

Fyrsti eigandi: Kristján Guðbrandsson
Hönnuður: Helgi Gestsson

Upphafleg notkun: Smíðahús
Núverandi notkun: Ekki í notkun.

Aðalstræti 47a, séð ofan úr hlíð. 2018.

Aðalstræti 47a, framhlíð. 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar		
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt			
Útlit:	Einlyft	Einlyft		
	Ris	Ris		
	Útitröppur	Reykháfur		
	Reykháfur	Útitröppur		

Saga

27. júní 1938 er á fundi bygginganefndar samþykkt beiðni frá Kr. J. Guðbrandssyni um að mega byggja smíðahús fyrir ofan íbúðarhús sitt. Sagt er að viðir úr Geirseyrarbúð hafi verið notaðir í húsið. Húsið var nýtt sem smíðaverkstæði Kristjáns og Helga Gestssonar. Teikning af húsinu, ódagsett, er undirrituð af Helga Gestssyni.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfalt timburhús.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Smíðaverkstæði.
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Eitt af bakhúsum innan Klifs sem enn er varðveitt.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Óbreytt frá upphafi.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Komið að viðhaldi.

Varðveislugildi:	Miðlungs	Frá og með Klifi, verður hlíðin meira aflíðandi, bakhús algengari og er smíðaverkstæðið eitt þeirra.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti	

Fyrsti eigandi: Benedikt Sigurðsson
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Geymsla

Bakhúsið séð ofan úr hlíðinni.

Bakhúsið við Aðalstræti 51a, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar		
Útveggir:	Bárujárn	Bárujárn		
Þakgerð:	Mishalla mænisþak.	Mishalla mænisþak.		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:		Hlaðin úr tilhöggnu grjóti		
Útlit:	Einlyft Reykháfur	Einlyft Reykháfur		

Saga

Efst á lóðinni á Aðalstræti 51a stendur lítið hús byggt 1897 af Benedikt Sigurðssyni skipstjóra. Upphaflega íbúð en seinna nýtt sem geymsla og hjallur. Nokkur lítil íbúðarhús voru uppi í hlíðinni ofan Aðalstrætis frá Klifinu og inn að Stekkagili en eru nú flest horfin.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Lágt	Alþýðuhús frá lokum 19. aldar.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús - hjallur.
Umhverfisgildi:	Lágt	Bakhús
Upprunalegt gildi:	Lágt	Talsvert breytt.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Illu farið.

Varðveislugildi:	Lágt	Dæmi um lítið alþýðuhús frá lokum 19. aldar. Ekki gerð krafa um verndun.
Verndarflokkar:	Friðuð hús - fjólublár litur á korti	

Fyrsti eigandi:
Hönnuður: Ókunnur

Upphafleg notkun:
Núverandi notkun: Hjalur - geymsla.

Hjallur við Aðalstræti 49, Benediktshús.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Timbur, bindingar	Timbur, bindingar		
Útveggir:	Bárujárn og listar	Bárujárn og listar		
Þakgerð:	Valmapak	Geiraris		
Þakklæðning:		Bárujárn		
Undirstaða:	Tréstaumar	Tréstaumar		
Útlit:	Einlyft	Einlyft		

Saga

Einn af fáum hjöllum sem eftir eru en fram yfir miðja síðustu öld voru hjallar og kálgarðar við nánast hvert hús. Voru þeir nýttir til geymslu matvæla og til að þurrka þvott. Óvíst er um byggingarár en hjallurinn hefur staðið svo lengi sem elstu Patreksfirðingar muna.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfaldur hjallur.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Einn af fáum hjöllum við íbúðarhús sem eftir er. En á fyrri hluta síðustu aldar voru hjallar og kálgarðar við nánast öll hús þorpsins.
Umhverfisgildi:	Hátt	Í samhengi við íbúðarhús - hátt.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Óbreyttur.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Komið að viðhaldi.

Varðveislugildi:	Hátt	Einn af fáum hjöllum við íbúðarhús sem eftir er.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti	

Fyrsti eigandi: Júlíus og Cesar Ólafssynir
Hönnuður: Húsnæðismálastofnun ríkisins

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Túngata 19, 2012.

Túngata 19, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	Bílskúrar	Húsnæðismálastofnun ríkisins,
Útveggir:	Múrsléttað	Stálplötur - trapisubára		
Þakgerð:	Einhalla (skúrþak)	Einhalla (skúrþak)	Klæðning	Ókunnur,
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Svalir			

Saga

Húsið annað tveggja á Patreksfirði sem byggt er eftir sömu teikningu - grunnmyndir þær sömu en þaki hallar í aðra átt á Aðalstræti 83. Sú breyting verður á um 1960 að farið er að sækja teikningar út fyrir byggðina og þá einkum til Húsnæðismálastofnunar ríkisins. Fram að því voru nánast öll hús á Patreksfirði hönnuð af byggingameisturum á staðnum. Fyrstu eigendur voru bræður og bjuggu einir og þóttu búa veglega og var því farið að nefna húsið Piparsveinahöllina.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Eitt af mörgum húsum byggt eftir sömu teikningu Húsnæðismálastofnunar.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús
Umhverfisgildi:	Hátt	Hornhús, stingur í stúf við funkishúsin en eftir sem áður hluti af byggðarmynstri.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Seinni tíma klæðningar rýra upprunalegt gildi.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.
Varðveislugildi:	Miðlungs	Fulltrúi síns tíma á Vatneyri.
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Kristinn Friðþjófsson
Hönnuður: Magnús Friðriksson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Urðargata 15, götumynd.

Urðargata 15, suðvestur.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útveggir:	Múrsléttað	Múrsléttað		
Þakgerð:	Einhalla (skúrpak)	Einhalla (skúrpak)		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Reykháfur Svalir Kjallari Einlyft	Einlyft Reykháfur Svalir		

Saga

Yngsta hús Urðargötu. Steinsteypt einbýlishús byggt fyrir Kristinn Friðþjófsson forstjóra.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Dæmigert hús frá sjöunda áratug síðustu aldar.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús, sjöundi áratugur 20. aldar.
Umhverfisgildi:	Hátt	Hluti samfelldrar götummyndar neðan Urðargötu.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Að mestu óbreytt - seinni tíma handrið á svölum.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.
Varðveislugildi:	Miðlungs	Lítið breytt hús frá sjöunda áratug síðustu aldar. Húsið sem hluti götummyndar hækkar varðveislugildi.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götummynd - rauður litur á korti	

Fyrsti eigandi: Ágúst Herbert Pétursson
Hönnuður: Guðjón Jóhannesson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Urðargata 17, götummynd.

Urðargata 17, suðurhlið.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	Steniklæðning á austurhlið.	Ókunnur,
Útveggir:	Múrsléttað	Múrsléttað og steni		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Reykháfur	Einlyft		
	Svalir	Svalir		
	Einlyft	Reykháfur		
	Kjallari	Kjallari		

Saga

Húsið hannað og byggt af Guðjóni Jóhannessyni byggingameistara á Patreksfirði fyrir Ágúst Herbert Pétursson bakarameistara, síðar oddviti og sveitarstjóri. Eitt af síðustu húsunum sem hönnuð voru af Guðjóni.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Einfalt steinsteypuhús með funkiseinkennum.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús.
Umhverfisgildi:	Hátt	Hluti samfelldrar götummyndar neðan Urðargötu.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Nánast upprunalegt fyrir utan klæðningu á austurgafli.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.

Varðveislugildi:	Miðlungs	Hefur ákveðið gildi í samhangandi götummynd.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götummynd - rauður litur á korti	

Fyrsti eigandi: Hafsteinn Davíðsson og Erna Aradóttir
Hönnuður: Guðjón Jóhannesson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun:

Urðargata 18, 1980.

Urðargata 18, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Hlaðið, holsteinn	Hlaðið, holsteinn	Klæðning	Ókunnur,
Útveggir:	Múrsléttað			
Þakgerð:	Einhalla (skúrþak)			
Þakklæðning:	Bárujárn			
Undirstaða:				
Útlit:	Tvílyft Reykháfur Svalir Útitröppur Kjallari	Tvílyft Útitröppur Kjallari		
Saga				

Húsið hannað af Guðjóni Jóhannessyni byggingameistara á Patreksfirði. Ólafur Helgason sá um bygginguna en hann átti síðar eftir að koma mikið við sögu bygginga á Patreksfirði.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Sérstakt hús á Vatneyri,
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús, hannað af byggingameistara á staðnum.
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Áberandi í sundurlausri götumynd ofan götu. Nýtt deiliskipulag samfara ofanflóðavörnum gerir ráð fyrir húsum á auðum lóðum.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Upphaflega sléttmúrað, nú klætt trapisubáru.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.
Varðveislugildi:	Miðlungs	Á sínum tíma sérstakt hús en klæðning til mikilla lýta.
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Jens V. Jensson
Hönnuður: Guðjón Jóhannesson

Upphafleg notkun:
Núverandi notkun: Íbúð

Urðargata 19, fyrir 1957.

Urðargata 19, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1957 Húsið klætt að utan og timbursvalir í stað steyptra.	
Útveggir:	Múrsléttað	Steniklæðning	1957 Steyptur rennukantur brotin af.	Ókunnur,
Þakgerð:	Valmaþak	Valmaþak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:		Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft Kjallari	Einlyft Kjallari Svalir		

Saga

Tveggja íbúða steinsteypt hús, byggt af Jens Viborg Jenssýni vélstjóra og hannað af Guðjóni Jóhannessyni byggingameistara á Patreksfirði. Jens var einn af 5 mönnum sem fórust með togaranum Verði í janúar árið 1959. Síðan býr í húsinu Friðbjörn Gunnlaugsson og Sigríður Halla Sigurðardóttur en þau voru bæði kennarar. Húsið hefur glatað upprunalegum einkennum þ.e. steyptum kanti og svölum. Upphaflega sléttmúrað en nú einangrað að utan og klætt steniplötum.

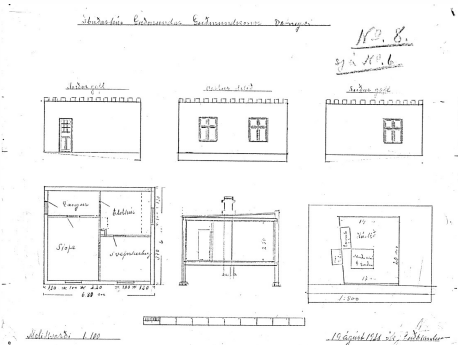
Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Lágt	Vængstýfður byggingameistarafunkis.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Hluti samfelldrar götummyndar neðan Urðargötu.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Upphaflega sléttmúrað með steypum þakkanti og svölum, nú klætt steni með timbursvölum og kantur horfinn.
Tæknilegt ástand:	Miðlungs	Húsinu vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.

Varðveislugildi:	Lágt	Hefur ákveðið gildi sem hluti götummyndar en húsið sem slíkt hefur lágt varveislugildi að teknu tilliti til seinni tíma breytinga
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götummynd - rauður litur á korti	

Fyrsti eigandi: Guðmundur S. Guðmundsson og Kristín
Hönnuður: Kristján Guðbrandsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Húsið ekki í notkun

Teikningar Ó. F. Ólafssonar frá 1928.

Húsið 2019

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni: Steinsteyp		Steinsteyp	1934 Hæð byggð ofan á húsið	Ó. F. Ólafsson, Járnsmiður
Útveggir: Múrsléttað		Mótuð stálklæðning		
Þakgerð: Einhalla (skúrþak)		Mænisþak	1941 Þakhæð og viðbygging.	Ingi Kristjánsson, Byggingameistari
Þakklæðning: Bárújárn		Bárújárn		
Undirstaða: Steinsteyp		Steinsteyp		
Útlit:		Tvílyft Útitröppur Kvistir Viðbygging Reykháfur		

Saga

Húsið er byggt í nokkrum áföngum. Samþykkt var á fundi bygginganefndar þann 4. ágúst 1928 að Guðmundur S. Guðmundsson fengi að rífa íbúðarhús sitt og byggja nýtt hús á sama grunni með því skilyrði að húsið yrði á steiptum grunni. Hinsvegar veitti nefndin undanþágu frá kröfu um að húsið snéri rétt við götu. Upphaflega var húsið ein hæð, steinsteyp með virkisstöllum, hannað af Kristjáni J. Guðbrandssyni smiði á Patreksfirði. Árið 1934 er húsið hækkað um eina hæð, teikningar undirritaðar af Ólafi. F. Ólafssyni sem hannaði nokkur hús á Patreksfirði. Rishæðin og viðbygging er síðan byggð árið 1941, teiknuð af Inga Kristjánssyni sem var afkastmikill hönnuður og byggingameistari á fimmta áratugnum. Upphaflega ein íbúð en eftir viðbyggingar þrjár. Húsið hefur verið klætt stálplötum og gluggum breytt.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Lágt	Steisteyp hús sem hefur vaxið og breyst mikið.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Áberandi í sundurlausri götumynd ofan götu. Nýtt deiliskipulag samfara ofanflóðavörnum gerir ráð fyrir húsum á auðum lóðum.
Upprunalegt gildi:	Lágt	Húsið hefur tekið miklum breytingum frá upphafi.
Tæknilegt ástand:	Lágt	Húsið hefur staðið tomt í mörg ár og komið að viðhaldi að utan sem innan.
Varðveislugildi:	Lágt	Illu farið og mikið breytt hús.
Verndarflokkar:		Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti

Fyrsti eigandi: Ingólfur Arason
Hönnuður: Kjartan Sveinsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Urðargata 22, 2018.

Urðargata 22, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útveggir:	Múrsléttað	Múrsléttað		
Þakgerð:	Einhalla (skúrpak)	Einhalla (skúrpak)		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft	Einlyft		
	Kjallari	Útitröppur		
	Reykháfur	Kjallari		
	Útitröppur			

Saga

Annað tveggja húsa í Urðargötu í módernískum stíl, hönnuð af Kjartani Sveinssyni, en þegar kemur fram á sjöunda áratug síðustu aldar er í farið að leita til hönnuða fyrir sunnan. Ingólfur Arason kaupmaður lét byggja húsið en við hann var Ingólfsbúð, (Aðalstræti 8), kennd.

Varðveislumat:

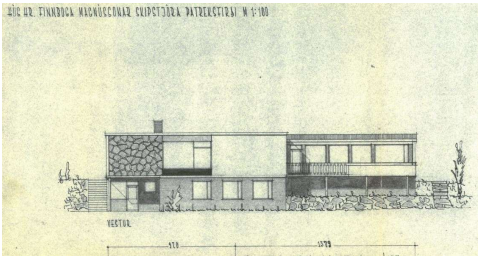
Listrænt gildi / Byggingarlist:	Hátt	Gott dæmi um hús Kjartans Sveinssonar í módernískum stíl.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús kaupmanns.
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Húsið hannað með tilliti til hlíðar ofan götu og sómir sér vel í götumynd.
Upprunalegt gildi:	Hátt	Óbreytt frá upphafi.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu er vel viðhaldið með virðingu fyrir uppruna.

Varðveislugildi:	Hátt	Verðugur fulltrúi sjöunda áratugar síðustu aldar á Vatneyri.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti	

Fyrsti eigandi: Finnbogi Magnússon og Dómhildur Eiríksdóttir
Hönnuður: Kjartan Sveinsson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Útlitsteikning Kjartans Sveinssonar 1962.

Urðargata 23, 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1990 Mænisþak sett á húsið og það klætt steni.	Teiknistofan hf Ármúla 6, Arkitekt
Útveggir:	Múrsléttað			
Þakgerð:	Einhalla (skúrþak)			
Þakklæðning:	Bárujárn			
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Einlyft	Einlyft		
	Kjallari	Kjallari		
		Svalir		
		Útitröppur		

Saga

Annað tveggja húsa í Urðargötu sem hannað er af Kjartani Sveinssyni en þegar kemur fram á sjöunda áratug síðustu aldar er í farið að leita til hönnuða fyrir sunnan. Finnbogi Magnússon, útgerðarmaður og skipstjóri, lét byggja húsið. Upphaflega var húsið byggt í móðernískum stíl með einhalla þökum, sem hölluðu á móti hvoru öðru, en mænisþak var sett á húsið árið 1989 og húsið klætt steni.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Upphaflega móðernískt hús en seinni tíma breytingar hafa rýrt listrænt gildi.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús
Umhverfisgildi:	Miðlungs	Húsið er ysta hús Urðargötu við jaðar snjóflóðasvæðis.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Talsvert breytt - mænisþak og klæðning.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Húsinu vel viðhaldið með tilliti til seinni tíma breytinga.

Varðveislugildi:	Miðlungs	Síðari tíma breytingar draga úr varðveislugildi.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti	

Fyrsti eigandi: Guðjón Jóhannesson og Kristinn Jónsson
Hönnuður: Guðjón Jóhannesson

Upphafleg notkun: Íbúð
Núverandi notkun: Íbúð

Urðargata 26, vesturhlið 2011.

Urðargata 26, suðaustur 2018.

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	Viðbygging	
Útveggir:	Múrsléttað	Múrsléttað		
Þakgerð:	Pagóðupak	Pagóðupak		
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Kvistir	Ris		
	Ris	Reykháfur		
	Reykháfur	Svalir		
Saga	Svalir	Útitröppur		

Steinsteypt tveggja íbúða hús, hannað og byggt af Guðjóni Jóhannessyni byggingameistara á Patreksfirði. Guðjón átti rætur sínar í funksjónalisma stríðsáranna en hér gætir áhrifa byggingalistar eftirstríðsára má þar m.a. nefna Einar Sveinsson. Einnig má geta sér til að Guðjón hafi litið til Friðþjófshúss, (Urðargötu 2), við hönnun hússins. Guðjón og kona hans, Erla Guðjónsdóttir, bjuggu á neðri hæð hússins. Á efri hæðinni Kristinn Jóhannes Jónsson útgerðarmaður og kona hans Magnús Magnúsdóttir.

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Sérstakt hús, eitt tveggja húsa á Patró með pagóðupaki.
Menningarsögulegt gildi:	Miðlungs	Íbúðarhús Guðjóns Jóhannessonar byggingameistara.
Umhverfisgildi:	Hátt	Endi Urðargötu.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Lítið breytt fyrir utan plastglugga.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Gott viðhald

Varðveislugildi:	Miðlungs	Áberandi hús í ásýnd þorpsins.
Verndarflokkar:	Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti	

Fyrsti eigandi: Patreksfjarðarsókn
Hönnuður: Sigurður Magnússon

Upphafleg notkun: Kirkja
Núverandi notkun: Kirkja

Kirkjan fyrir 1932

2019

Gerð húss:	Upphafleg:	Núverandi:	Helstu breytingar:	Hönnuðir breytinga:
Byggingarefni:	Steinsteypt	Steinsteypt	1932 Byggt ofan á turn.	Húsameistari ríkisins, Arkitekt
Útveggir:	Múrsléttað	Múrsléttað		
Þakgerð:	Mænisþak	Mænisþak	1967 Byggt beggja vegna kórs og turns.	
Þakklæðning:	Bárujárn	Bárujárn		
Undirstaða:	Steinsteypt	Steinsteypt		
Útlit:	Tvílyft	Tvílyft		
	Turn	Turn		
	Kór	Viðbygging		

Saga

Allt þar til að Patreksfjarðarkirkja var vígð í maí 1907, en bygging hennar hófst árið 1904, þurftu íbúar á Erum að sækja kirkju í Sauðlauksdal. Þegar íbúum fór að fjölga á Eyrum urðu þær raddir háværar sem vildu fá kirkju í þorpið. Árið 1903 gaf landstjórnin leyfi til nýrrar kirkjubyggingar í kaupstaðnum sem varð til þess að Markús Snæbjörnsson kaupmaður á Geirseyri gaf land undir hana og kirkjugarð sem vígður var árið 1904. Kirkjulóðin var á mörkum Geirs- og Vatneyrar, Geirseyrarmegin þannig að íbúum þorpana var gert jafnt undir höfði.

Sigurður Magnússon héraðslæknir og þáverandi sóknarnefndarformaður teiknaði kirkjuna en jafnframt því að vera læknir hafði hann sveinsbréf í trésmíði.

Steinsmiðurinn Guðmundur Einarsson hafði yfirumsjón með allri steinsmíði við kirkjuna. Um trésmíðavinnu við kirkjuna sáu þeir Jónas Jónasson, Jósep Magnússon og Björn Lárusson.

Kirkjan er þriðja elsta steinsteypta kirkjan hér á landi og sú elsta sem er tvílofta.

Árið 1932 samþykkir byggingarnefnd munnlega beiðni frá kvenfélaginu Sif um að setja steinsteypta girðingu með framhlið kirkjugarðsins. "samþykkti nefndin að veita leyfi til að reisa þessa girðingu, en þó svo fjarri götu sem grafreitirinn frekast leyfir og enn fremur með því skilyrði að girðingin verði opin en ekki heill veggur, og að girðingin verði svo lagleg til útsjónar sem félagið sér sér fært kostnaðar vegna". Kvenfélagið Sif hefur frá upphafi verið söfnuðinum traustur bakhjarl, ekki síst í hönnun og gerð

Varðveislumat:

Listrænt gildi / Byggingarlist:	Miðlungs	Kirkjan samsvaraði sér betur í upphafi - turn hlutfallslega of stór.
Menningarsögulegt gildi:	Hátt	Kirkja.
Umhverfisgildi:	Hátt	Mikilvægur hluti af götumynd Aðalstrætis og ásýnd þorpsins. Kirkjan staðsett Geirseyrarmegin við mörk Eyra.
Upprunalegt gildi:	Miðlungs	Kirkjuskipið og kórinn upprunaleg og kirkjan nánast óbreytt að innan. Turn og viðbyggingr rýra upprunalegt gildi.
Tæknilegt ástand:	Hátt	Kirkjunni er vel viðhaldið en kirkjugarðsgirðing þarfnast viðhalds.

Varðveislugildi: Hátt Kirkjan ein af meginbyggingum Patreksfjarðar í ásýnd þorpsins, byggð í tengslum við stofnun sveitarfélagsins

Verndarflokkar: Friðlýst hús - blár litur á korti / Verndarsvæði í byggð - grænn litur á korti / Götumynd - rauður litur á korti